

JORVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD.

18.08.2014

CARL HÄGERSTRÖM

AALTO UNIVERSITETET

HÖGSKOLAN FÖR KONST, DESIGN OCH ARKITEKTUR

INSTITUTIONEN FÖR ARKITEKTUR

DIPLOMARBETE
JORVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD

UPPHOVSMAN: CARL HÄGERSTRÖM

DATUM: 18.08.2014

SIDOANTAL: 89 (78+11)

MODELLER: 1 x 1:150

ANTAL PLANSCHER: 7 X A0

PROFFESSUR: BYGGNADSLÄRA (A-9)

ÖVERVAKARE: PROF. ANTTI-MATTI SIIKALA

HANDLEDARE: PROF. SARA GRAHN

SPRÅK: SVENSKA

MASTERS THESIS
THE JORVAS MILL
REUSE OF AN INDUSTRIAL LANDMARK

AUTHOR: CARL HÄGERSTRÖM

DATE: 18.08.2014

PAGES: 89 (78+11)

PRESENTATION BOARDS: 7 X A0

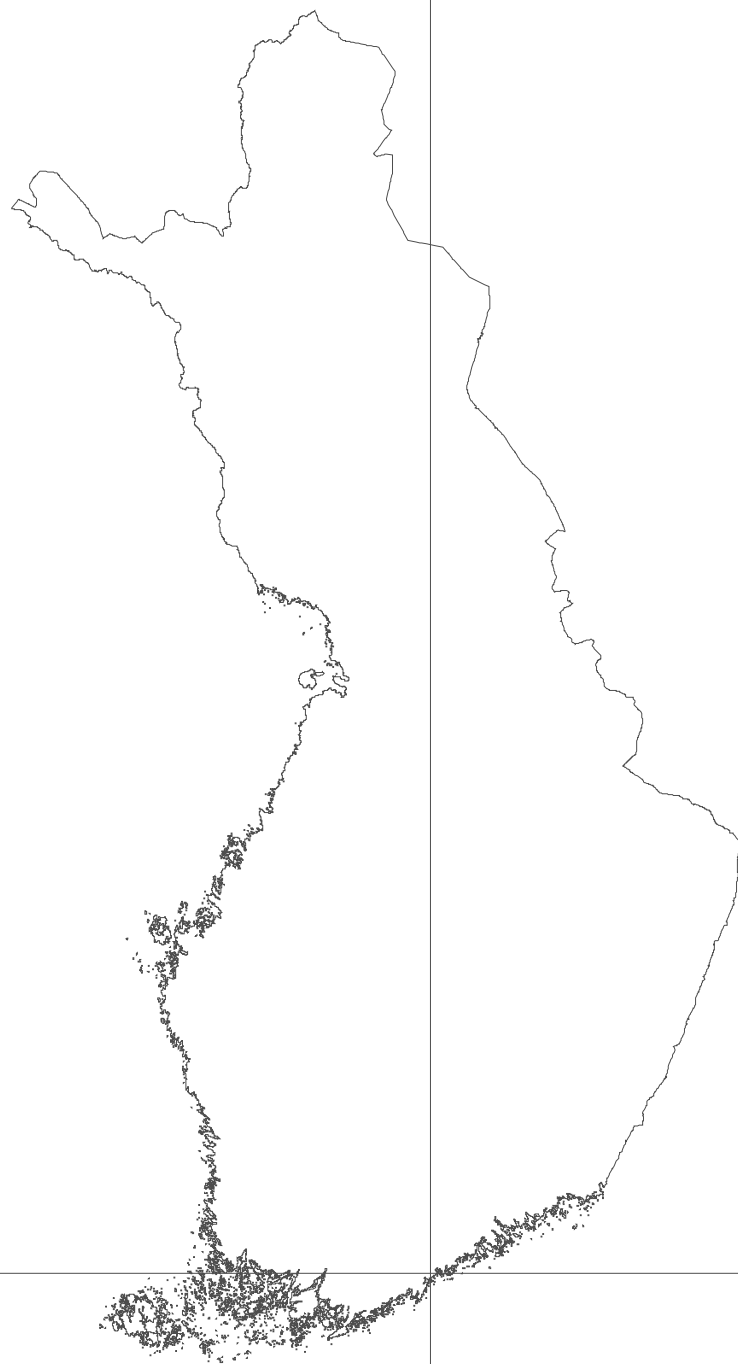
MODELS: 1 x 1:150

PROFESSORSHIP: BUILDING TECHNOLOGY (A-9)

THESIS SUPERVISOR: PROF. ANTTI-MATTI SIIKALA

THESIS ADVISOR: PROF. SARA GRAHN

LANGUAGE: SWEDISH

1. SAMMANDRAG

SAMMANDRAG

Det här diplomarbetet är en fiktiv, självmant konstruerad och oavlönad uppgift. Arbetet har som avsikt att belysa värdet och potentialen av det återstående industriella byggnadsarvet genom att studera ett exempel i en snabbt expanderade förort till Helsingfors.

Jorvas ligger ca 20 km väster om Helsingfors. Byn utvecklades under 1910-talet i och med att Jorvas Kvarn byggdes invid järnvägsspåret. Kvarnen har stått tom sedan 1980-talet och medan neiden växer kraftigt förfaller kvarnen, oanvänd och bortglömd. Därmed finns det risk att ortens historiska förankring och symbolen för ortens tillblivelse sakta försvinner.

Kvarnen utgör fokus för arbetet. Området omkring byggnaden planeras på bl.a. markägarens initiativ och förslagen påvisar en kraftig expansion. Inget noggrannare har ännu i skrivande stund fastslagits.

Jag har beslutat att i arbetet ta ställning till områdets utveckling och tillväxt, med bevarandet av kvarnen som utgångspunkt för byns tillväxt. Själva förslaget är genomfört i två olika skalor. I en större skala föreslås grova riktlinjer för hela området, medan tyngdpunkten är lagd på kvarnen och dess omedelbara näromgivning, som behandlas mer ingående och detaljerat.

I arbetet kartläggs byggnadens historia och relevanta arkitektoniska värden. Huvudvikten i arbetet ligger på bevarandet av byggnadens karaktär, dess förhållande till näromgivningen samt i att presentera en miljömässigt hållbar lösning där Jorvas kvarn kunde bli en fungerande och framgångsrik del av områdets utveckling.

Nyckelord: transformation, nyanvändning,, community center, dans

ABSTRACT

This thesis is based on a fictional task. The main purpose of this project is to study the potential of old industrial remains through one specific case, a mill in the outskirts of Helsinki. In a broader context this building represents the last remains of an early industrial agricultural era, in a rapidly expanding suburb.

The founding of the mill in the late 1910's generated a cluster that later has developed into a constantly growing suburb of around 1000 inhabitants. The mill was abandoned during the 1980's and has remained empty ever since. Meanwhile the growing community is slowly losing one of its' few historical connections.

The focus of this project lies on the mill. The surroundings are under planning, with both municipal and private interests involved. Considerable expansion is inevitable, although final decisions are yet to be made.

The point of departure in this project is that the mill is salvaged and that this is to be considered when developing the surrounding area. Hence the thesis deals with two main scales; a general urban scale where guidelines are proposed, and more detailed representation of the mill itself and its' immediate surroundings.

General renewal and transformation strategies are central subjects as well as the assessment of the cultural, historical and architectural values the mill. The strong character and its local significance together form the basis of the work. The main challenge is to propose one option where old meets new, giving future development optimal conditions.

Keywords: transformation, reuse, Jorvas, community center, dance

INNEHÅLL

1. SAMMANDRAG	S. 3	9. KVARNENS NYA FUNKTIONER	S. 45
2. INLEDNING	S. 7	PROGRAM	
3. KONTEXT OCH PÅGÅENDE PLANEARBETE	S. 9	RISKEN MED AVVIKANDE PROGRAM	
KYRKSLÄTTIS KOMMUN		BRANDSÄKERHET	
JORVAS BY		10. GESTALTNINGSIDÉ	S. 49
DELGENERALPLAN		GRUNDIDÉ	
DETALJPLAN		SKISSARBETE	
IDÉPLAN		11. RITNINGAR	S. 57
2025 / 2040		PLANER 1:330	
MOT ÖKAD SJÄLVFÖRSÖRJNING		SEKTION 1:330	
EGNA KOMMENTARER		SEKTIONER 1:100	
4. HISTORIA OCH BAKGRUND	S. 17	PLANER 1:100	
MJÖLKVARN		FASADER 1:330	
LABOR		MODELLBILDER	
SILO		12 MODELLBILDER	S. 73
DANSPALATSET / FIBOX		13. BILAGOR	S. 79
5. KONSTRUKTION	S. 21	14. KÄLLFÖRTECKNING	S. 87
KONSTRUKTION		TRYCKTA KÄLLOR	
VYER		OTRYCKTA KÄLLOR	
RITNINGAR		BILDKÄLLOR	
6. FÖRUTSÄTTNINGAR	S. 29	TACK	
TERMINOLOGI			
FORMELLA FÖRUTSÄTTNINGAR			
TIDIGARE FÖRSLAG			
UPPENBARA UTMANINGAR			
SLÄTTERNAS SKYSKRAPOR			
VARFÖR BEVARA?			
VAD SKALL BEVARAS?			
OM ATT SKYDDA TILL DÖDS			
MATERIAL OCH TIDSPERSPEKTIV			
INTRESSETER			
SLUTSATS			
7. REFERENSER	S. 35		
REFERENSER			
REFERENS ETT			
REFERENS TVÅ			
REFERENS TRE			
8. NYA JORVAS	S. 41		
UTVECKLING			
MOTFÖRSLAG			

2. INLEDNING

INLEDNING

"Listen to what is said before speaking up"

Omställningen från ett industri- till ett informations-samhälle har haft som följd att en stor mängd byggnader inte längre fyller någon funktion.

Byggnationen från den industriella tiden står nu inför en anpassning till nya behov och samhällstrukturer, något som redan förverkligats i många lyckade exempel. Utgående från dessa exempel samt litteratur i ämnet har jag dragit upp några grundläggande riktlinjer för arbetet.

I idealfallet skall en komplettering till något äldre alltid innebära en förbättring. En omvandling handlar inte om att upprepa eller kopiera den ursprungliga arkitekturen, utan snarare rör det sig om att addera något som har historisk förankring eller där det gamla och nya, till synes olika skapar en ny, koherent helhet.

Den existerande byggnationen utgör inget hinder för nyanvändningen, tvärtom är den det ramverk som bör inspirera till lokala och innovativa lösningar. Samtidigt ger en gedigen analys bättre förutsättningar för ett klarsynt arbete. Ett noggrannare bevaringsarbete möjliggör också större estetiska, tekniska och programmatiska kontraster i ingripandena.

De här är kortfattat utgångspunkterna för arbetet som berör en knappt hundra år gammal kvarn; ett ensamt och bortglömt landmärke som står i centrum för en expandernde förort. Kvarnen representerar en samhällsstruktur från en gången tid, där en näringsform sysselsatte och försåg en hel bygd med boende och service. Utmaningen ligger i det här fallet att inkludera kvarnen i ortens framtid och återge den ett syfte i ett samhälle som växer upp på mycket avvikande premisser än för hundra år sedan.

De fyra första styckena utgörs av analys, historia och förutsättningar medan kapitlen fem och framåt redovisar mitt förslag för Jorvas Kvarn och dess näromgivning.

3. KONTEXT OCH PÅGÅENDE PLANARBETE

KYRKSLÄTT KOMMUN

Nya innovationer inom teknologin förändrar samhället. Information, produktutveckling och miljöteknologi får allt större roll. Traditionella storskaliga anläggningar för basindustri byggs inte längre. Helsingfors växer och nya kreativa lösningar på den expanderande tätorten kommer att behövas speciellt för att kunna beakta ”nya” krav på miljöfrågor och energipolitik men också för att undvika de misstag som gjorts i tidigare kraftiga expansionsperioder under t.ex. 1960-talet.

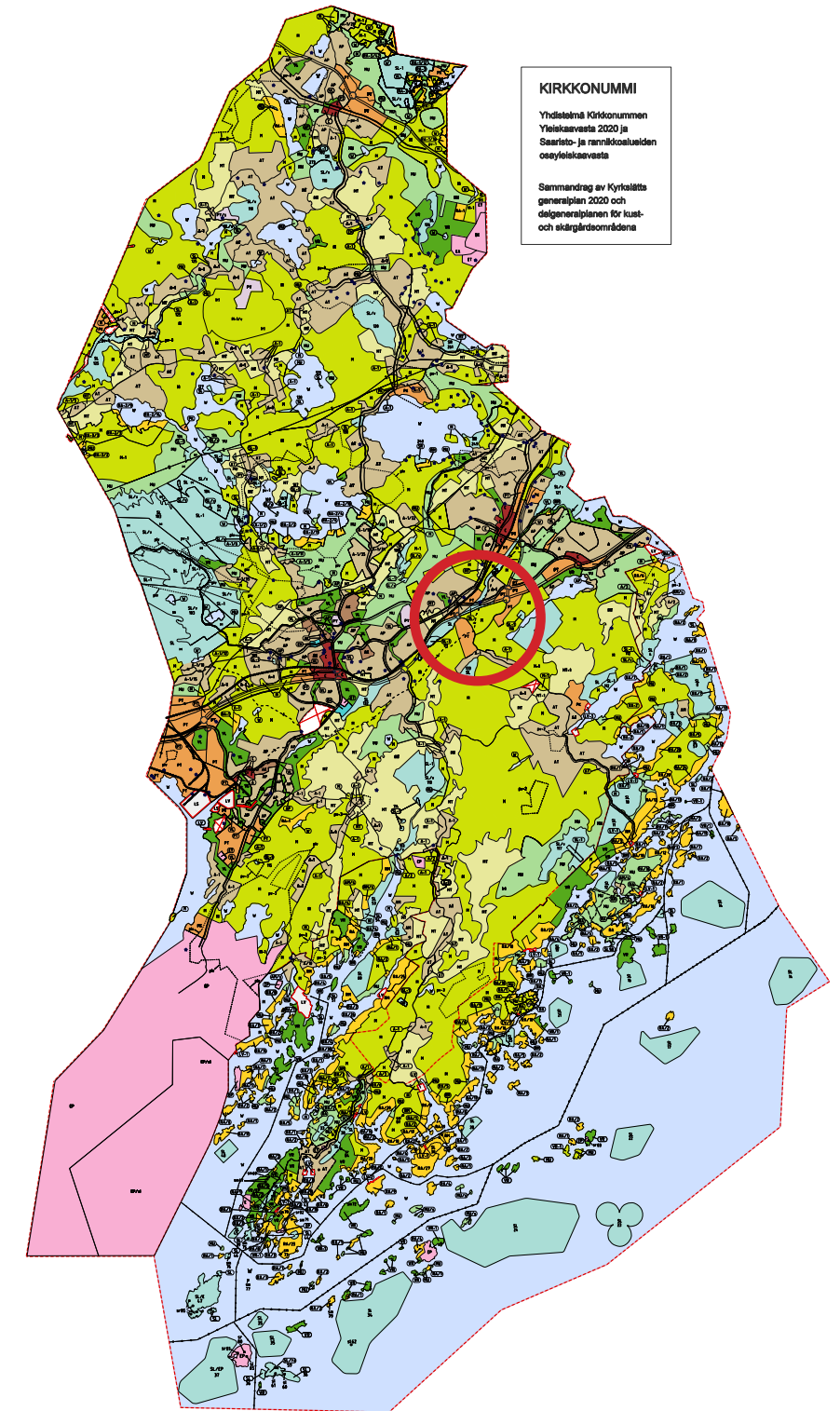
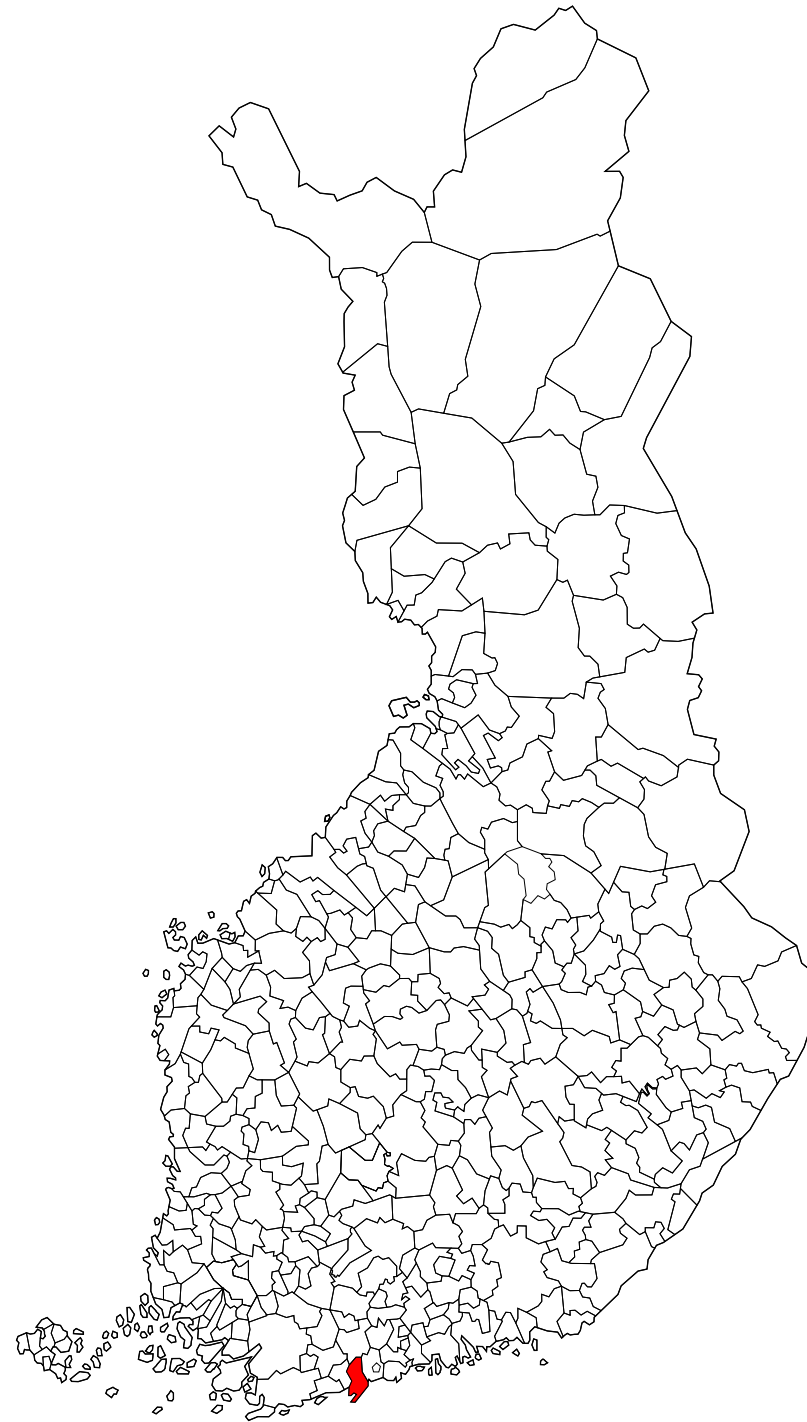
Som en del av Helsingfors närområde har också Kyrkslätt stått inför stora förändringar under den senaste tiden. Under ett århundrade har Kyrkslätt kommun förvandlats från att vara en agrar socken till den moderna tätort den är i dag.

För bara hundra år sedan var kommunens huvudnäringar fiske, jordbruk och trädgårdsodling. Produkterna fraktades vidare till storfurstendömet huvudstad längs den år 1903 byggda järnvägen.

Efter fortsättningskriget år 1944 tvångsarrenderades Porkkala som marinbas till Sovjetunionen och den lokala befolkningen evakuerades från stora områden. Då den s.k. Porkkalaparentesen tog slut 1956 tilltog Kyrkslättstraktens näringsliv rejält. Arbetsplatser skapades, flottan etablerade sig i Obbnäs, hamnen i Kantvik utvecklades och befolkningsantalet ökade. Från och med 1970-talet etablerade sig nya stora industrier i kommunen, som exempelvis Finska Socker Ab i Kantvik och LM Ericsson Ab i Jorvas.

En adekvat markanvändningsplan låg som grund för de funktioner som lokaliserats kring den befintliga infrastrukturen.

I dag rör sig invånarantalet i Kyrkslätt runt 37 000 och det antas fortsatt öka kraftigt. Enligt prognoser kommer antalet år 2025 uppgå i 46 000 och t.o.m. 60 000 år 2030.

Jorvas by ligger mellan Kyrkslätt centrum och Helsingfors, med mycket goda förbindelser.

JORVAS BY

Jorvas är en del av Kyrksläatts kommun. 7900 personer är bosatta i Masaby-Jorvas området. Invånarantalet har på senare år vuxit med knappt 1000 personer/år, d.v.s. ca 12%/år.

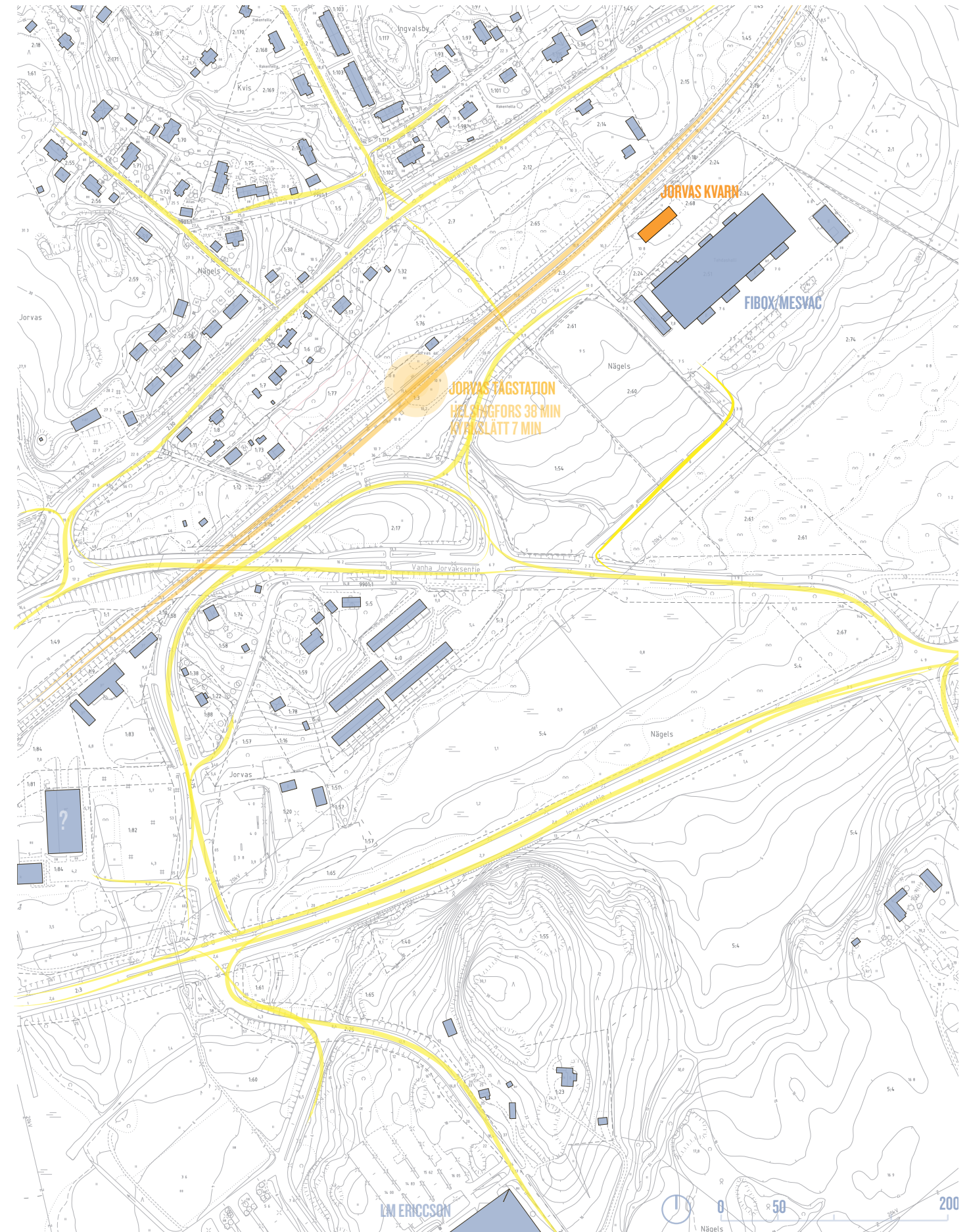
Byn ligger sydväst om Masaby, 6 km öster om Kyrkslätt centrum och 25 km väster om Helsingfors. Stamväg 51 (Västerleden) löper genom Jorvas.

Jorvas ligger intill järnvägen och även bil- och bussförbindelserna är goda tack vare Västerleden. Tågresan till Helsingfors tar ca 40min. medan Kyrkbyn ligger på bara några minuters avstånd. Områdets största arbetsgivare är LM Ericsson och den enda egentliga sevärdheten är den ortodoxa församlingen Pokrova, som också ordnar populära evenemang.

I dagens läge är nästan all service centrerad till Kyrksläatts centrum eller flyttad till Masaby. För ett tiotal år sedan fanns det närservice så som matbutik, postkontor och daghem, men merparten av servicen har sedermera centraliserats till Kyrkslätt centrum eller till Masaby (2km). Det finns fortfarande daghem (4st.) men vare sig skola, hälsoservice eller dagligvaruhandel. Den närmaste livsmedelsaffären ligger i Masaby.

Att utveckla utbudet i form av skolor och servicecenter är en central aspekt i områdets framtid.

Nuvarande situation i Jorvas by. Järnvägen och Jorvas kvarn i orange, det huvudsakliga vägnätet i gult.

DELGENERALPLAN FÖR OMRÅDET

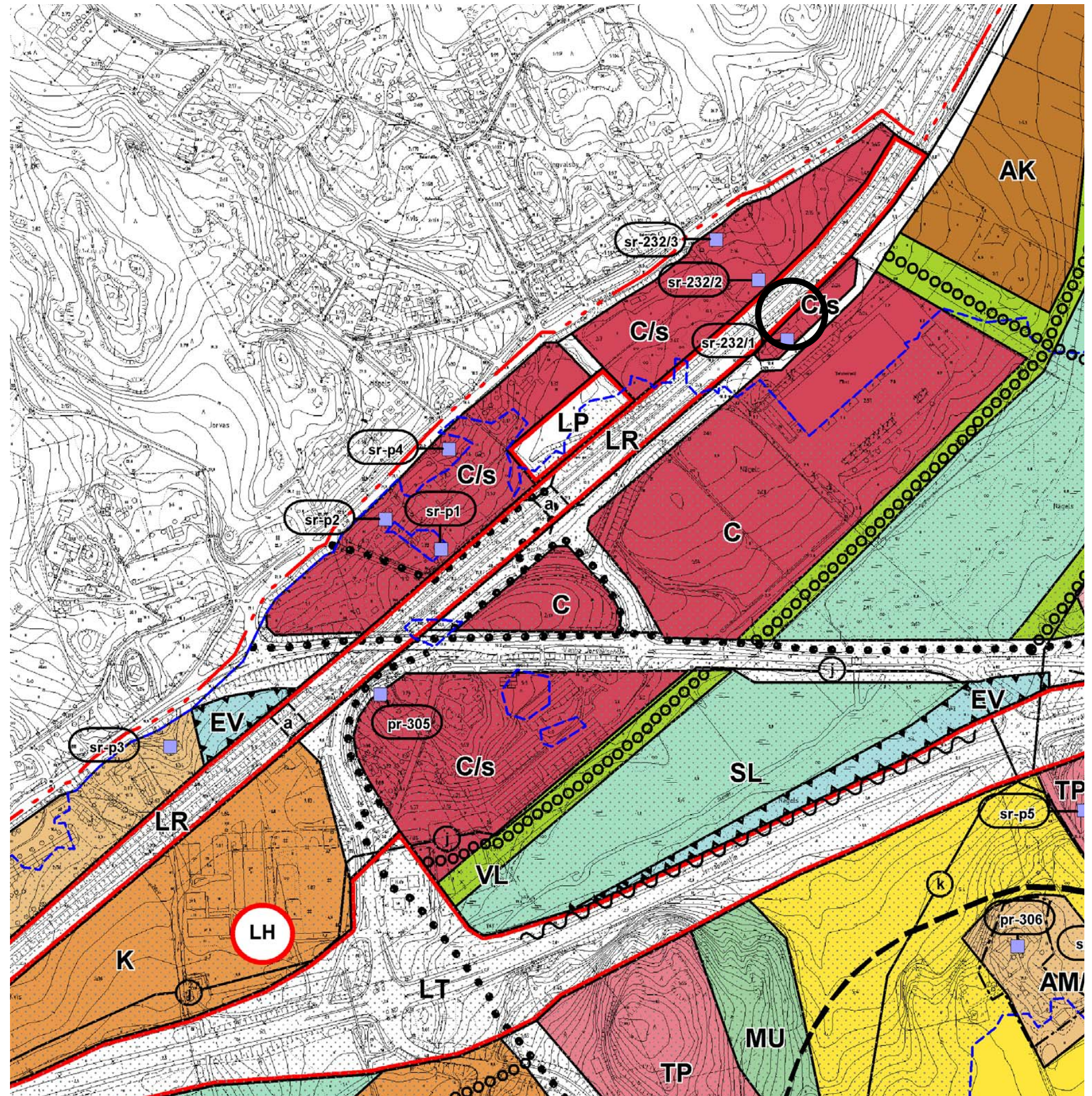
Det här projektet utgår från det pågående planarbetet vid tidpunkten för diplomarbetets start, d.v.s. 2011.

I den gällande delgeneralplanen från 2008 ska funktionerna kring Jorvas centrum i huvudsak bestå av service, förvaltning, centrumanpassat boende och arbetsplatsfunktioner, samt till dem anslutande områden för trafik, rekreation och samhällsteknisk försörjning.

Utmed gatu- och vägområdena samt vid järnvägsstationen placeras affärs- och kontorslokaler i markplan, något som antas ge liv i stadsbilden. Området är avsett att detaljplaneras och en uppdatering av delgeneralplanen är under utveckling.

Jorvas kvarn är skyddad med hänvisning till byggnadslagen / byggnadsskyddslagen.

Totalt omfattar området för centrumfunktioner 17 hektar där den genomsnittliga effektiviteten är föreslagen som $e=0.4$ och en våningsyta på 68 000 m². Ifall 40% av området är använt som arbetsplatser blir maximala våningsytan 27 000 m² (1 arbetsplats 50 m² leder till ca 550 arbetsplatser).

DETALJPLAN:

I detaljplanen från mars år 2000 går området under betäckningen KTY-1, dvs kvartersområde för affärs- och kontorsbyggnader samt ickemiljöförstörande industri och lagerbyggnader. Kvarnen är alltså även skyddad i detaljplanen. Delgeneralplanen är oavsett mer aktuell, i samband med de ideskisser som gjorts över området kring Jorvas kvarn.

Man föreslår att området kring Jorvas järnvägsstation skall avvika från detaljplanen så att området huvudsakligen skall innefatta centrumfunktioner och inte ovannämnda KTY-1 betecknade funktioner.

IDEPLAN

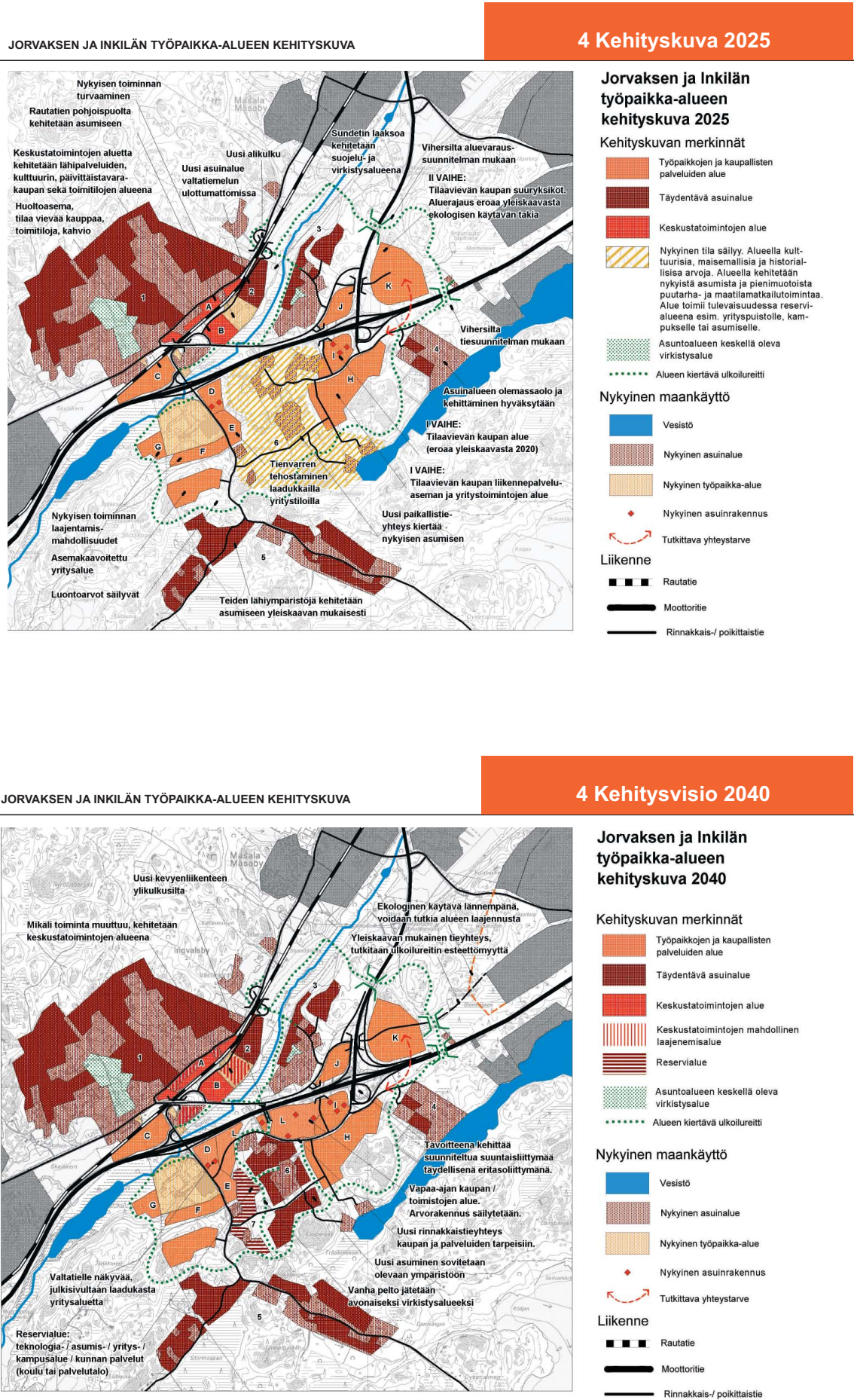
I den omfattande ideplan som Kyrkslätts kommun presenterat i samband med delgeneralplanen betraktas Jorvas och Ingvalsby som betydande tillväxtområden. Det baserar sig långt på de goda förbindelserna, då stamväg 51 övergår i en 4-filig motorväg och tågtrafiken utvecklas ytterligare med västmetrons möjliga förlängning till Kyrkslätt. Stora områden längs spåren är fortfarande outnyttjade eller sparsamt bebyggda.

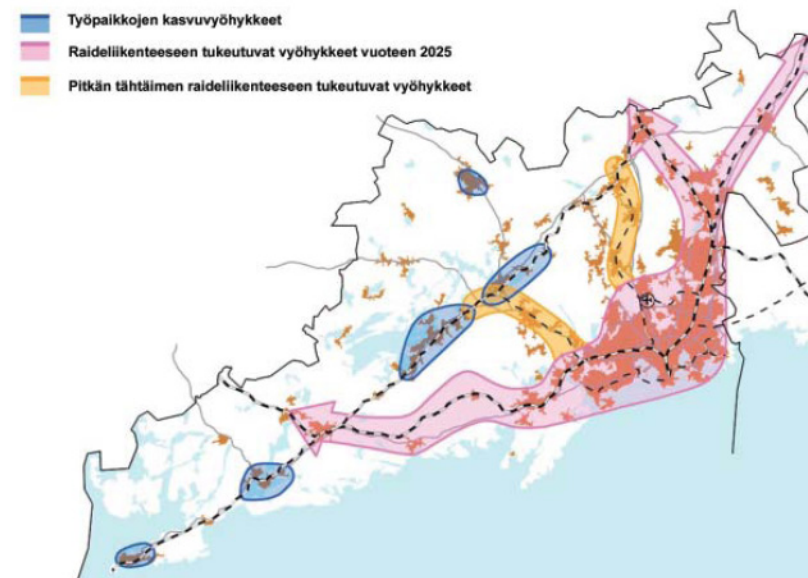
2025 / 2040

Kommunens idéplan är uppdelad i två tidsperspektiv., Den första fasen sträcker sig till år 2025 medan den långsiktigare planen sträcker sig till år 2040.

Allt mellan 3000 och 5000 nya invånare ses möjligt fram till år 2040, vilket innebär en påtaglig ökning, då invånarantalet på området idag är lite drygt 1000.

Man planerar 1500-3000 nya arbetsplatser innan 2025 och ytterligare 1000 innan 2040.

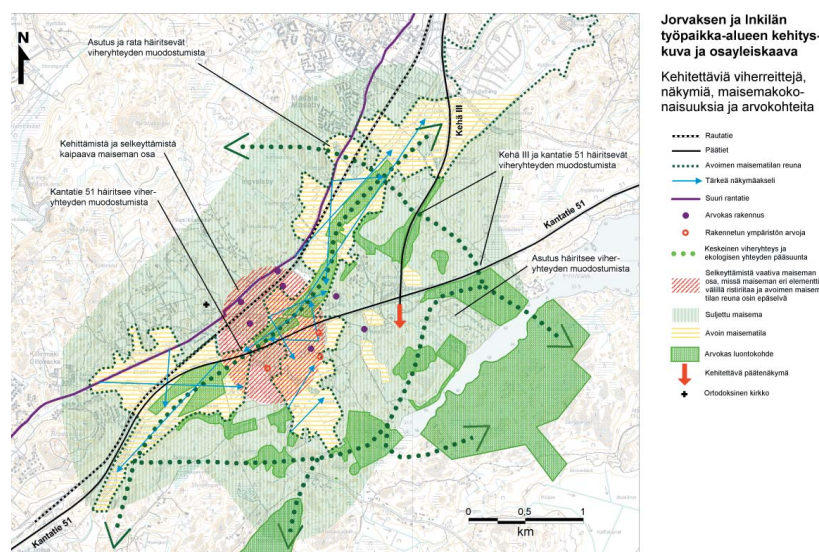

Metropolialueen tärkeimmät kehitysvyöhykkeet Uudenmaan maakuntakaavassa.
Lähde: Uudenmaan liitto ja Greater Helsinki Vision 2050 -kilpailuohjelma.

.änsi-Uudenmaan maankäytön kehityskuva, karttaote.

MOT ÖKAD SJÄLVFÖRSÖRJNING

Kommunens huvudsyfte är att öka bygdens självförsörjningsgrad och minska pendeltrafiken genom att utveckla en regionalt betydande detaljhandel med arbetsplatser samt bostäder runt Jorvas och Ingvalsby.

Med tanke på Jorvas framtid anses det vara viktigt att bibehålla de arbetsmöjligheter som redan existerar. I nuläget sysselsätter området runt 1100 personer varav LM Ericssons anställda utgör 800 och Flbox 120. Ytterligare ett trettiotal småföretag är verksamma i anslutning till Ericsson, ett antal man hoppas skall växa. Av LM Ericssons anställda är många av utländsk härkomst och jobbar ofta på korta (3-6mån) kontrakt. Man har uttryckligen riktat önskemål gentemot kommunen gällande kortvariga bostadslösningar, såsom bostadshotell i samband med en utvecklad närservice.

En betydande andel av köpkraften i ett flertal industrier försvinner i nuläget utanför kommunen. Det är något man vill råda bot på, inte minst genom utvecklingen av Jorvas-Ingvalsby. I praktiken innebär det stora arealer av detaljhandel som bl.a. möbel-, dagligvaru- och trädgårdshandel men också fungerande närservice för dem som jobbar och bor i området.

Jorvas stationsområde intill den gamla kvarnen utgör en central punkt för områdets utveckling trots att själva kvarnens öde står öppet.

”SMÅSKALIGHET, LOKALHISTORIA OCH NATURMILJÖ”

Området Jorvas-Ingvalsby visioneras som ett tätortstypiskt, men småskaligt arbetsplatstätt område med bostäder, affärslokaler, kulturellt utbud och närservice.

I gatuplan längs stambanan placeras enligt idéplanen närservice såsom dagligvaruhandel, kiosk, restaurang, kafé, apotek, övrig småskalig affärsverksamhet samt idrottsfaciliteter. Tjänsterna skall även tillfredsställa den befintliga lokalbefolkningen och på så sätt generera en i dagens läge avsaknad mötesplats och ett lokalcentrum.

Bostadsutbudet skall motsvara efterfrågan vilket innebär mångsidiga och flexibla lösningar. Enligt behov kan de övre våningarna tänkas innehålla företagsverksamhet eller bostadshotell.

Själva kvarnen har ett visst ”image-värde” som ett av områdets sju kulturhistoriskt värdefulla objekt. De andra innefattar bl.a. barnhemmet Torhem, de s.k. kvarnvillorna och den gamla stationsväktarbyggnaden.

Man vill också värna om de lokala naturmiljöerna och ta fasta på den lokala landsbygdsmässiga karaktären och se det som en tillgång på det kulturella planet. Vad detta innebär i praktiken förblir oklart och aningen kontroversiellt i förhållande till det övergripande (ytterst expansiva) målet. Områdets miljö är rätt splittrad vilket ställer planeringen inför större utmaningar.

Sundets flacka och öppna floddal är ett betydande landskapselement (som också understryker kvarnens profil) och kan ses som ett rekreationsområde med stor potential.

De rätt kraftiga expansionsplanerna sätter press på miljön och medför så klart också utmaningar vad beträffar trivsel och gemenskap. Speciellt bullerskydd blir en central aspekt vad gäller kvarterstrukturen och lägenhetslösningarna. Kommunen har statuerat centraliserad parkering som utgångspunkt.

EGNA KOMMENTARER OCH SLUTSATSER

Kyrksläotts kommuns omfattande planarbete utgör diplomarbetets ramverk, i stor skala.

Då mer detaljerade planer tillsvidare saknas för området i fråga och i synnerhet för kvarnen ligger arbetets fokus på att framställa en mer lokal lösning med den storskaliga ideplanen som stöd.

De aktuella planerna över Jorvas stationsområde påvisar en kraftig befolkningsökning och därmed också en växande efterfrågan på lokala tjänster såsom idrott, handel och kultur. Byns moderna historia baserar sig på kvarnens existens och det känns naturligt att inkludera den i den nya samhällsstrukturen. Kvarnen har också en stor betydelse för den lokala identiteten.

De nuvarande planerna tar inte kvarnen i beaktande och markägaren (Fibox/Mesvac) har ringa intresse att bevara kvarnen, i synnerhet utan ekonomiska fördelar. Att förbise värdet av olika tidsskikt i planeringen av området verkar omotiverat och kvarnens roll som obesträtt landmärke borde rimligen försvaras särskilt från de viktigaste vypunkterna, exempelvis då man anländer längs strandvägen från Masabyhållet.

Målet med uppgiften blir därmed att studera metoder med vilka kvarnen naturligt kan inkorporeras i den växande byn genom att samtidigt återge byggnaden sin centrala roll och även den roll dess prominenta karaktär ger upphov till. Detta bör rimligen också vara ekonomiskt hållbart på långsikt och bidra till att göra Jorvas till en mera enad bygd, bättre förankrad i sin egen historia.

4. HISTORIA OCH BAKGRUND

JORVAS KVARNS HISTORIA

MJÖLKVARN

Kommerserådet H.A. Elfving grundade år 1918 Kyrkslätts och hela Västra Nylands enda industriella storkvarn. De goda förbindelserna till såväl Hangö som Helsingfors avgjorde platsen vid Jorvas station. Elfving ägde Den finsk-engelska biskvifabriken i Hangö som senare under Oy Karl Fazer Ab kom att heta Hangö Kex. Elfving behövde bl.a. spannmål då hans Hangöfabriker expanderade till nya områden inom livsmedelsindustrin. Kvarnen planerades av Ingengör Åge Korkman.

Själva kvarnen bestod till en början av fyra stenpar för malning av rågmjöl och ett fullständigt havregrynsverk. Från 1919 malde den vetemjöl för kexfabriken i Hangö. Några år senare lät Elfving bygga en avdelning för krossning och malning av kraftfoder (ett spannmålsbaserat koncentrerat djurfoder). I samband med kvarnen fungerade även sädessortering och torkanläggningar.

Kvarnen innefattade, i olika höga utrymmen, spannmålslagring och torkning, ett elkraftverk och överst själva kvarnen och kraftfoderblandning. I den lägre delen av kvarnen fanns en mekanisk verkstad samt en smedja, som även utnyttjades av lokala. Samtidigt som kvarnen grundades 1919 även en brandkår och en branddepå. Kvarnen var också bygdens obestridda mittpunkt.

Till anläggningen hörde, förutom själva kvarnbyggnaden, ett pumphus och ett långt kollager som sträckte sig längs med järnvägen. Ett separat järnvägsspår ledde in i lagret dit vagnar kunde dras med traktor. Kvarnen var från första början elektrifierad och kunde leverera el till hela byn. 1942 kopplades den till det allmänna nätet.

I samband med kvarnen lät Elfving också bygga de s.k. kvarnvillorna som fungerade som kontor och inkvartering för personalen. De var ursprungligen 3 stycken, varav 2 fortfarande är bevarade. De två

återstående villorna ligger norr om järnvägen, medan den sydligaste som rivits, fungerade som kontor, matsal samt som bostad för kvarnvakten. De var avsedda för två till tre familjer och var danskinspirerade med branta sadeltak, smårutiga fönster och fönsterluckor.

Kvarnbyggnaden gick igenom många faser av expansion och ombyggnad, från 20-talet ända in på 80-talet, varefter dess tillbyggnader rivits en i taget. En tillbyggnad med asbestbeklädd byggd 1962 revs under 80- och 90-talet. Under 2000-talet har det stora faluröda lagerhuset och alla fem silon raderats. Gestalten på det som finns bevarat motsvarar trots detta i stort sett originalet.

LABOR

Kvarnen malde mjöl för kexfabriken i ca 10 år innan andelslaget Labor köpte upp kvarnen år 1928.

Labor var ett centralandelslag grundat 1897 som en konsumtionsförening, vars uppgift var att importera och försälja spannmål, utsäde, maskiner, kraftfoder, etc, samt att granska kvalitén på de varor som såldes. Labor hade ett antal lkalföreningar genom vilka medlemmarna kunde slå ihop sina beställningar och på så sätt göra förmånligare köp.

Under Labors tid låg fokus på kraftfoderproduktionen och kvarnen anpassades också därefter. Kvarnens spannmålslager hade som bäst en kapacitet på fem miljoner kilo.

Senare inkorporerades Labor i den större takorganisationen Hankkija och kvarnen användes åren efter Porkalaparentesen som spannmålslager. Man byggde sammanlagt fem nya metallsilos i anslutning till kvarnen på dess södra sida.

Kvarnen står nybyggd år 1918. På det lite senare fotografiet nedan syns spåren som ledde in till kvarnen, nederst kvarnens personal år 1920.

Labor förstörde kraftfoderverket till ett av de största i landet och produktionskapaciteten uppgick i 125 ton per dygn. Kvarnen var också betydelsefull för den nationella spannmåls- och kraftfoderhandeln. Med ett läge precis intill järnvägen fungerade kvarnen även som lager för konstgödsel, utsäde, och kraftfoder. Som mest uppgick personalen i 70 personer.

Byggnaden tillhörde det område som tvångsrenderades till Sovjetunionen 1944-1956. Vid det här laget var antalet anställda tjugo.

KVARNEN SOM SILO, DE SISTA VERKSAMMA ÅREN.

Efter arrendetiden användes kvarnen som sädestork och spannmålsupplag. 1962 utvidgades kvarnen norrut och man byggde ytterligare spannmålssilos söder om kvarnen. Just torkning och lagring av spannmål förblev kvarnens sista aktiva verksamhet.

Labor fusionerades som sagt senare med Hankkija och kvarnen övergick i Hankkijas ägo. 1992 gick Hankkija, som vid det här laget hette Novera, i konkurs. Byggnaden har stått tom sedan dess.

DANSPALATSET OCH FIBOX

1981 köpte Airam upp tomten söder om kvarnen med planer på att utveckla området till ett industrikluster om 40 hektar. Planerna förkastades 1992 efter besvär. Vid det här laget hade Airam redan gått i konkurs. Den industribyggnad Airam hade uppfört blev under några år välkänd under namnet Danspalatset. I den jättelika hallen arrangerades dans, idrott, kafé och loppmarknader. Komplexet var på det stora hela mycket populärt bland såväl lokala som gäster.

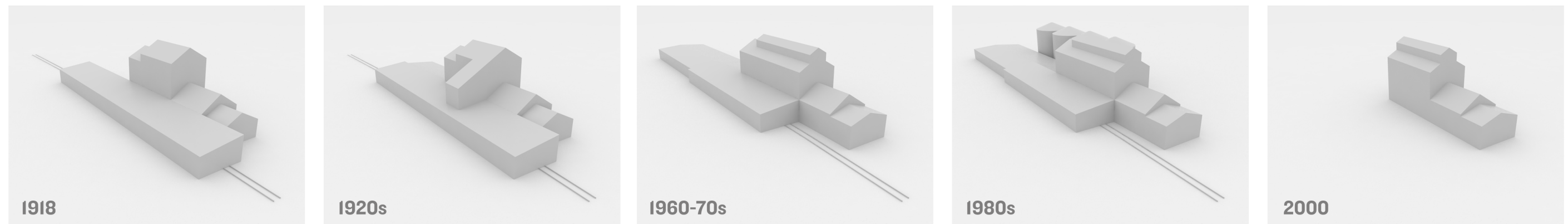
Fibox (tillverkar plast och aluminiumboxar) köpte tomten 1995, numera går fabriken under namnet Mesvac.

Kvarnen är fortfarande det tydligaste landmärket i byn, trots att Fibox fabrikanläggning minskade dess suveränitet

Kvarnen har varit ett uppmärksammat exempel på den industriella livsmedelsproduktionens första skede i Finland. Det finns ett antal liknande landmärken, t.ex. i St. Michel och i mycket större utsträckning i Sverige där bl.a. Gunnar Asplund stått bakom planeringen av ett flertal.

En av de två bevarade kvarnvillorna som fungerade som inkvartering för personalen.

5. KONSTRUKTION

KONSTRUKTION

Kvarnen är en rationell byggnad vars uttryck huvudsakligen grundas på funktionalitet och dess konstruktionssätt.

Kvarnen är murad i tegel, (kalksand) som av allt att döma ursprungligen var exponerad medan den i nuläget är sprutputsad. Putset är rätt grovkornigt och ljusgråbrunt till färgen och är med några undantag ganska väl behållet.

Den bärande yttervägen är 1 1/2 tegelsten tjock. Väggen är solid av kalkstenstegel i kryssförband och saknar ytterligare isolering.

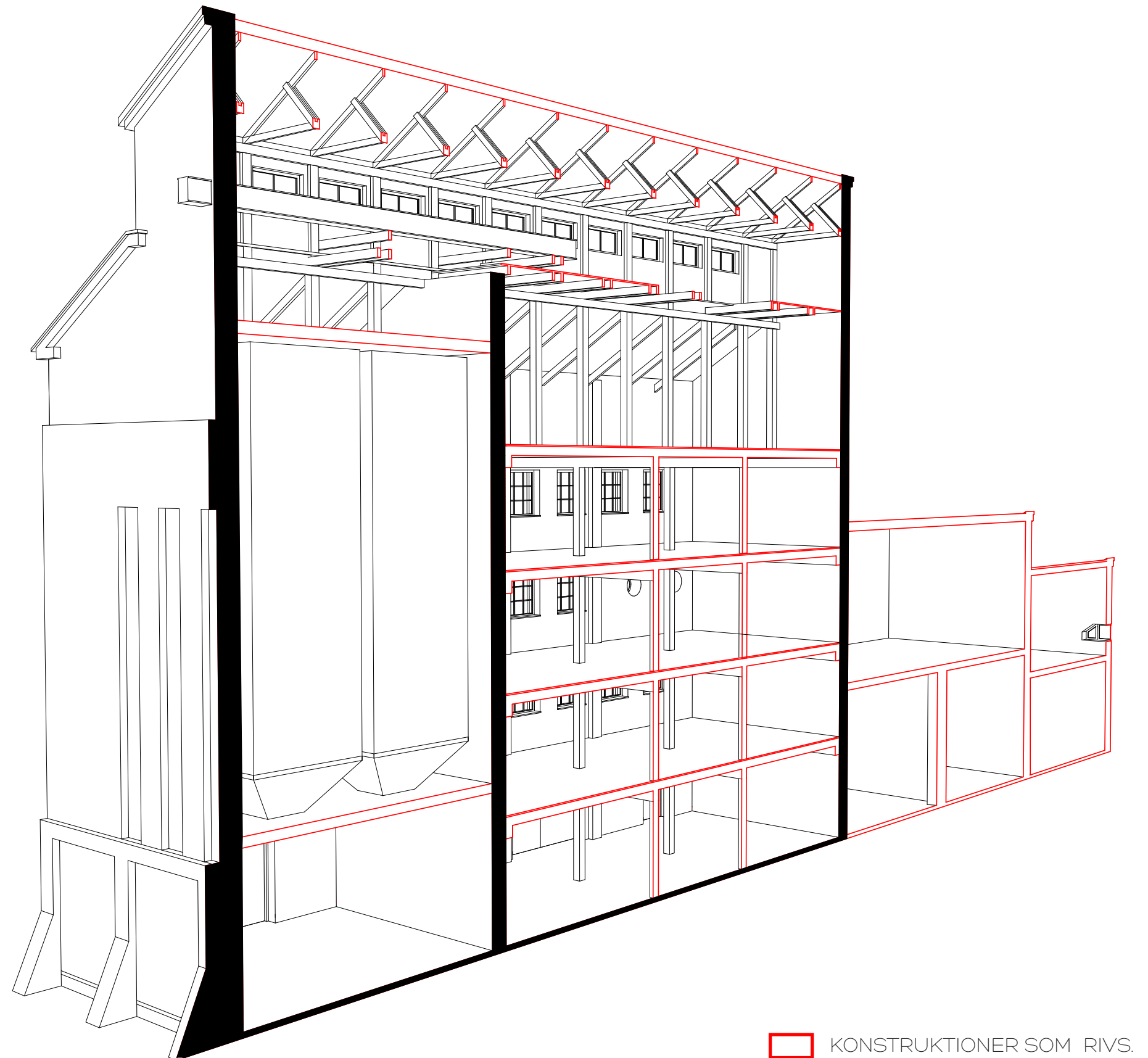
Teglet isolerar ljud rätt väl och har termiskt balanserande egenskaper. De ca 40 centimeter tjocka tegelväggarna och putsfasaden innebär, i fall man räknar med nya värmefönster, att "skalets" u-värde blir runt 1.4 W/m²K.

Tegelväggarna är invändigt obehandlade och ljusta. Stora delar av både inner och ytterväggarna är täckta av graffiti då kvarnen stått tom i ca tjugo år.

Bjälklaget är kopplat till 1/2 sten djupa pilastrar, 2 st per långsida. Bjälklaget är i genomgående i massivträ med varierande bultfogar, skick och dimensioner. Eftersom byggnadens ändamål har växlat och bjälklaget fått tåla tidvis stora belastningar finns det många provisoriska, i nuläget onödiga stödkonstruktioner lite här och var. Överlag är träkonstruktionerna förhållandevis välbevarade och en del kan tänkas återanvändas i någon form.

Huvudvolymen har ett illa medfaret säteritak i plåt medan de lägre byggnadernas sadeltak är täckta av takfilt. Hela den övre förhöjda delen, förutom gavlarna, är utförd i trä och har inget direkt samband med byggnadens ursprung som mjölkvarn.

Åtta metallsilos är installerade i den östra delen av kvarnen och avlastas på de bärande tegelväggarna. Ursprungligen hade utrymmet nio fönster söderut vars placering går att skönja inifrån. De murades antagligen igen efter arrendetiden då kvarnens funktion förändrades. Utrymmet är dessvärre oåtkomligt bakom lås och bom.

Kvarndelen har fjorton fönsteröppningar, men inget av fönstren är intakt. Fönstren som senast var installerade var öppningsbara, ungefär 1100x1200 mm i nio rutor med vita karmar och spröjsar (ursprungligen sexton rutor) med fönsterbräden i sten. Karmarna som fortfarande sitter kvar är indragna från ytterlivet med 1/2 sten. Lanterninen har tio illa medfarna träfönster, varav inget är intakt.

Byggnaden är i princip omålad, det enda undantaget är de ljusblå trädörrarna och de interna terrakotteröda metall detaljerna.

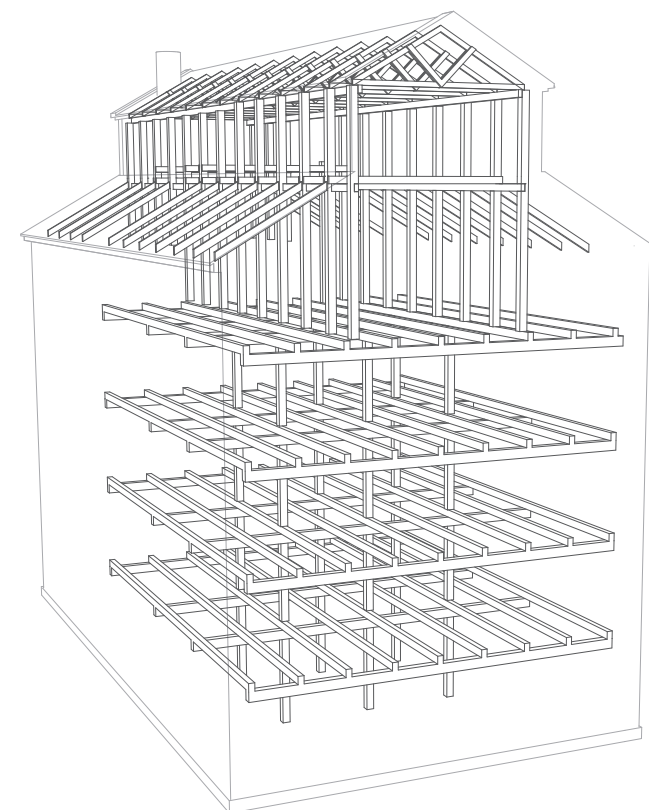
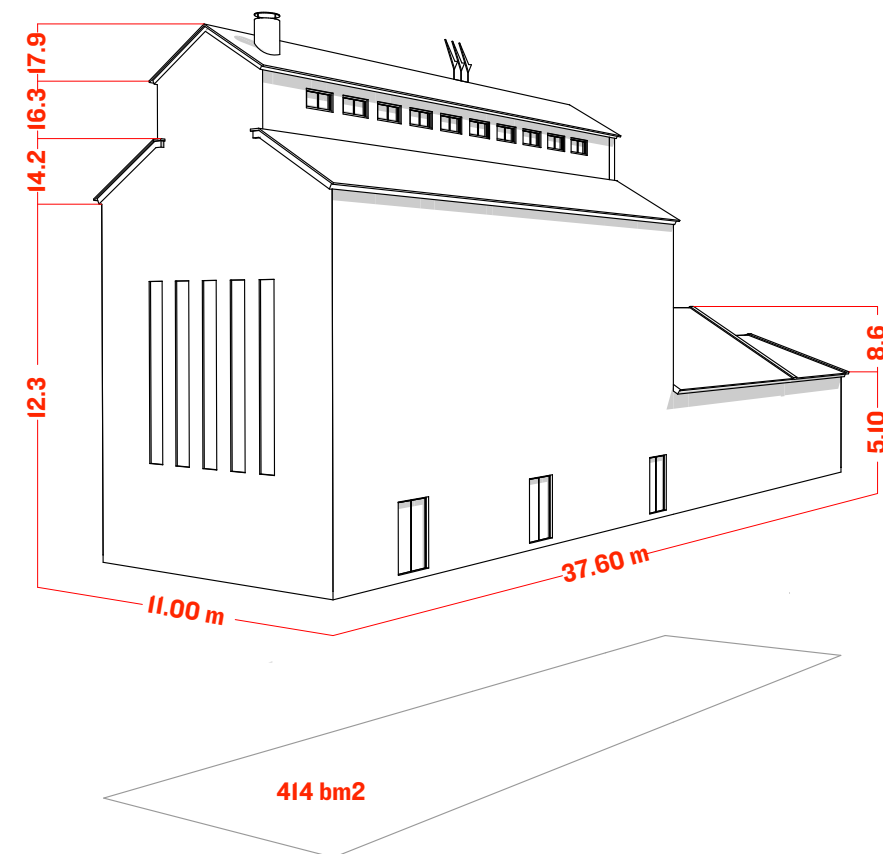
Det finns en enkel och två dubbla trädörrar i huvudvolymen, ytterligare fem i resten av byggnaden i himmelsblå färg. Kvarnens ägarhistoria finns kvar i form av texten "Labor" i gavlarna samt Hankkijas logotyp på takåsen.

Den långsmala volymen ligger i nordost-sydvästlig riktning (41 grader från nord-syd axeln). De befintliga öppningarna är främst mot sydost, fasaderna mot nordost och nordväst är så gott som slutna.

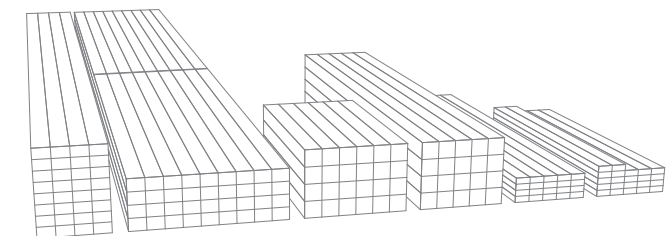
Byggnaden är ca tio meter djup dvs dagljussituationen för andra bruk än industri är knappast tillfredsställande utan ingrepp. I och med att flertalet öppningar vetter söderut finns ändå goda belysningsförutsättningar.

Det låga annexet längst mot sydväst är ganska förfallet, ett hörn har rasat samman och takkonstruktionerna är nästan helt uppeldade. Med andra ord kan man tänka sig att riva den helt och hållet utan dess mera förbehåll. De befintliga interiöra kvaliteérna består i huvudsak av den översta våningens 7.5 meter höga utrymme samt den fullhöga (17.5m) gamla silodelen.

Våningsplanen har mellan ca 2.3m och 2.5m i takhöjd. Våningsytan per plan i kvarnen är 129 m² + 63 m² i silodelen, tillbyggnaderna inklusive blir fotmärket totalt ca 350 m².

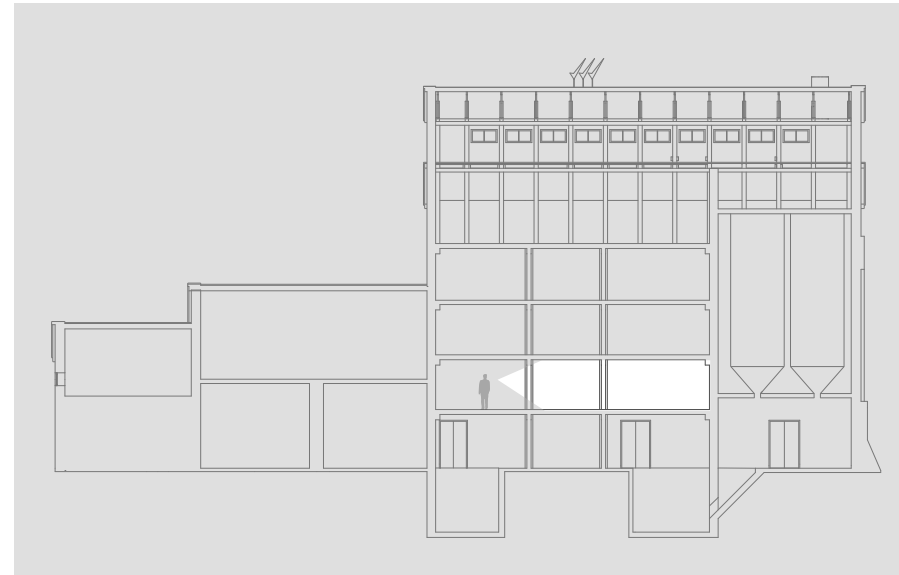

22 st 75 x 175 x 3 200 mm.
20 st 75 x 175 x 4 500 mm
54 st 150 x 200 x 6 400mm
16 st 250 x 200 x 10 000 mm
24 st 200 x 200 x 2 200 mm
20 st 200 x 200 x 5 700 mm

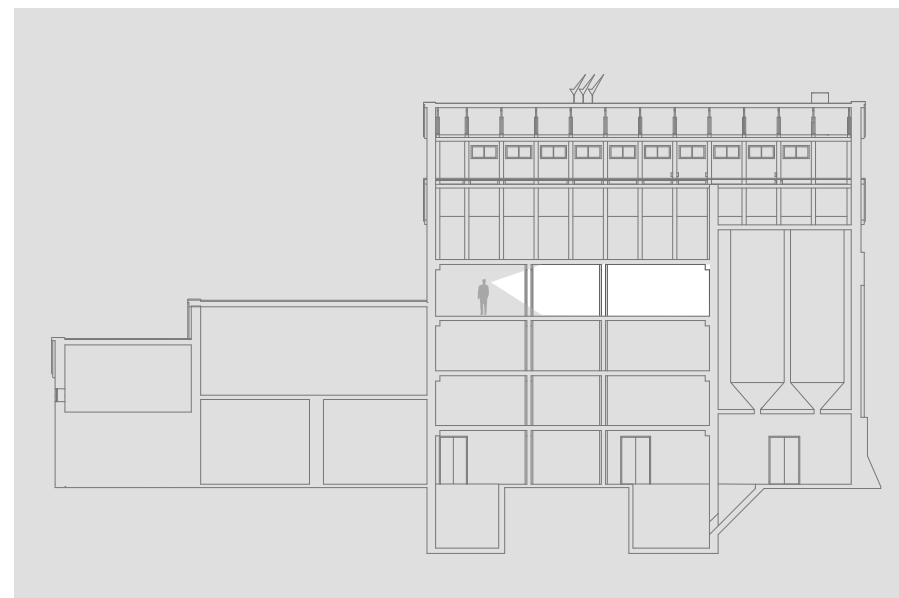
Vy mot silodelen, andra plan.

Första intrycket av interiören är att den är i tämligen bra skick med tanke på omständigheterna. Våningarna är mycket låga och konstruktionerna äter en stor del av rumsligheten. Alla fönster är inslagna, regn och snö faller fritt genom lanterninen och öppningarna i den södra fasaden. Spannmål har lämnats kvar i drivor runt trögolvet och röta förekommer på vissa ställen.

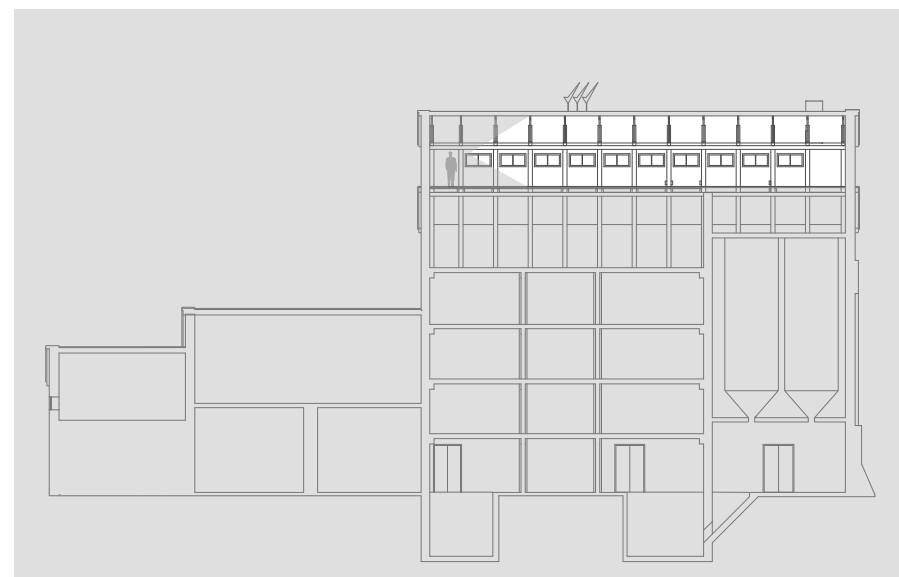
Vy mot silodelen, andra plan.

Vid en noggrannare inspektion av de interiöra konstruktionerna blir det tydligt hur byggnaden fått anpassas, alltefter att dess funktion förändrats. Varje plan är fullt av håltagningar för maskiner och rör som löper kors och tvärs, samt provisoriska och rätt invecklade stödkonstruktioner som ger ett kaotiskt helhetsintryck.

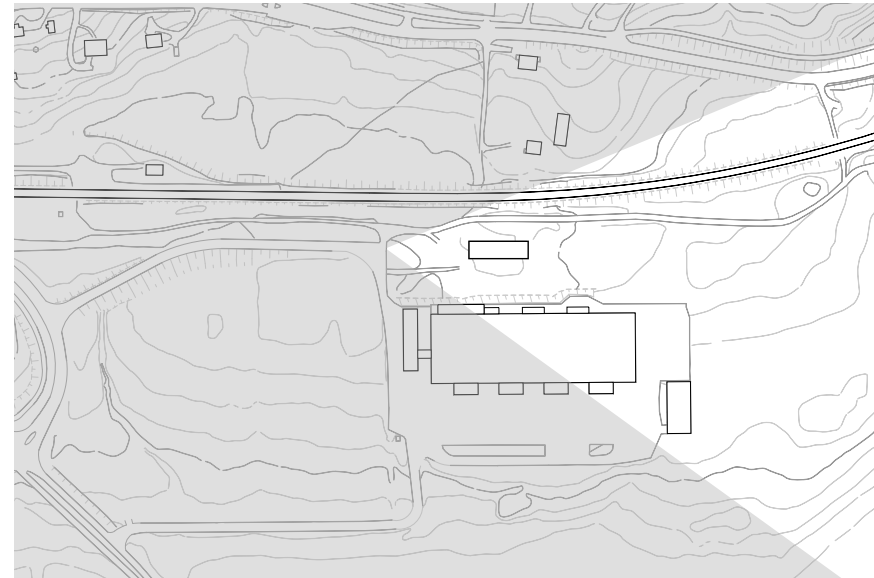
Översta våningen, spannmålstransport

I lanterninen är de provisoriska tilläggen extra påtagliga. Mycket av det som adderats eller byggts om är slarvigt gjort och har sammanflätats med de ursprungliga konstruktionerna.

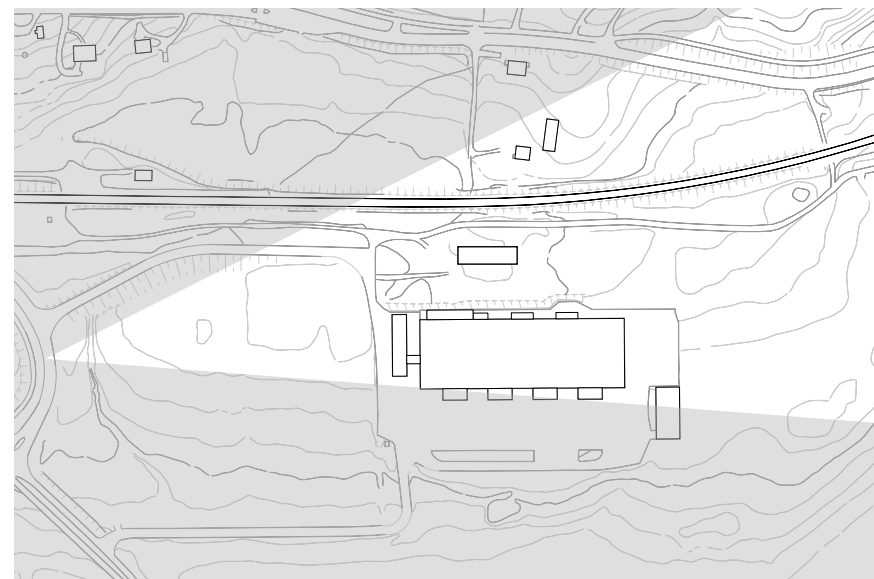
Kvarnens västra gavel.

Det här är kvarnens viktigaste fasad mot stationsområdet. Som man kan se på bilden är den låga tillbyggnaden illa medfaren. Det nordvästra hörnet har rasat samman och de inre utrymmena är vandaliserade och nedbrända.

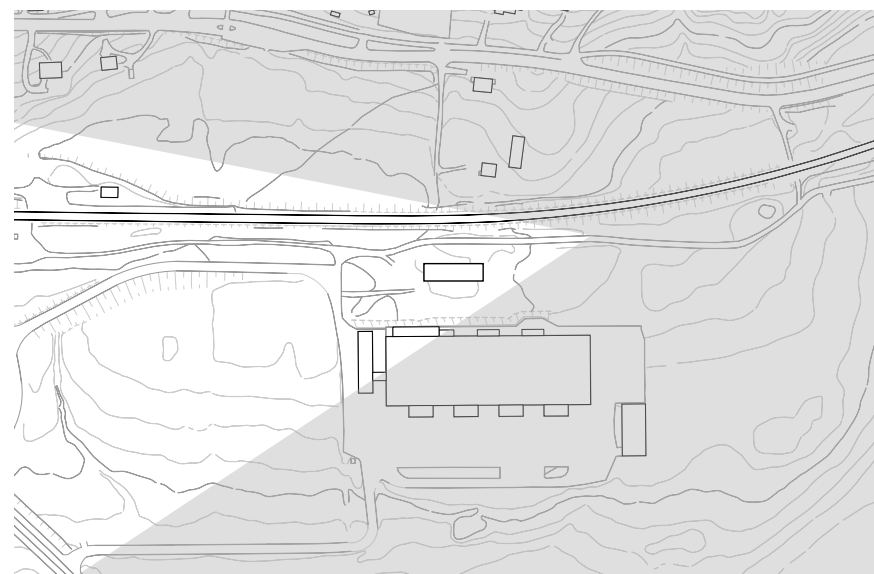
Kvarnen i landskapet

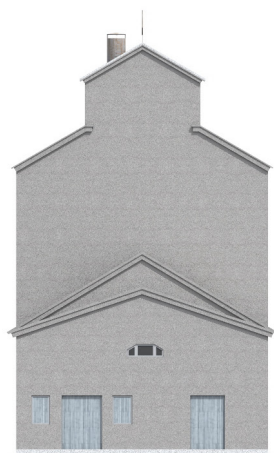
Kvarnen är ett landmärke i den relativt flacka omgivningen, trots den omfattande produktionsanläggning som ligger strax intill.

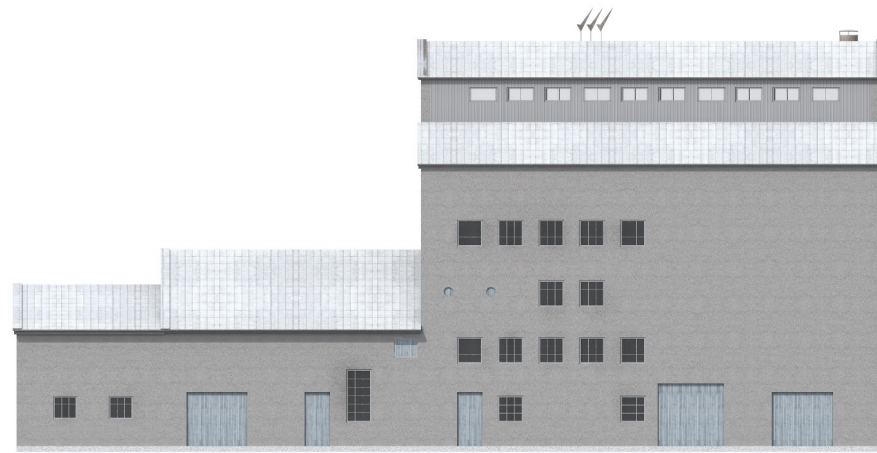
Längs skenorna

Byggnaden är även i blickfånget för de många pendlare som dagligen åker tåg från och till Helsingfors.

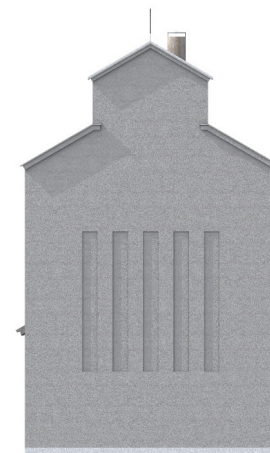

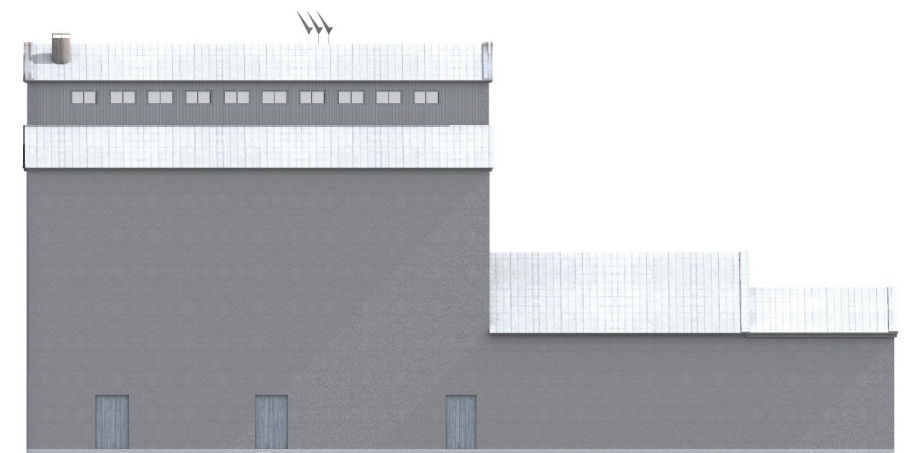
SOUTH WEST

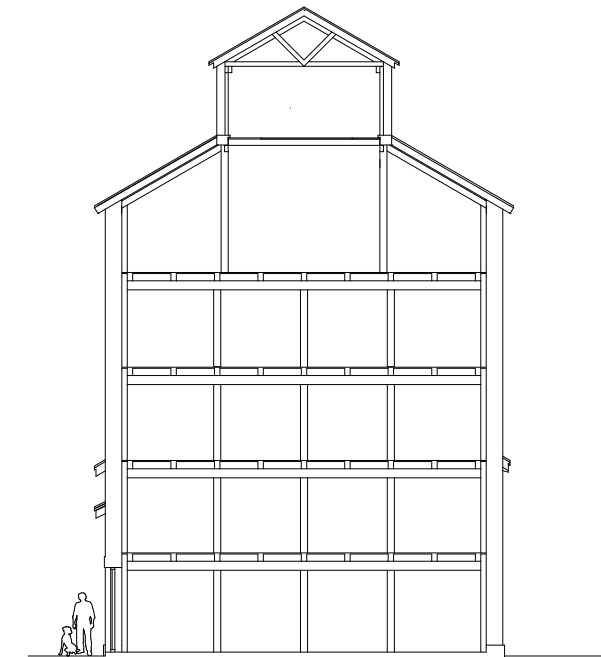
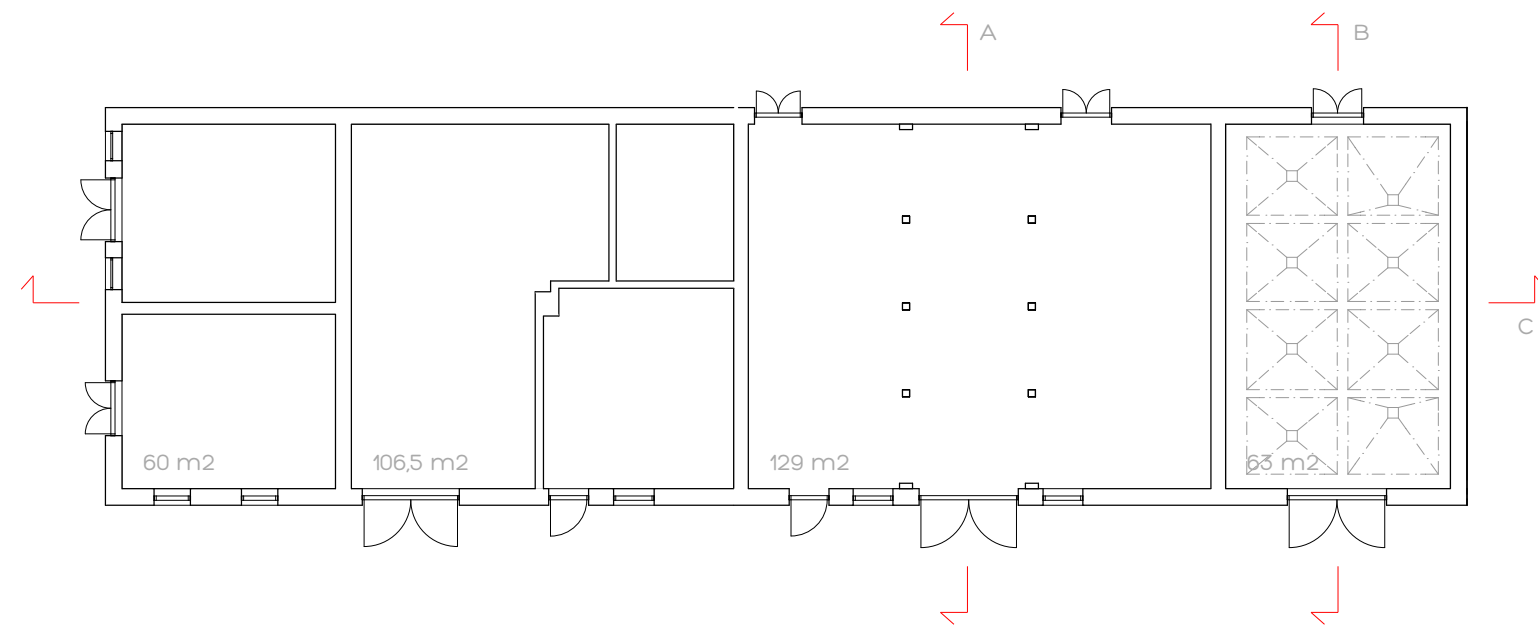
SOUTH EAST

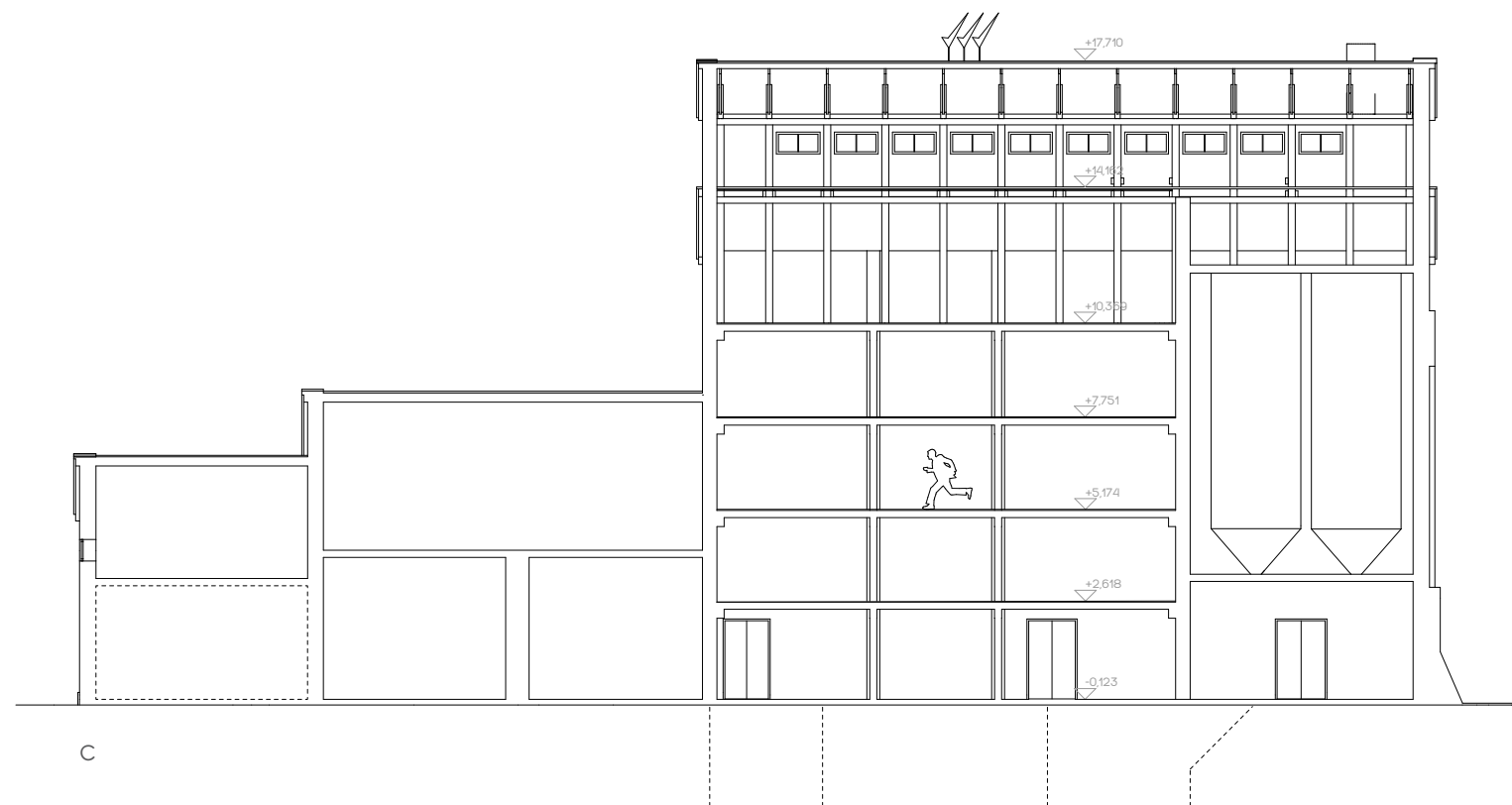
NORTH EAST

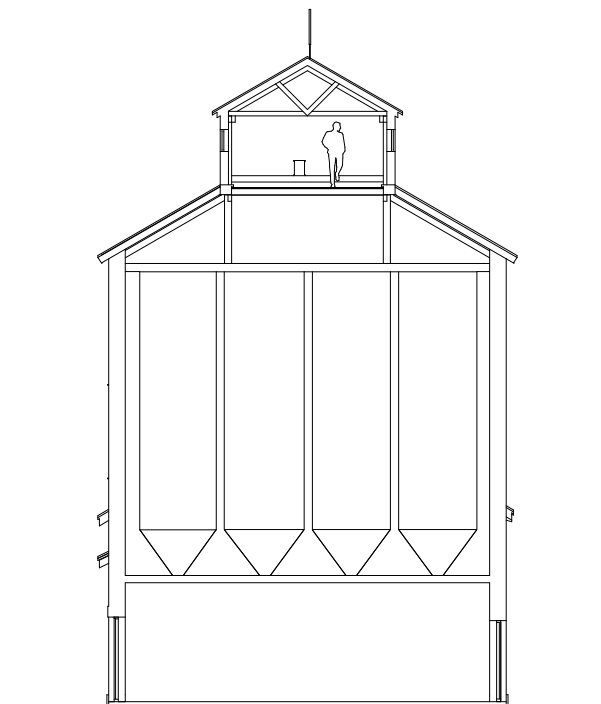
NORTH WEST

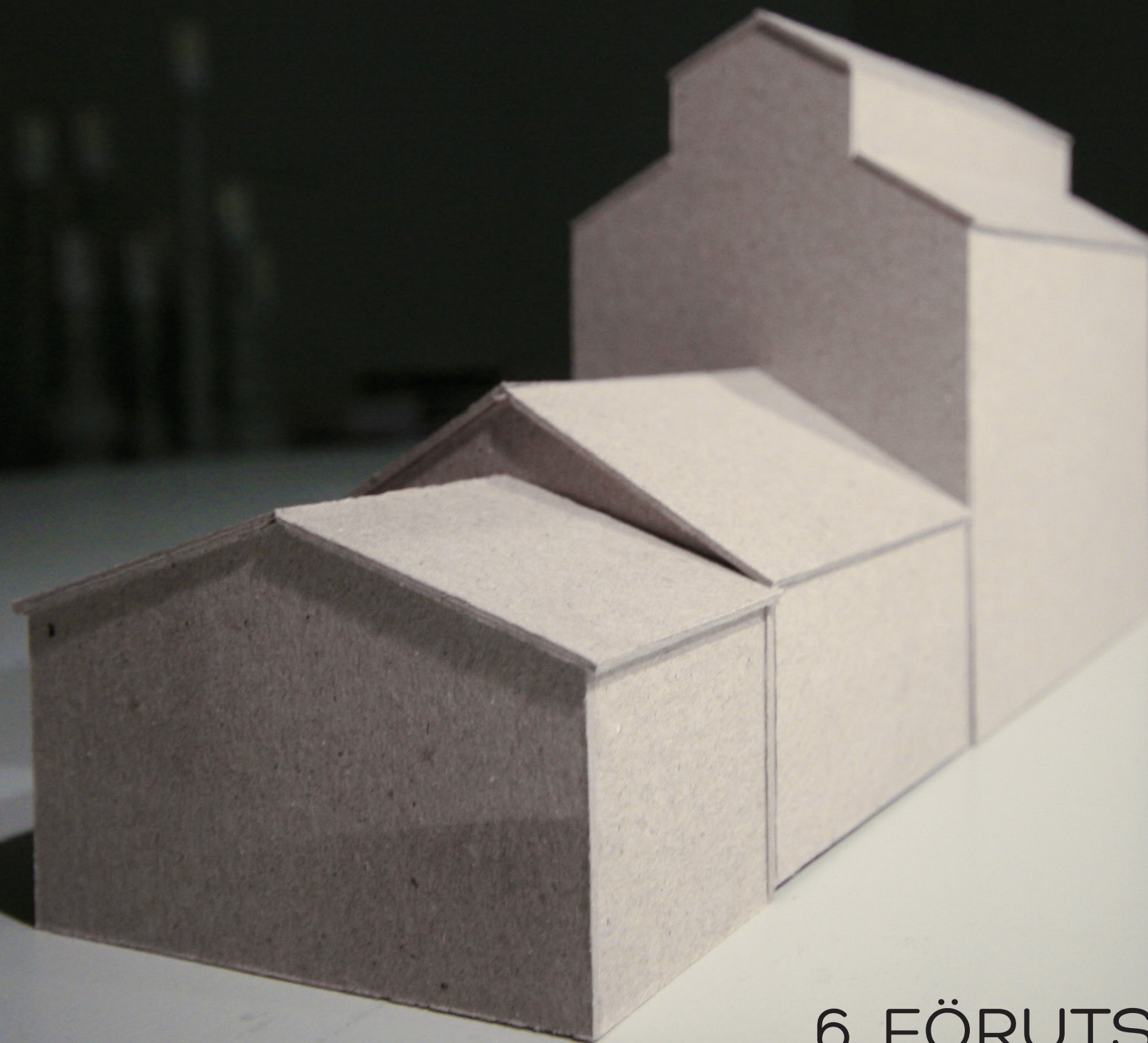
A

C

B

6. FÖRUTSÄTTNINGAR

TERMINOLOGI

Inledningsvis kan det vara på sin plats att klargöra terminologin en aning. I många fall förblir skillnaderna och omfattningen i termer som transformation, restaurering och återbruk aningen oklara.

Transformation är en term som idag används flitigt för att, rent generellt, beskriva åtgärder på det existerande arkitektoniska arvet.

Just begreppet transformation är mycket övergripande och det förblir vagt i sin generalitet. I förhållande till det innan ofta använda restaurering eller renovering har transformation en kraftigare dynamisk, och kanske trendigare, underton som kan innefatta en större vilja att lämna ett tydligt eget spår i arbetet.

Restaurering som begrepp innebär inte enbart bevarande av kulturhistoriska värden, utan även återställandet av en byggnad i ursprungligt skick.

I just det här projektet är restaurering i den här formen inte aktuell. Huvudvikten ligger på att aktivera byggnaden och för att det skall lyckas krävs ett mer förlåtande sätt att närma sig den existerande arkitekturen, även om de kulturhistoriska värdena respekteras. Jag har valt att använda mig av ord som återbruk, omvandling och uppdatering för att beskriva projektet.

FORMELLA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ÅTERBRUK AV JORVAS KVARN

Kvarnen är alltså skyddad i delgeneralplanen under sr-234/1, vilket innebär att fasaderna bör bevaras snarare än de interiora "kvaliteérna". Objektet är officiellt skyddat med stöd av byggnads - eller byggnadsskyddslagen och får inte rivas utan tillstånd. Reparationsarbeten som utförs i byggnaden skall vara av sådan art att arkitektoniska värden och stil inte förstörs. Museiverkets utlåtande om ändringar skall begäras.

Fabriken intill kvarnen och dess verksamhet är försvarad i idéscenariot som sträcker sig till 2025 medan området är avsatt som expansionsområde för omgivande centrumområde till år 2040. Med andra ord är utgångsläget att man bibehåller industrin på kort sikt och planerar ett fungerande centrum kring kvarnen som på lång sikt kan expandera till det område Fibox nu upptar.

TIDIGARE FÖRSLAG

En utredning om kvarnens återbruk har gjorts i början av 2000-talet på markägarens initiativ. Utifrån den utredningen presenterade Groop-Tiensuu Arkitehdit ett förslag med ett dansinstitut placerat i kvarnen. Projektet rann dessvärre ut i sanden. Enligt Annika Groop som var delaktig i projektet och optimistisk till dess genomförbarhet, planade det sannolikt ut på grund av konstnadmässiga skäl.

UPPENBARA UTMANINGAR

Tomten där kvarnen står idag är trång, smal och krävande, speciellt vad beträffar buller och insyn.

Eftersom kvarnen i sitt nuvarande skick lämpar sig illa för bostäder och kontor (buller, dagsljus, takhöjder m.m.) är det svårtsålt till en fastighetsutvecklare som kanske främst strävar efter kortsiktiga ekonomiska vinster. Därmed har även markägarens intresse för utvecklingen av kvarnen avklingat.

Byggnadens ändamål har som nämnts ändrats under åren. I och med att kvarnens funktion har varierat har själva byggnaden också anpassats till de nya funktionerna, i flera olika etapper. Därmed ligger det anpassningsförmåga i kvarnens historia och natur. Något som kanske till och med är en förutsättning för byggnadens fortlevnad.

SLÄTTERNAS SKYSKRAPOR - MODERNISMENS AGRARA MINNESMÄRKEN

Vilka är då kvarnens förutsättningar och vilken betydelse har den utifrån ett historisk perspektiv? Lagerhus och silon i största allmänhet står inför samma frågeställning och det generella kulturhistoriska värdet av dessa anläggningar är inte ännu tydligt definierat.

Jorvas kvarn kan i sitt ursprungliga format kopplas till Finlands första år som självständig stat och till den tid då finsk arkitektur slog igenom internationellt. Under sin tid som lager- och torkanläggning representerar kvarnen den effektivisering som skedde under 1900-talet (inte minst inom jordbruket).¹

Just Jorvas kvarn är i och för sig speciell vad beträffar ålder men också i den bemärkelsen att dess användning har skiftat så betydligt. Den byggdes ursprungligen som just kvarn och inte enbart spannmålslager. Det oaktat användes den under större delen av sin brukstid som lager och tork så som på samma sätt som de lagertorn som byggdes under 50-, 60 och 70-talen.

Spannmålslager i andra material än metall kan sannolikt anses tillhöra ett avslutat kapitel av byggnadshistorien. De är oberoende av estetiska värden eller icke-värden en påtaglig, tidstypisk och symbolladdad typologi.

Kvarnen i Jorvas kan antas ha en viss betydelse för den lokala identiteten, speciellt för dem som bott en längre tid på orten. Anläggningens verksamhet i sig berör fortfarande en del av byns befolkning, men byggnaden är också framträdande i landskapet. Även om man inte berörs av själva byggnaden eller är medveten om verksamheten som pågått i kvarnen, kan man mer eller mindre medvetet uppleva den som en fast punkt, ett landmärke och som en symbol för bygden.

¹ Backman Brenner, Nyman : *Jorvas - En kyrkslätbygd genom tiderna. Kyrkslätts hembygdsförening, Ekenäs Tryckeri, Ekenäs 2009.*

Under efterkrigstiden/arrendetiden genomgick jordbruket en strukturomvandling där silobyggnaderna blev betydelsfulla komponenter. Rationaliseringen, effektiviseringen och mekaniseringen ledde till stor-drift och större gårdar, skördetröskor hade slagit igenom på gårdarna och torknings- och lagringsbehovet ökade.

I dagens situation håller siloanläggningarna på att tappa sin betydelse i och med att allt fler jordbrukare väljer att investera i egna tork- och lagerbyggnader för att kunna leverera själv och optimera priset på spannmålet.

VARFÖR BEVARA?

”Varför har vi i allmänhet så lätt att kommunicera med gamla byggnader, lätt att projisera vår känslor och tankar mot dem. Varför kan en enkel vägg med ärrat anlete och blottade rappningsskikt tala så till oss. Liksom också det levda livets avtryck i en italiensk bergsstad där en kombination av resursknapphet och anarki skapar en oändligt rik miljö. När man efter en sådan upplevelse på väg norrut genom Europa övernattar i en tysk historisk småstad kan man djupt besviken få uppleva hur tidsdjup och autenticitet på något sätt har sopats bort från alla välputsade, välmålade och rostfria ytor. Hur bevara känslan av att en stad är resultatet av en mängd handlingar? Det finns olika sätt att låta staden berätta sin historia.”

Citat ur "Arkitekturens tidsdjup" av Eric Adlercreutz

Ove Hidemark, erkänd arkitekt och restaureringsarkitekt, har sagt att en byggnad kan ses som ackumulerad tid, som en konkret syntes av det förgångna. Nya byggnader och planeområden kan få en personlig karaktär och en historisk förankring genom närvaron av olika tidsskikt. Detta är ett grundincitament för bevarandet och återbruket av existerande byggnation.

En central utmaning i det här arbetet är just relationen till det befintliga och att lyckas sätta fingret på det som är väsentligt att bevara för just den här byggnaden.

Man bevarar inte en byggnad enbart för bevarandets skull. En grundlig värdediskussion bör ligga som bas så att man är medveten om vad man gör och för vem. Kulturarvet är en rikedom och skall utgöra ett mervärde, med andra ord kan det existerande ramverket hellre ses som en inspiration än ett hinder.

Värdediskussionen i sig kan lätt påverkas av vad samtiden just då upplever som tilltalande, någonting värt att vara medveten om och enligt förmåga förhålla sig objektiv gentemot.

VAD SKALL BEVARAS OCH PÅ VILKA GRUNDER?

Vad kvarnens värde består i kan basera sig på en rad kriterier. De kan exempelvis vara miljömässiga, kulturhistoriska och arkitektoniska värden som tillsammans definierar byggnaden.

Kriterierna har givetvis olika karaktär. De miljömässiga faktorerna kan beröra byggnadens volym i landskapet eller i övrigt dess förhållande till sin omgivning. De arkitektoniska är främst handgripliga saker som form, detaljer, material, färger, ytor, ljus, mm.

De kulturhistoriska värdena kan kopplas till byggnadens historia, roll i samhället och dess sociala innebörd genom tiderna som i det här fallet där kvarnen under en period var centrum för bygden. Hit hör också detaljer av antikvarisk art, som kan representera "den sista, den enda" eller dylikt.

Slutligen har varje fall specifika värden och problem, vilket innebär att det inte finns någon given matris för hur man skall gå till väga. Varje byggnad har sina begränsningar för hur mycket ändringar den tål.

Australiensiske Glenn Murcutt har i sin arkitektur en stark anknytning till det traditionella byggnadsarbetet. För honom representerar landsbygdens lador och förråd ofta något direkt, självklart, logiskt och därmed vackert. Förutom att dessa byggnader (även i Australien) har blivit ikoner i en strävan efter en nationell identitet, ser Murcutt framför allt dessa byggnader som ändamålsenliga och anpassade till sin plats ("appropriate to place"). Enligt Murcutt är den traditionella byggnationen inget man söker att kopiera eller efterlikna, utan han anser snarare att den kvarstår som ett manifest för empiriskt ackumulerad sakkunskap som är värd att beakta, uppehålla och förnya. Murcutt har haft ett inflytande på mitt arbete inte enbart p.g.a. ovanstående tankar utan även i gestaltungsarbetet. I likhet med området kring Jorvas kvarn relaterar Murcutts byggnader ofta till ett landskap som enligt honom själv präglas av en "horizontalitet". I praktiken har det i många fall för Murcutt inneburit lineära, smala planlösningar och låga byggnader som existerar till synes i harmoni med omgivningen . Murcutt säger själv, fritt översatt: att enkelhet inte är en motsats till komplexitet, utan först och främst ett klarläggande av det betecknande och karakteristiska.¹

¹ el croquis N.163/164, feathers of metal, Glenn Murcutt 1980-2012. Fromont, Françoise; Glenn Murcutt, buildings and projects 1962-2003, Thames & Hudson 2003

OM ATT SKYDDA TILL DÖDS

När ett bruksföremål blir irrelevant lägger man undan det eller stuvlar det på vinden där det väntar på att bli återupptäckt och fylla en funktion som antikförmål. Samma förhållningssätt fungerar inte med byggnader. En tom byggnad är en ren och skär kostnad.

Då dess användning och nytta avtar hindrar endast åtgärdens problematik rivning; Det blir antingen för kostsamt att riva den i förhållande till ersättande nybyggnations avkastning alternativt skyddas byggnaden. I det här fallet riskerar den att sakta förfalla. Speciellt i fall där man har för omfattande krav på skyddet eller om planerna inte är ekonomiskt lönsamma.

Baggböle frivilliga brandkår (Martti Välikangas) är ett med kvarnen samtida exempel där man inte lyckats enas om användning och de försök som gjorts varit för kostsamma. Byggnaden går samma öde till mötes som Jorvas kvarn, de förfaller sakta båda två.

Hur skall man kringgå problematiken? En skicklig och detaljerad planering kan rädda kvarnen, i annat fall kan man skona den från en utdragen död och riva den som orimligt kostsam. För att kunna bibehålla kvarnen behöver man alltså kunna ta alla alternativ i beaktan och inte dras för att tumma på detaljplanens krav även om det såklart inte är önskvärt. Det är värdefullare att kvarnen bibehålls och fungerar än att funktionen i sig är kopplad till förutbestämda krav. Det samma gäller egentligen dess gestalt, med den skillnaden att det i något skede kommer en gräns för ingrepp då kvarnen till den grad tappat sin karaktär att den lika väl kunde rivas. För att kunna föreslå en vettig användning av byggnaden måste det innebära en begränsad mängd ingrepp och ett underlag för dess användning som håller.²

I förhållande till historiskt betydelsefulla värdebyggnader torde restaureringen av konventionella byg-

² Heikkilä-Kauppinen, Kauppinen. *Asiasta toiseen, Rakennustieto Oy, Tampere 2011*

gnader stå inför andra villkor (vad det gäller funktionalitet, ekonomi eller tekniska randvillkor). Det oaktat får man inte förbise byggnadens karaktär, den är en viktig aspekt i vilket restaureringsprojekt som helst.³

I efterhand kan nämnas att brandstationen i fråga ironiskt nog skadades illa i en brand och revs 2012.

MATERIAL OCH TIDSPERSPEKTIV

Minimering av nytt byggnadsmaterial material är en naturlig del av projektet. Just kvarnen består av massiva tegelväggar som har vissa fördelaktiga termiska egenskaper och genom rätt små åtgärder (täta fönster etc) kan man säkert öka bekvämligheten avsevärt. Faktum kvarstår att det naturligtvis är olönsamt ekologiskt och ekonomiskt att inte använda befintliga material maximalt, samtidigt som man är tvungen att se på energikonsumtion på lång sikt. De insatser och energikostnader som genomförs i början av projektet (material etc) är små i förhållande till den totala förbrukningen under byggnadens livstid och måste därmed övervägas noga. Materialens hållbarhet och åldrande blir också relevanta faktorer.

Det man reparerar eller restaurerar bör också kunna vara reparerbart i framtiden, på så sätt kan man också minska resursanvändningen på lång sikt.

Långsiktig planering berör också den programmatiska delen av projektet. Det innebär att utrymmena måste vara tillräckligt ospecifika för att, utan orimligt stora ingrepp, kunna reagera på framtida behov.

Det räcker så klart inte att enbart utgå från hur byggnaden skall se ut, även om dess gestalt i det här fallet är det mest centrala. Vad byggnaden gör och hur den fungerar avgör om lösningen är hållbar, på lång sikt.

³ Timo Jeskanen. *Asiasta toiseen, Rakennustieto Oy, Tampere 2011*

Baggböle frivilliga brandkår från 1921, bättre känd som Vuoritalo, ritades av Martti Välikangas. Byggnaden revs till slut 2012 efter otaliga försök att ge byggnaden nya funktioner.

Ett renoverings- eller återbruksprojekt kan såklart innehålla många olika strategier. I kvarnen där utrymmena i en och samma byggnad är i olika skick och av olik betydelse kan de således även behandlas på olika sätt. En allmän riktlinje är att inom det område man kan täcka med en blick, en sk. visuell zon, hålla sig till ett och samma tillvägagångssätt för att undvika att skapa ett alltför förvirrande och oenhetligt intryck.⁴

⁴ Anu Laurila. *Asiasta toiseen, Rakennustieto Oy, Tampere 2011*
Merete Lind Mikkesen, *Transformation, Arkitektens forlag 2011*

INTRESSEENTER

Kommunen

För Kyrkslätt kommun är utgångspunkten att kvarnen är skyddad i detaljplanen. Kommunen har hursomhelst i dagsläget inga fastslagna eller detaljerade planer för Jorvas kvarn.

I samtal med (dåvarande) planarkitekt Simon Store, kommunarkitekt Tero Luomajärvi samt kulturdirektör Maaret Eloranta är den första reaktionen på kvarnens återbruk genomgående positiv.

Alla erbjuder, utifrån sina respektive perspektiv, förslag på funktioner som kunde tänkas placeras i eller i samband med kvarnen. Ett axplock innefattar program som kortfristiga bostäder, kulturutbud, detaljhandel, centrum för småföretagare och andliga utrymmen samt allmän närservice.

Kvarnens grova karaktär gör enligt Luomajärvi byggnadens väl lämpad för kulturtjänster som exempelvis utställningsutrymmen, eller konstundervisning. Övriga alternativ kommunarkitekten nämner som tänkbara funktioner är;

- musik, bildkonst- och dansinstitut.
- bostadshotell främst för LM Ericssons kortvarigt anställda personal
- ett företagshus för småföretagare med tillhörande service,
- ett allmänt sakralt eller ekumeniskt utrymme som komplettering till det ortodoxa klostret.

Luomajärvi betonar vidare att det viktigaste trots allt är att göra kvarnen till en fungerande del av tätortsområdet, varvid man slipper hotet om rivning, som uppenbarligen också diskuterats. I praktiken innebär det snarast, som jag tolkar honom, att ett överdrivet beskyddande av byggnaden inte får stå i vägen för dess framtida bruk. Den antas trots allt vara mer värdefull som en fungerande byggnad, även om den inte är i ursprungligt skick, än om den sakta förfaller.

Han nämner också att det i tidigare spekulationer om kvarnens återanvändning konstaterats att de nuvarande våningshöjderna omöjliggör program som kontor eller bostäder, vilket i sin tur kan antas göra finansieringen av projektet svårare.

Kulturdirektör Maaret Eloranta nämner att man i tidigare skeden spekulerat i att placera mindre konventionella idrottsgrenar som klättring i kvarnen. Hon nämner vidare att det trots brist på anslag, finns ett stort behov för bl.a. kulturutrymmen och idrott.

Markägarens intresse:

Analysen av markägarens åsikter är delvis spekulativa då de visat svalt intresse och slutat svara på frågor angående kvarnen. Hursomhelst kan man utgå från att det inte ligger i deras (Fibox/Mesvac) intresse att bevara kvarnen utan övervägande (ekonomiska) incitament.

På markägarens initiativ har ideplaner för området framställts där fabriken är ersatt med drygt 60 000 m² bostadsyta, kvarnen har i den här planen raderats. Markägaren uppger sig ha gjort undersökningar gällande kvarnens bevarande men kommit fram till att det inte är (ekonomiskt) lönsamt. Det är antagligen delvis kopplat till just de låga våninghöjderna som då inte kan hyras ut som kontor eller bostäder. Arkitektkontoret "GT Arkkitehdit" har varit inkopplade i projektet och föreslog att ett läroverk för konst och dans skulle vara lämpligt. Projektet rann ut i sanden i mitten av 2000-talet utan att arkitekterna riktigt vet varför. Annika Groop från arkitektkontorets sida ser fortfarande potential såväl i sitt eget projekt som i bevarandet av byggnaden.

Förutsättningarna för ett lyckat resultat blir så klart bättre ifall fastighetens ägare är införstådd i byggnadens arkitektoniska och kulturhistoriska värde-diskussion där man också kan presentera bevarandet som en ekonomiskt försvarbar lösning. Det i sin tur innebär att man föreslår rätt användning och användargrupp, som ser byggnaden som

ett mervärde för sin verksamhet.⁵ Däri ligger givetvis en del av den här uppgiftens problematik. Då den nuvarande markägaren verkar ointresserad av att utveckla kvarnen, är ett fullt rimligt förslag att kommunen köper fastigheten.

Användare

Användargruppen, områdets nya invånare och existerande invånare är till stor del unga. Beaktar man Ericssons it-kluster blir det också en mångkulturell mix, med mer tillfälliga och gamla invånare. Användargruppen sträcker sig i och med de goda förbindelserna uppskattningsvis från Kyrkslätt centrum till Masaby och Sundsberg.

I enlighet med vad som nämnts i inledningen är utbudet av service och tjänster mycket begränsat i Jorvas och utbudet finns främst i Kyrkslätt och Masaby. I och med att Jorvas växer finns en efterfrågan bland invånarna för lokala tjänster och ett lokalt centrum. I samtal med invånare i Jorvas är det mest påtagliga önskemålet (i synnerhet bland föräldrar) ett ställe där barnen kan vara efter skolan och hobbyverksamhet närmare hemmet. Bland de äldre invånarna är kaféverksamhet och en social mötespunkt tydligt eftersökta. Någon enad kommentar från Jorvas hembygdsförening (Jorvaksen kylöyhdistys) har jag inte fått när projektet går i tryck.

⁵ Erkki Aho. *Asiasta toiseen, Rakennustieto Oy, Tampere 2011.*

SLUTSATS

Kvarnens målsättning bör vara att bli ett sammanbindande element och landmärke för bygden. Den står för bygdens historia, men tjänar mer nytta som en aktiv, fungerande del av samhället än som ett museum. Dess gestalt i sig är dess huvudsakliga fysiska mervärde, funktionerna och de behov den fyller utgör det övriga. Med andra ord utformas strategin till att bibehålla eller förstärka konturer, använda kubikmetrarna möjligast kreativt med enbart rationellt program som inte tar kål på dess "karaktär" eller driver kostnaderna i höjden, samt att skapa en helhet med tillbyggnader där de övriga behövda funktionerna får adekvat rum och ett förhoppningsvis fungerande centrum för orten växer fram. Ortens utveckling börjar från centrum, det äldsta i bygden. Lyckas man skapa en attraktiv miljö, så väl fysiskt som funktionellt och emotionellt sker områdets tillväxt inte på utopisk eller föreställd utan på en faktisk efterfrågan. Danspalatsets framgång som lokalt centrum under 90-talet understöder tesen ytterligare.

7. REFERENSER

REFERENSER

Mina mer ingående programmässiga referenser består dels av liknande återanvända industribyggnader med liknande kontext, dels i projekt som är intressanta enbart från ett programmatiskt perspektiv. Några av referenserna har betoning på de ingrepp som gjorts och representerar olika (lyckade och mindre lyckade) sätt att närma sig problematiken beskriven ovan. Ett flertal referenser utöver dem jag redovisar här har fungerat som inspiration och språngbräda för att kunna se nya möjligheter i kvarnen. Dessa redovisas inte separat.

Som rent programmatiska referenser har jag främst analyserat Diesilverkstaden i Stockholm, Kabelfabriken i Helsingfors och i mindre skala Herstelunds byhus av Dorte Mandrup Arkitekter. I synnerhet Diesilverkstaden och Kabelfabriken är exempel på lyckade återbruk av aningen perifera industribyggnader och deras gemensamma innehåll har varit riktgivande i processen, tillsammans med platsspecifika behov. Mandrups småskaliga projekt har fungerat som ett inspirerande exempel för fördomfria sammanslagningar av olika program under samma tak.

Gestaltningmässiga referenser behandlas i samband med gestaltningssidén i kapitel 10.

REFERENSPROJEKT ETT

Kedelsmedien (Kittelsmedja)
Arkitekter Rønne Arkitekter
Köpenhamn, Danmark
2009-2010, Photo: Uffe Johansen

Projektet representerar för mig snarast en konstruktiv referens, där interiören gett stora friheter för innovation.

Smedjan byggdes ursprungligen som en produktionshall för fartygs ångpannor i slutet av 1800-talet. I samband med uppdateringen av byggnaden har man renoverat klimatskalet. Man har ersatt eller lagat söndriga byggnadselement, utan att ingripa på mindre slitage eller skador och således finns det kvar spår av tidigare användning.

Interiört har de två huvudrummen förstörats. I det ena har en våningshög traverskonstruktion fästs vid yttermurarna under de ursprungliga takkonstruktionerna, varifrån ytterligare två glasbeklädda enheter å två våningsplan är hängda. Som en följd är bottenplan ett helt öppet utrymme. Enheterna är sammankopplade med smala spångar.

I det andra huvudrummet, som inte haft samma kapacitet att bära upp våningarna, har man placerat en våningshög lådkonstruktion på bottenplan, frikopplad från väggar och tak. Byggnaden innehåller kontor, mötesrum och auditorium.

Tilläggen är planerade så att man vid behov kan montera ned dem utan att lämna märkbara spår på ursprungskonstruktionerna.

REFERENSProjekt TVÅ

Åbo Konstakademi
LPR Arkkitehdit Oy
Åbo, Finland. 1991-1994,, 1995-1997.

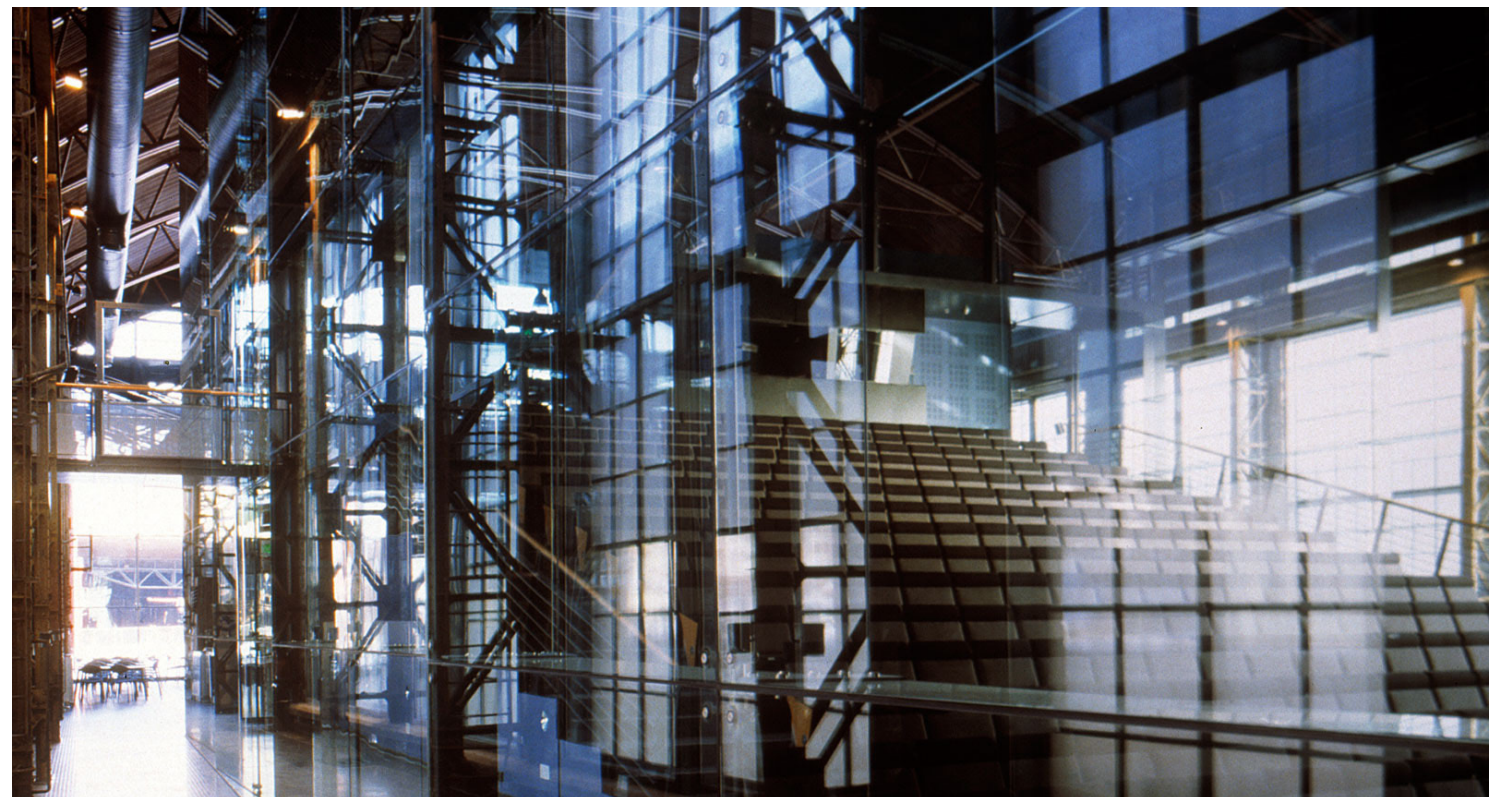
Ett repslageri med maskinhall från 1934 samt dockshallar från 1928 har konverterats till utrymmen för Åbo Konstakademis konservatorium och ritskola. Projektet är omfattande med varierande konstrelaterat program. Enheterna sammanbinds av en 270 m lång repbanebyggnad.

Som referens är projektet intressant tack vare den lyckade dialogen mellan gammalt och nytt. Rent konkret syns det bl.a. i de tekniska och konstruktiva lösningarna, vilka är intressanta då premisserna för kvarnen är liknande. Projektet har också lyckats med bedriften av ge liv åt ett byggnadskomplex som förlorat sin ursprungliga funktion.

Man har till stora delar bevarat fasaderna i så gott som ursprungligt skick, medan man i dockshallarna har valt att återspegla skeppsbygget genom nya materialval.

För att bevara de bärande ytterväggarnas karaktär har man placerat de nya funktionerna i en separat konstruktion inuti hallen. Glas som rumsdelande material har använts för att bibehålla kontakten mellan det gamla och det nya. Stålfackverken har fått stå kvar sitt något slitna skick. Man har förnyat de ursprungliga smårutiga fönstren, men låtit dem sandblåsas. Detta för att uppnå en dammig glasyta som ger ett eftersträvat diffust ljusinsläpp.

De ursprungliga takkonstruktionerna och bjälklagen i trä har av brandtekniska skäl ersatts av stål och betong. Den nya byggnaden är ställvis indragen från fasaden tillräckligt för att tillåta att man rör sig mellan den gamla fasaden och den nya.

REFERENSProjekt TRE

Küppersmühle Museum-Grothe Collection

Arkitekter: Herzog & de Meuron

Duisburg, Tyskland. 1997-1999

Den imponerande tegelbyggnaden byggdes ursprungligen mellan 1908 och 1916, i stort sett samtidigt som Jorvas kvarn.

De två byggnaderna skiljer sig dock, bland annat, avsevärt i skala; Küppersmühle innehåller knappt 5000 m² utställningsutrymme, lika mycket stödutrymmen samt knappt 1000 m² restaurangyta.

Största delen av de bärande konstruktionerna i kopparsmedjan kunde inkorporeras i konverteringen till konstmuseum.

För att nå en, för utställningsutrymmen, fördelaktigare fönsterindelning har man murat igen ett stort antal fönster. Genom att använda sig av motsvarande originaltegel har man försökt framhäva den befintliga volymens karaktär ytterligare. Det medför att de nya öppningarna kan placeras betydligt friare.

De nya fönstren ligger i fasadens yttre liv och skapar en rytm som strider med den ursprungliga fasaden, samtidigt som de framhäver de utställningsutrymmen som gjorts dubbelhöga.

Ingången är på motsatt sida från havet och de vertikala förbindelserna är placerade i en separat tillbyggnad. Trapphuset har givits ett eget uttryck, samtidigt som dess utformning och materialval är anpassade till huvudvolymen. Tillbyggnaden ger ett balanserat intryck genom att visa hänsyn till sin omgivning, men trots det klart stå ut som ett samtida ingrepp.

Den senare tillbyggnaden av museét (en translucent rektangulär låda som ställer sig på lagertornen) har jag valt att frånsä i den här "analysen".

8. NYA JORVAS

MOT ETT JORVAS UTAN KVARN.

I de tillsvidare skissartade planerna som bearbetas för området kring Jorvas stationsområde tas kvarnen inte i beaktande. Området planeras inledningsvis expandera på norra sidan om järnvägen där en avsevärd förtätning genomförs, se "fas ett". Kvarnen finns fortfarande kvar men har ingen funktion eller roll i bygden. De nya byggnaderna är mellan en och tre våningar.

På längre sikt planeras även området söder om kvarnen som i dag är åker- och fabriksareal att utnyttjas. Kvarnen finns inte längre och fabriken intill har och elimineras. Man planerar en omfattande nybyggnation, främst bestående av volymösa bostadshus. Dessa inringar stora kvartersgårdar, ungefär som "fas två" illustrerar. Byggnadsvolymererna är mellan fyra och sju våningar höga och skulle ha en förödande effekt på kvarnens karaktär, även om den sparades.

EN ALTERNATIV LÖSNING

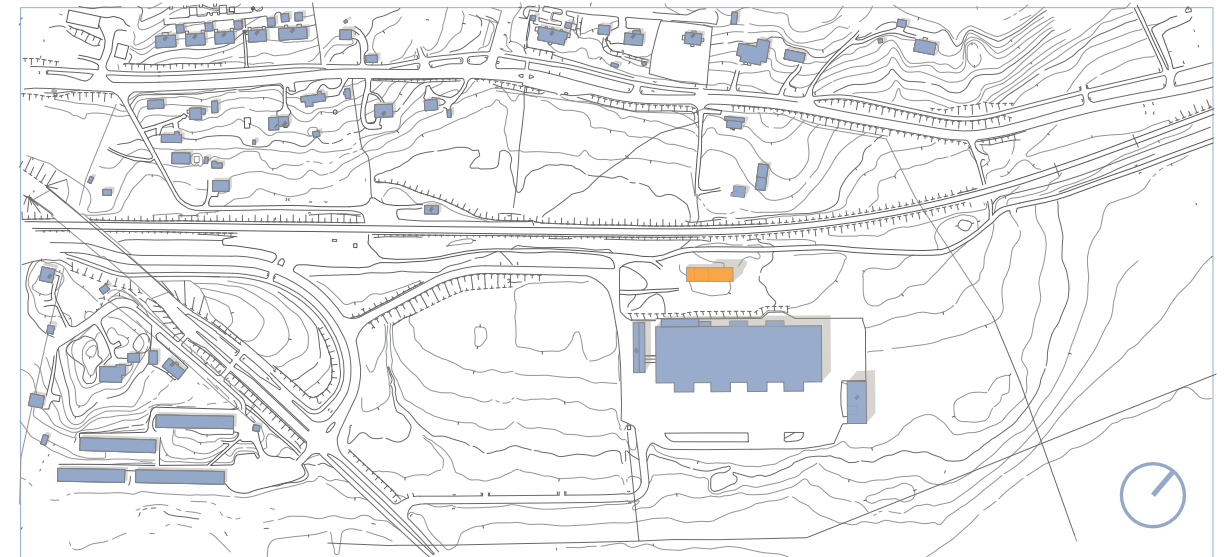
Eftersom jag jobbar utifrån tesen att kvarnen skall bli en central punkt i Jorvas har jag reviderat markanvisningsplanen i fas två för att skapa en mer human stadsbild. I detta alternativ är fabriken intill kvarnen fortfarande kvar, men området planeras så att det naturligt kan expandera österut då fabriken väl flyttas.

För att bibehålla bygdens historiska förankring och därmed stärka dess identitet måste också kvarnens karaktär som landmärke i bygden kunna bevaras.

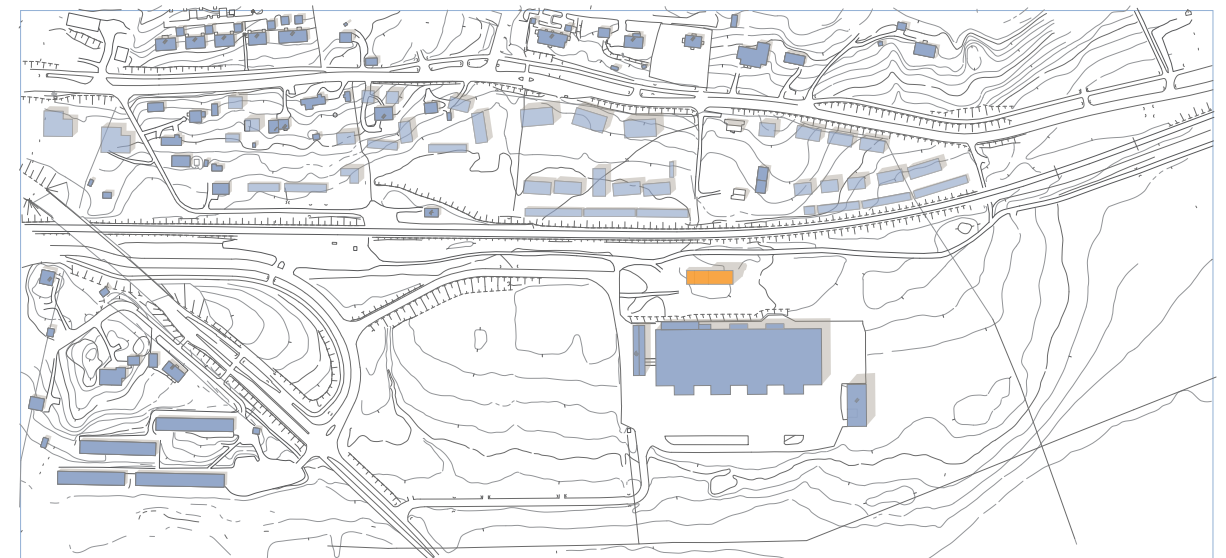
Jag valt att arbeta utifrån att frigöra vissa siktlinjer som samtidigt formar stråk för lätttrafik. Det nya bostadsområdet drar nytta av existerande vägnätet, men förlänger det en aning. Byggnadsvolymererna och därmed effektiviteten minskar en aning i förhållande till det rådande förslaget, men möjliggör kvarnens fortlevnad och ger en mer human och till området anpassad skala på byggnationen.

Det finns en naturlig förbindelse mellan kvarnen, de nya och gamla bostadsområdena samt järnvägsstationen. Kvarnen förblir oförhindrat synlig i stambanans riktning och en sydväst-nordöst riktad öppning i nybyggnationen öppnar ytterligare en viktig siktlinje.

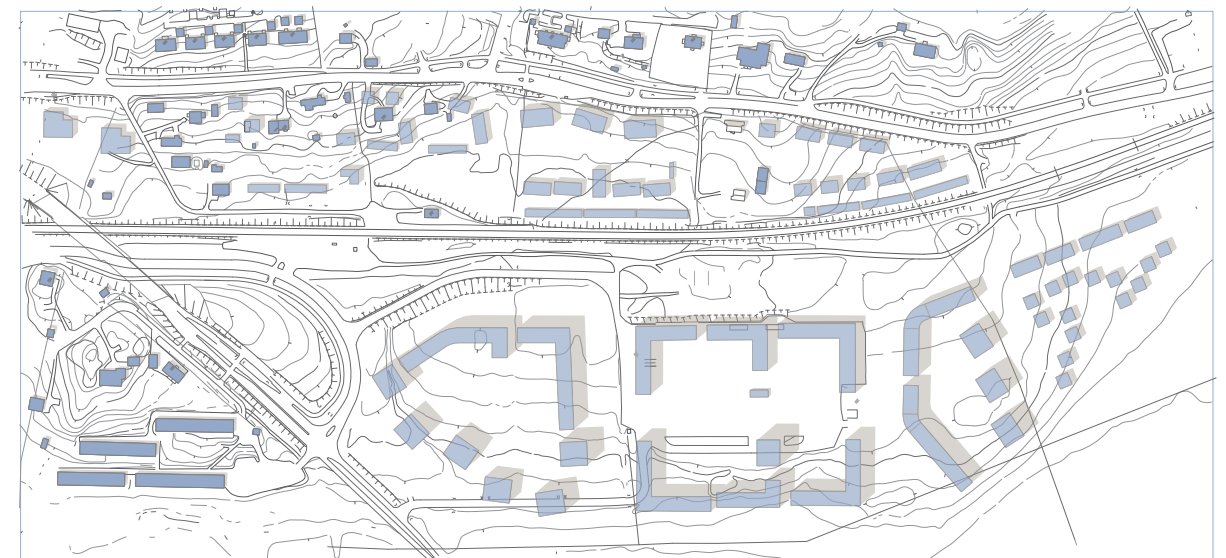
Området blir bättre navigerbart, vilket i sin tur kan ge invånarna bättre möjlighet att identifiera sig med miljön.

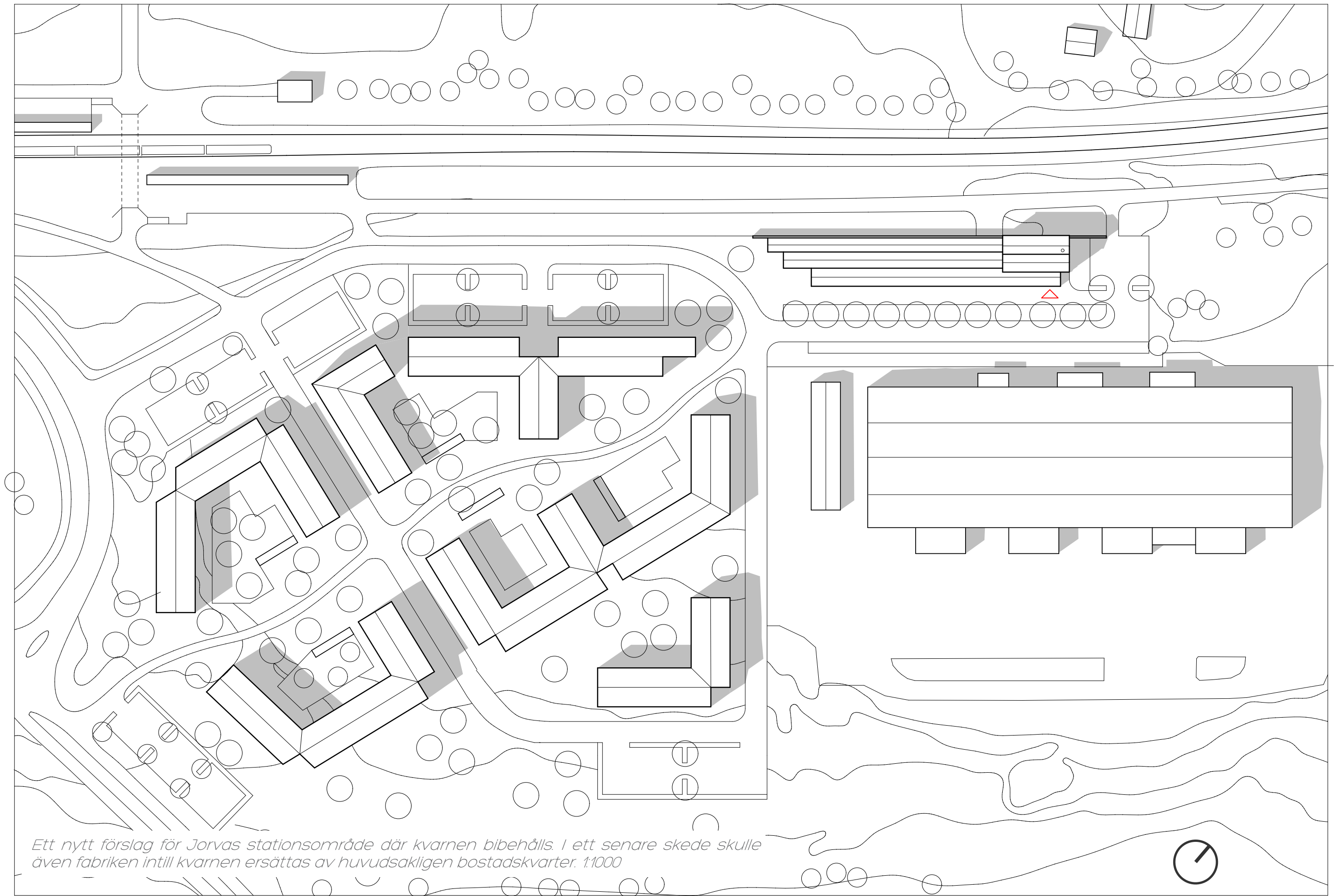
IDAG

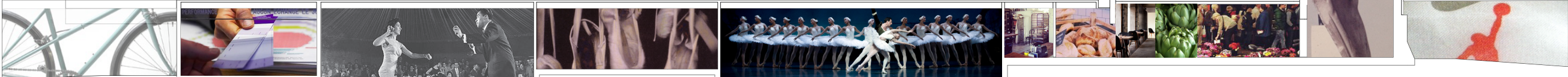
FAS ETT

FAS TVÅ

Ett nytt förslag för Jorvas stationsområde där kvarnen bibehålls. I ett senare skede skulle även fabriken intill kvarnen ersättas av huvudsakligen bostadskvarter. 1:1000

9. KVARNENS NYA FUNKTIONER

PROGRAM

I rådande planer innehåller Kvarnområdet varierande program. Min avsikt är att i det här första steget av utvecklingen skapa en plats som fungerar ensam. Det skall tillfredsställa en del av bygdens behov också på längre sikt och lätt kunna inkorporeras med de växande centrumfunktionerna. Utgångspunkten är att en blandning mellan kultur och idrott har bättre förutsättningar att lyckas än en monofunktionell enhet. Därmed gynnas alla parter. Följande funktioner föreslår jag att den nya kvarnen kunde innefatta;

Dans

Jorvas har redan ett visst förhållande till just dansverksamhet. Danspalatset som fungerade i Fibox utrymmen så länge fabriken stod tom, var mycket populärt. Behovet för samlade danslokaler i Kyrkslätt är stort, något som så väl kommunen som de olika verksamma föreningarna kan intyga.

I Kyrkslättområdet finns tre huvudsakliga dansföreningar; Kyrkslätt's dansförening rf, TanssiDans rf och Tanssin Ilo rf. Samtliga föreningar har en brist av utrymmen och en stor del av verksamheten är splittrad över kommunen. Avstånden är stora och verksamheten tar ofta plats i skolors idrottssalar och dylika för dans inte optimerade utrymmen. Enligt Harri Antikainen på TanssiDans rf innebär bristen på (dugliga) utrymmen att verksamheten inte kan växa som den annars skulle ifall det fanns möjlighet. Dansverksamheten sträcker sig i föreningarna genom hela ålderspektret, allt från 3- till 80-åringar deltar och nivån varierar från landslagsnivå till idrottsmässig träning och ren hobbyverksamhet. Dansföreningarna är olika stora, TanssiDans har ca 350 medlemmar och är storleksmässigt mitt emellan de två övriga föreningarna. Antikainen uppskattar att deras enskilda behov motsvarar två danssalar på 100 respektive 200 m². Tack vare den breda ålderfördelningen skulle utrymmena vara i bruk från morgon till kväll. Han ser en centralisering av verksamheten som en

fördel, speciellt i Jorvas där förbindelserna är så pass goda. Finns det övrig verksamhet i samband med dansen är det också oftast gynnande påpekar han och refererar till Kabelfabriken i Helsingfors som ett fungerande exempel där flera medlemmar i familjen kan idka sina hobbyer samtidigt.

Vad gäller rumsprogram består behovet främst i omklädningsrum, ett litet kontorsutrymme samt ett socialt pausrum. Rummen skall gärna sakna störande pelare och får gärna ha trägolv eller gum-mimatta. Dagsljus är också en fördel så länge det går att välja bort vid behov. En vägg bör vara möjlig att täcka med speglar.

Liris Pääsky-Monola från Tanssin Ilo rf påpekar vidare att danssalarna med fördel får ha skilda ingångar från såväl omklädningsrummen som från de allmänna utrymmena. Flyttningsbara sittplatser för åskådare är att föredra och en akustik som fördelar musiken jämnt i hela rummet. Hon ser också det möjligt att dela utrymmen med övriga dansföreningar så länge fördelningen sker rättvist.

Fitnesscenter och allmän bastu

Dansverksamheten och fitnesscentret har ett symbiotiskt förhållande. De har överlappande funktioner i och med att många klasser kan använda samma utrymmen med få eller inga omjusteringar. Användargruppen är antagligen delvis gemensam och bidrar till att integrera speciellt dansverksamheten i den övriga omgivningen. Gemensamma omklädningsrum kan med fördel användas av båda och en bastu som ligger i samband med idrottskomplexen kan användas av byborna också separat.

Bageri och kafé

Ett kafé med serveringsutrymme ligger i gatuplan i samband med en öppen bottenvåning. Kafét är sammanbundet med ett bageri och stödfunktionerna (kök, kontor, förvaring) ligger i en tillbyggnad varvid kvarnens och kafés öppethållningstider är av varandra oberoende. Kafét och dess serveringsutrymmen expanderar till gårdsplanet utanför, i

söderläge. Med tanke på kvarnens förgångna förefaller ett bageri som en naturlig återkoppling. Ett lokalt kafé är även efterfrågat bland nuvarande Jorvasbor.

Kiosk och biljettkiosk / väntepplats

En kiosk med bl.a. biljettförsäljning och mer flexibla öppettider blir i synnerhet en koppling mot stationssområdet, samtidigt som det blir den första knutpunkten mot det nya bostadsområdet.

Utsällningsutrymmen och multisal

Själva kvarnens nya användning består i tre våningar av flexibla utrymmen som efter behov kan möjliggöra lokala evenemang eller möten, tjäna som kompletterande dans- eller idrottslokaler, utställningsutrymme eller förevisningsplats.

Våningshöjden är relativt generös och begränsar således få aktiviteter, ljusinsläppet kan regleras och vid behov uteslutas. Planlösningen är öppen med möjlighet för förvaring av lätthanterliga åskådarplatser, bord och stolar. Användningen koordineras av infocentret på bottenplan. Högst uppe i byggnaden finns en uthyrningsbar loge med utsikt över landskapet - en lämplig plats för mindre möten eller privata tillställningar.

Forum för information och aktiviteter i bygden

Bottenvåningen blir en öppen och informell zon där olika användare möts. Utrymmena innefattar en reception där själva kvarnens verksamhet koordineras, sittplatser och soffor med en biblioteksfilial i miniatyr med lånemöjlighet av tidningar och spel, anslagstavla/screen med händelser i bygden samt information om områdets utveckling.

RISKEN MED AVVIKANDE PROGRAM

Det är väsentligt att klargöra i vilken mån och varför man bevarar kvarnen.

Även om man i bästa fall kan bevara byggnadsvolymen kan förändringarna pga ändrat program medföra att byggnadens ursprungliga ändamål blir svårt att uppfatta. Är det värt att spara kvarnen utan koppling till historien då den riskerar bli ett arkitektoniskt kuriosum och då "bevara" kanske inte längre är det bästa begreppet för att beskriva dess fortsatta existens.

Hänvisar man främst till kulturhistoriska skäl, bevarar man sannolikt kvarnen just för att det är en kvarn och problematiken ligger i att kombinera den identiteten med en förändrad funktion.

I stort sett samma sak gäller många äldre vattentorn, som också kan uppfattas som landmärken på de orter där de byggdes. Enligt Eva Fransson, arkitekt och byggnadshistoriker i Sverige, innebär en ombyggnad av ett vattentorn till t.ex. bostäder en avsevärd förändring av något hon hänvisar till som atmosfären kring en sådan byggnad där det ursprungligen rådde en viss stillhet och tystnad. Efter ombyggnaden lyser fönstren, bilar står parkerade intill och människor rör sig konstant i dess omgivning, med andra ord har karaktären förändrats rejält.

I kvarnens fall var den ursprungliga atmosfären runt byggnaden långt ifrån lugn. Det var snarare en mötesplats som dessutom sysselsatte en stor del av bygden. I dess senare fas kanske aktiviteten avtog en aning, men i vilket fall som helst känns inte livlighet runt kvarnen i dess framtida bruk som något främmande. Det faktum att den står isolerad utan användare är mera iögonfallande otypiskt.

I och med att byggnaden i det här fallet också haft varierande bruk och roll på orten genom åren, tycker jag det är motiverat att förhålla sig friare till dess kommande användning så länge de viktigaste värdena bevaras.

BRANDSÄKERHET

De lagstadgade, i Finland gällande, säkerhetsföreskrifterna undantar en kategorisk tillämpning för gamla, skyddade byggnader. Följdaktligen är kraven på brand- och säkerhetsaspekter en fråga som bedöms från fall till fall. Projektet utgår ifrån att kvarnen förses med automatisk brandsläckning (P1) varvid kompensation kan erhållas för krav på brandcellsindelning våningsvis etc., speciellt då brandscellernas area är liten.

10. GESTALTNINGSIDÉ

KVARNENS OMVANDLING

Kvarnen hålls tudelad där den östra delen, d.v.s. den gamla silodelen som är utan fönsteröppningar fungerar som cirkulationsutrymme, med plats för toaletter, förråd och teknik i tre plan. Den solida tegelväggen tilläggsisolerar invändigt i det här partiet. Huvudtrappan löper längs den östra kortsidan med en generös håltagning genom alla plan så att hela volymen kan upplevas. En vertikal fönsteröppning samt en dörr har lagts till i den östra fasaden..

Kvarnens andra del, d.v.s. huvudutrymmet rensas på sina befintliga inre konstruktioner. En ny inglasad massivträkonstruktion ger ett våningsplan mindre, men en luftigare interiör och en mer användningsbar våningshöjd. Glasvolymen ligger indragen från nord- och sydväggen medan västfasaden tilläggsisolerar invändigt. Genom glasat är den ursprungliga tegelväggen fortfarande synlig. Plan 1-3 i huvuddelen är ca 116 m², plan 4 ca 125 m² och plan 5 20 m² (brutto). Bottenvåningen består av en öppen lobby med café, reception och eventuell utställningsverksamhet. Högre upp fungerar våning 2-4 som motionsutrymmen (yoga, och dylikt) samt som stödutrymmen för dansskolorna. Överst finns ett bokingsbart mötesrum med utsikt över bygden.

Delarna är för sig skilda brandzoner med anpassade krav för existerande byggnader. Tillbyggnaden är en separat zon som möter bestämmelserna för nybyggnad.

Huvudvolymens interiör har inte optimala dagsljusförhållanden med tanke på den planerade verksamheten. Baserat på en skissartade solstudier (se nästa sida) har tre nya fönster tillagts i den södra fasaden för att förbättra detta. Fönstren skiljer sig från de ursprungliga genom att vara i stål, utan spröjsar samtidigt som de ligger i väggens yttre liv. Detta skapar en tydlig, men inte övertydlig skillnad mellan ursprungligt och nytt. Fönsterpartierna i den översta delen av byggnaden har också förstörats för att släppa in mer ljus längre ner i byggnaden.

TILLBYGGNADEN

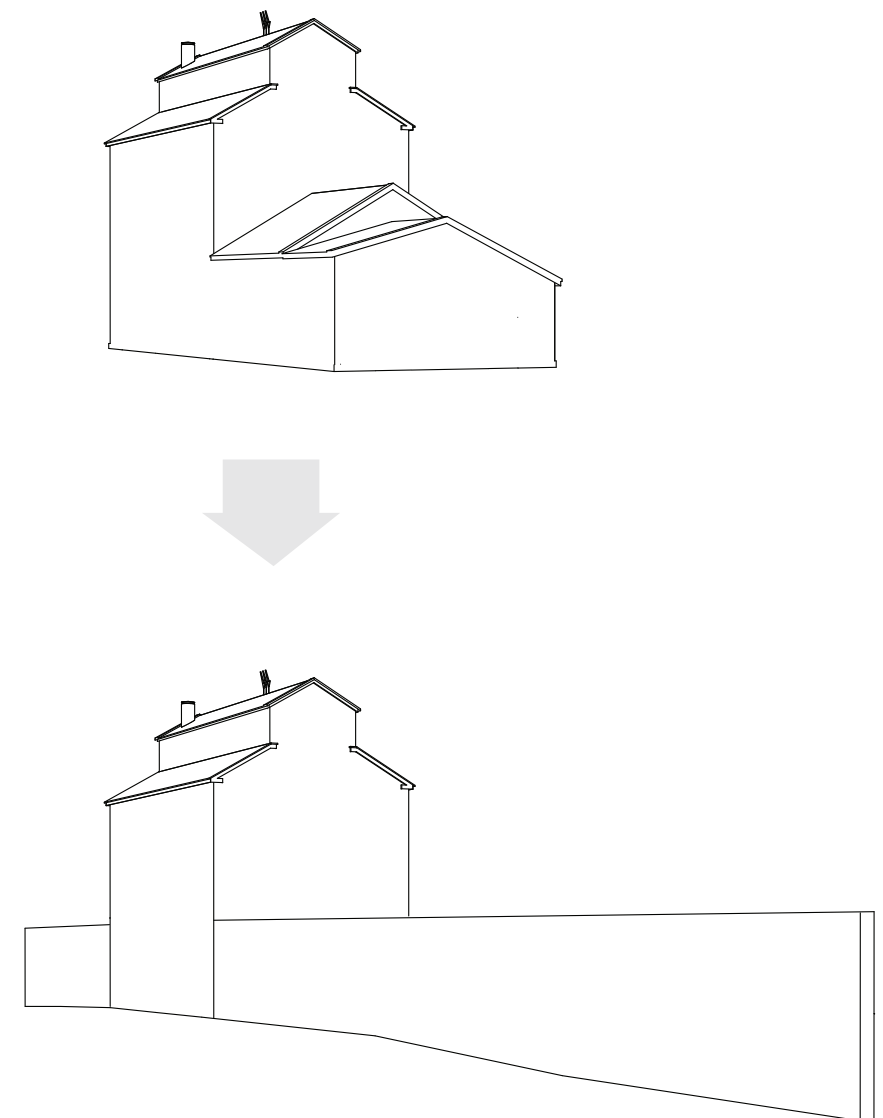
En långsmal tillbyggnad inhyser de huvudsakliga dansutrymmena samt omkädning, kiosk, bageri, café samt personalrum. Den interna logistiken löper i en bred passage längs muren, ett ljust utrymme med glasat tak och utsikt mot stationen i väst. Det är också ett informellt uppvärmningsområde som möjliggör möten besökare emellan. Danssalarna är avslutningsbara mot passagen, har nedmonteringsbara läktare och hela golvytan fri från hinder. De har ingen direkt insyn, men får dagsljus från de höga fönstren mot söder samt de längsgående taklyktorna.

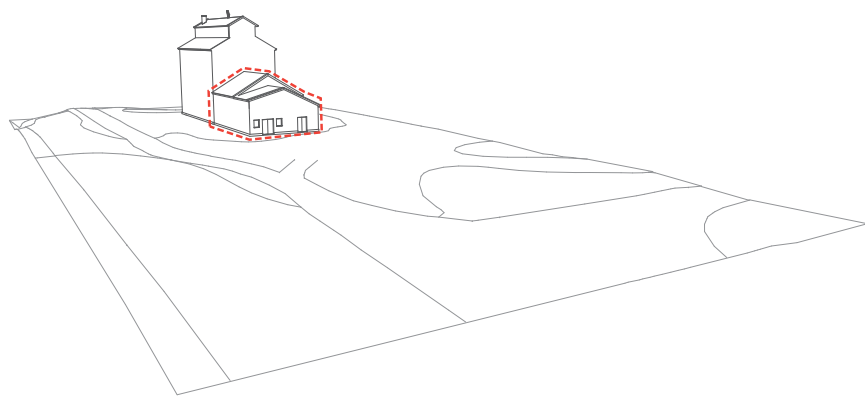
Tillbyggnaden är ca 780 m² brutto, där de stora danssalarna är ca 150 m² respektive 200 m². Personalrum och bageri ligger vägg i vägg närmast kvarnen, varumottagning sker från norra sidan.

Tillbyggnadens fasad söderut strävar efter att matcha det dynamiska uttrycket i byggnadsvolymen. Bräder av varierande dimension löper i ett horisontellt motiv och skuggar delvis de fönsteröppningar som finns i fasaden. Delar av de konstruktioner som rivs inifrån kvarnen kunde sågas upp för att återvändas som fasadbeklädnad i tillbyggnaden.

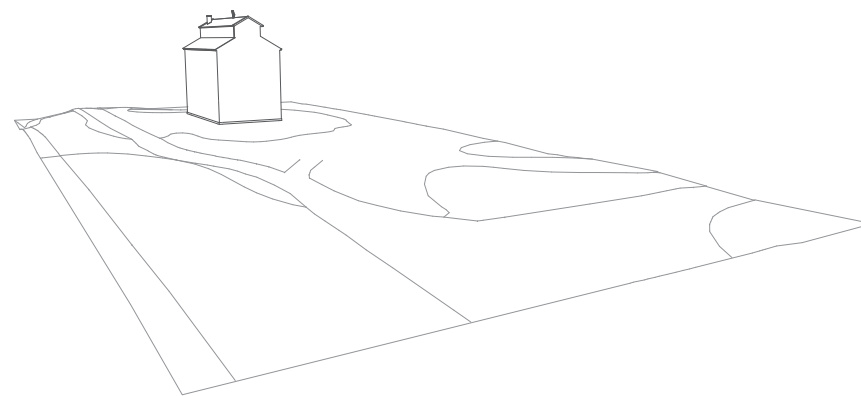
Den långa muren som ger byggnaden sin karaktär är till det yttre samma material som kvarnen, men den har skurits av från huvudvolymen genom att låta infällda stuprör markera fogen mellan det ursprungliga och det adderade.

En passage med glastak löper längs hela sydfasaden och leder besökare till kvarnens entré i mitten av den gamla delen. Takmotivet fortsätter i segment fram till tågstationen.

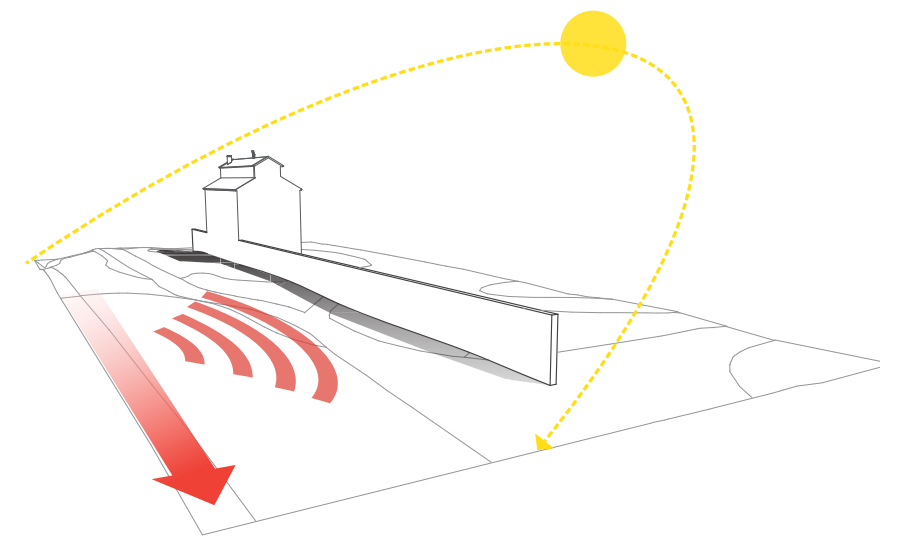

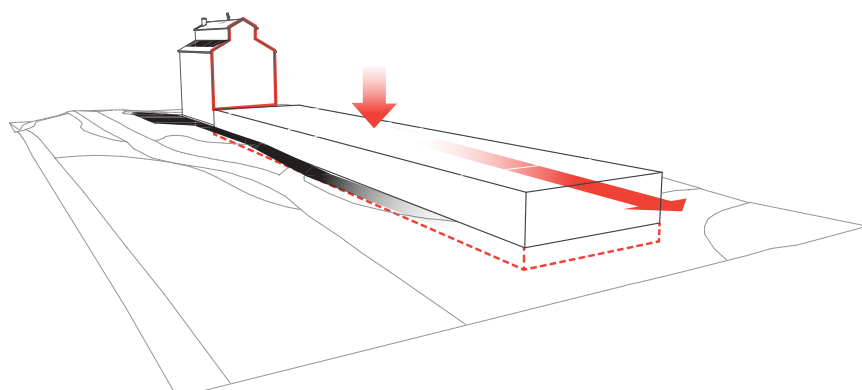
Ekonomibyggnaderna som vandaliserats och saknar förutsättningar för återbruk rivs.

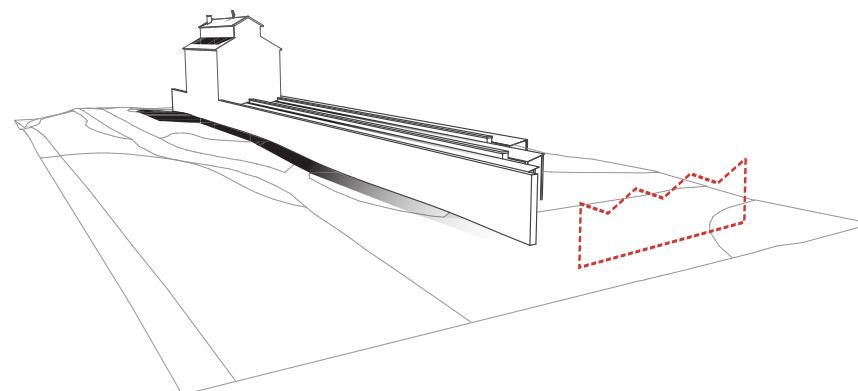
Kvarnen kvarstår aningen isolerad och rätt långt ifrån järnvägsstationen - den viktgaste noden i området.

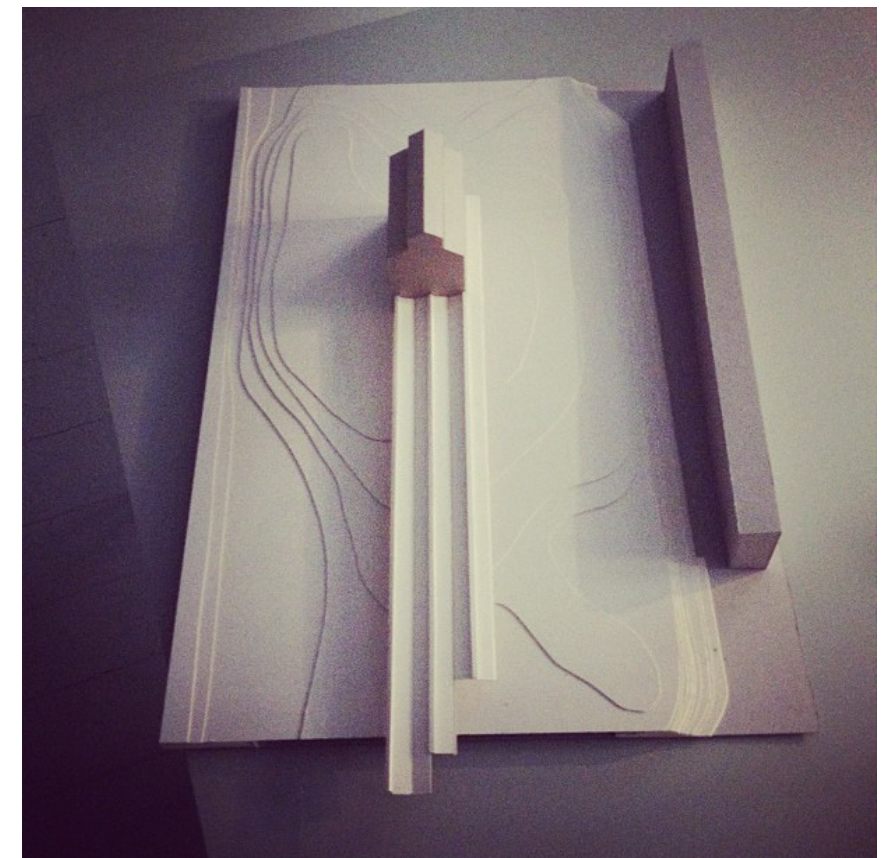
För att skydda verksamheten mot buller och smuts från den intilliggande järnvägen, skapas en mur som en fortsättning på den norra långfasaden. Samtidigt riktar sig kvarnen tydligt mot söder och järnvägsstationen.

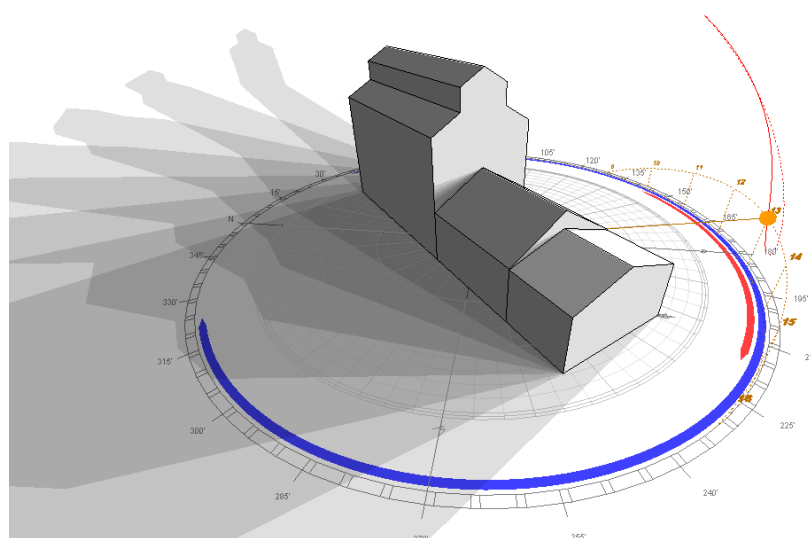

Funktionerna placeras lineärt och tillbyggnaden sträcker sig nästan 100 m närmare stationsområdet. Tillbyggnadsvolymen hålls låg och trycks ner i marken, för att ytterligare framhäva kvarnbyggnadens siluett.

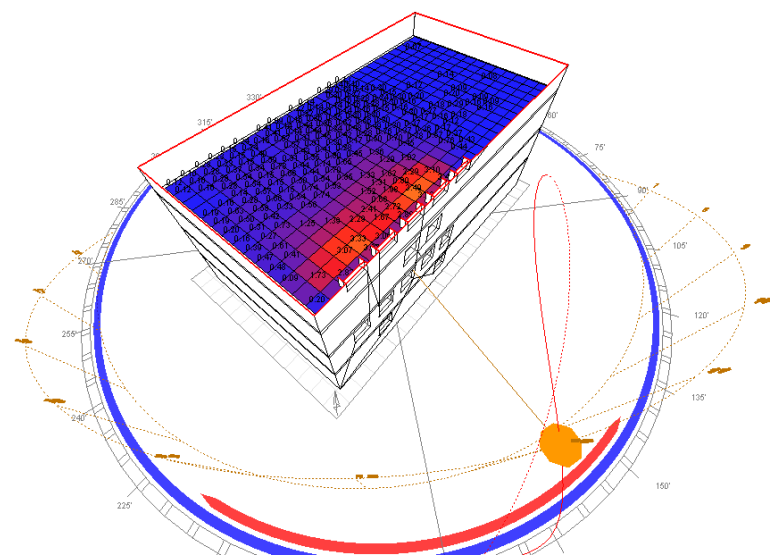

Volymen bryts upp och delas i en serie längsgående åstak, för att möjliggöra dagsljusinsläpp och användning av solceller. Det starka horisontella motivet på tillbyggnaden stärker kvarnens karaktär samtidigt som profilen är en återkoppling till de tidigare byggnader som funnits runt kvarnen. Byggnaden har ett dynamiskt uttryck i linje med sin placering intill järnvägen.

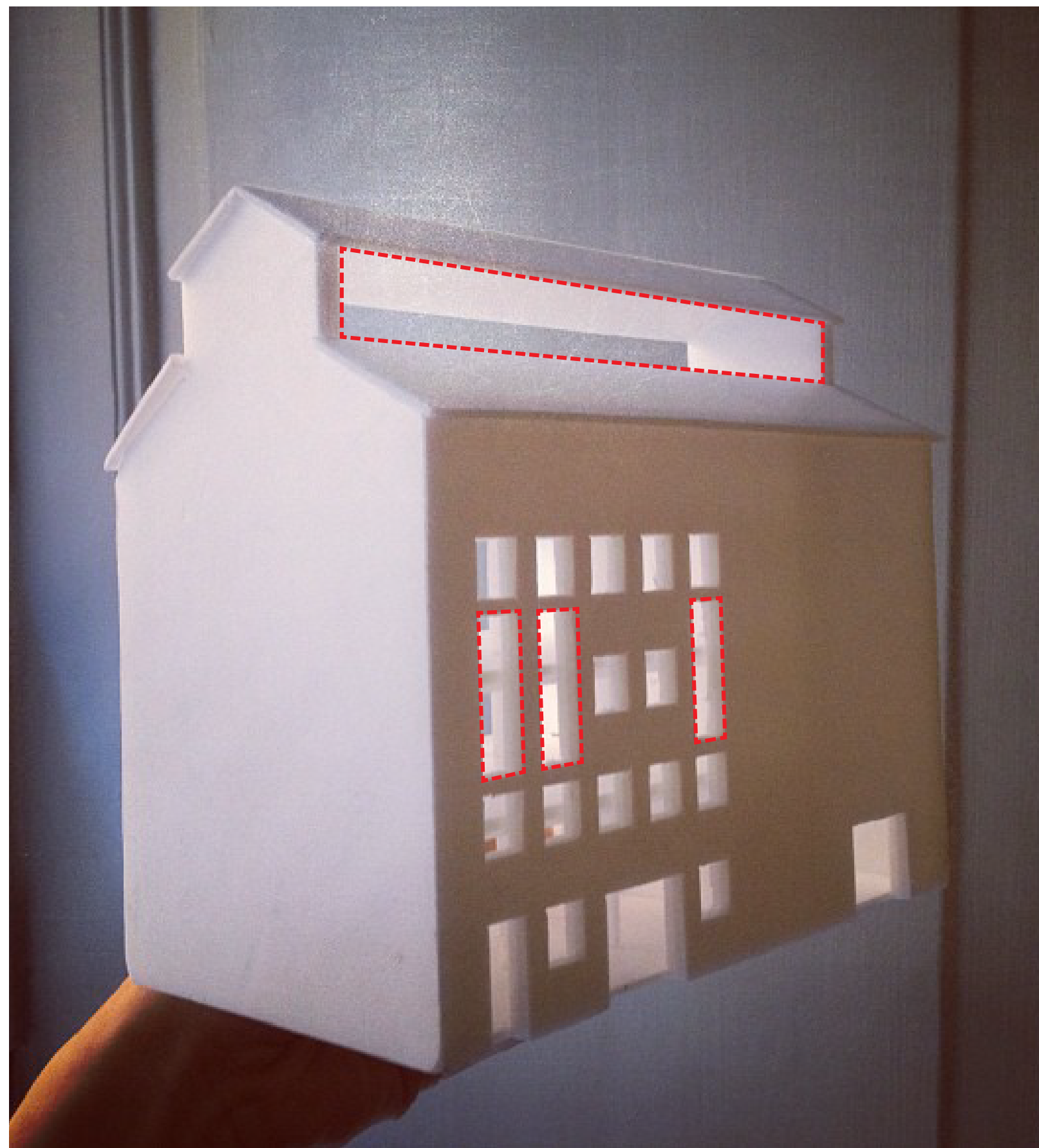
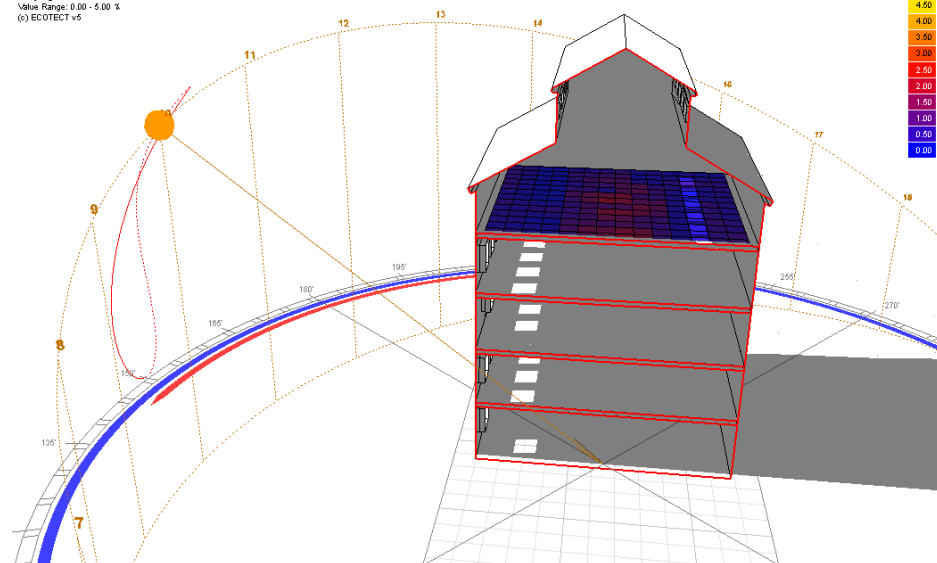

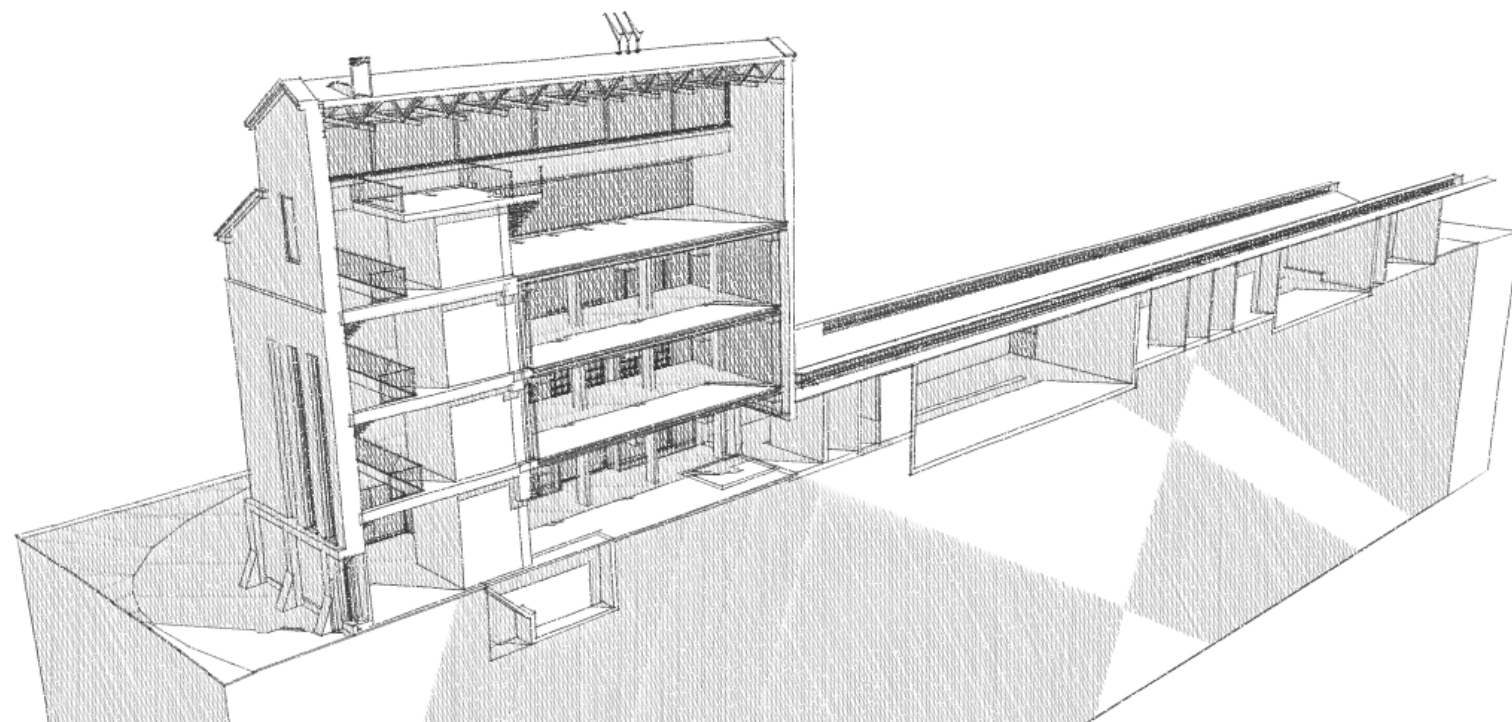
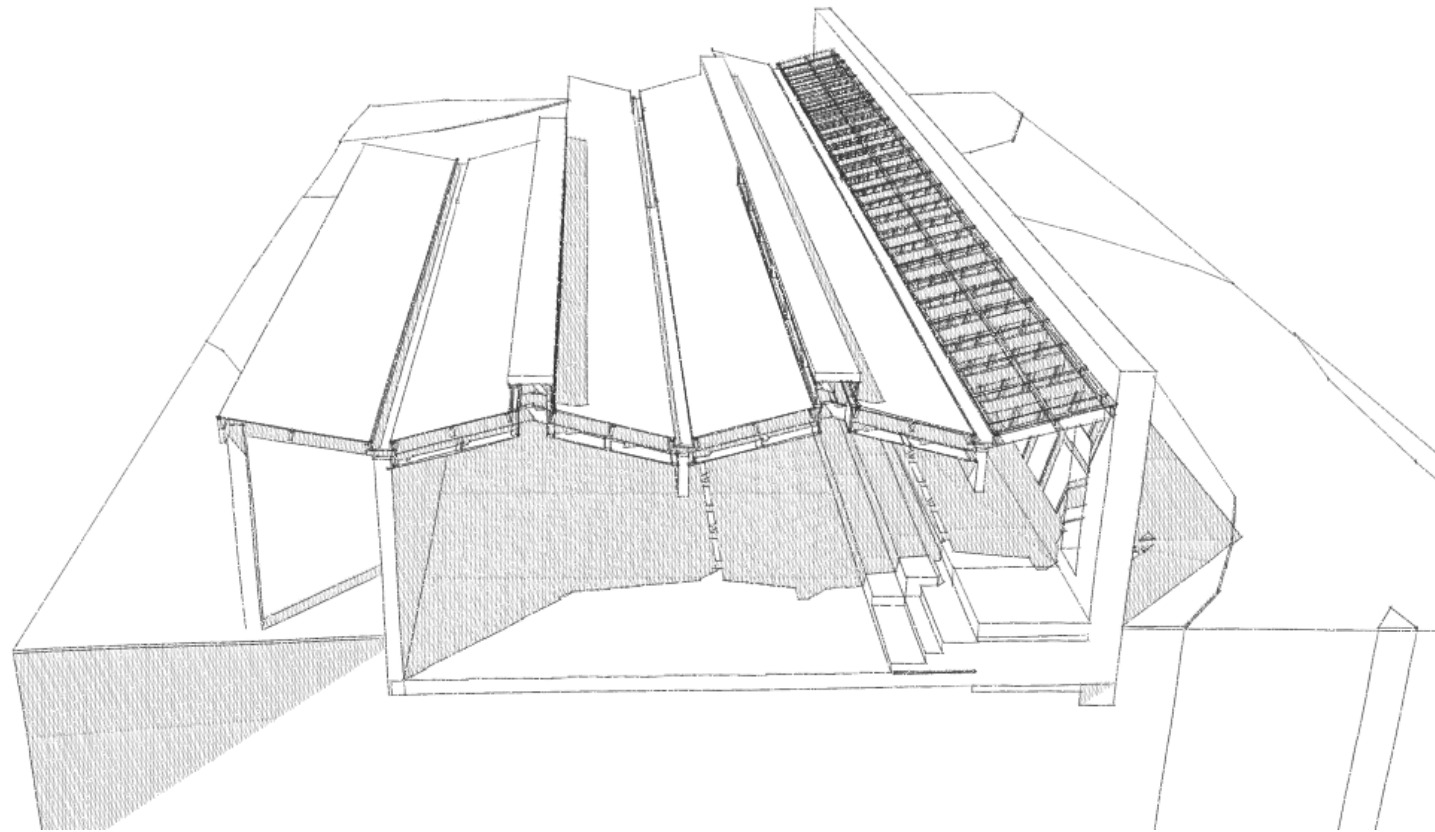
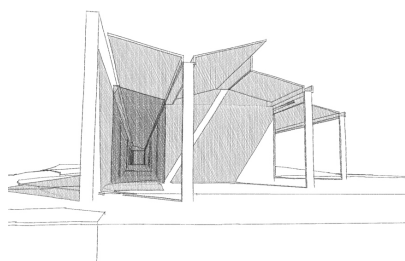
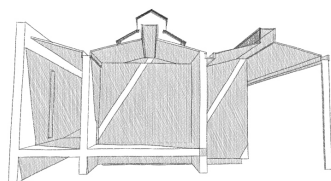
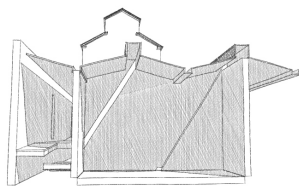
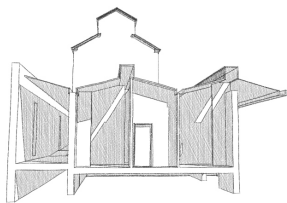
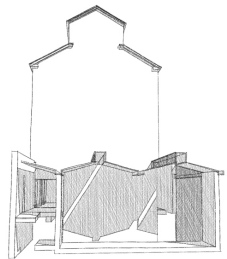
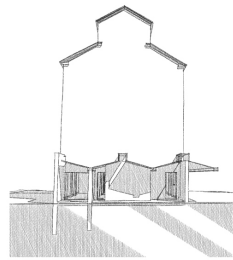
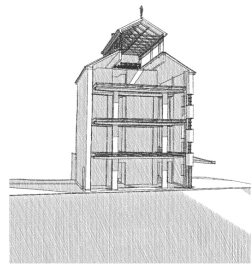
Daylight Analysis
Daylight Factor
Value Range: 0.00 - 5.00 %
(c) ECOTECT v5

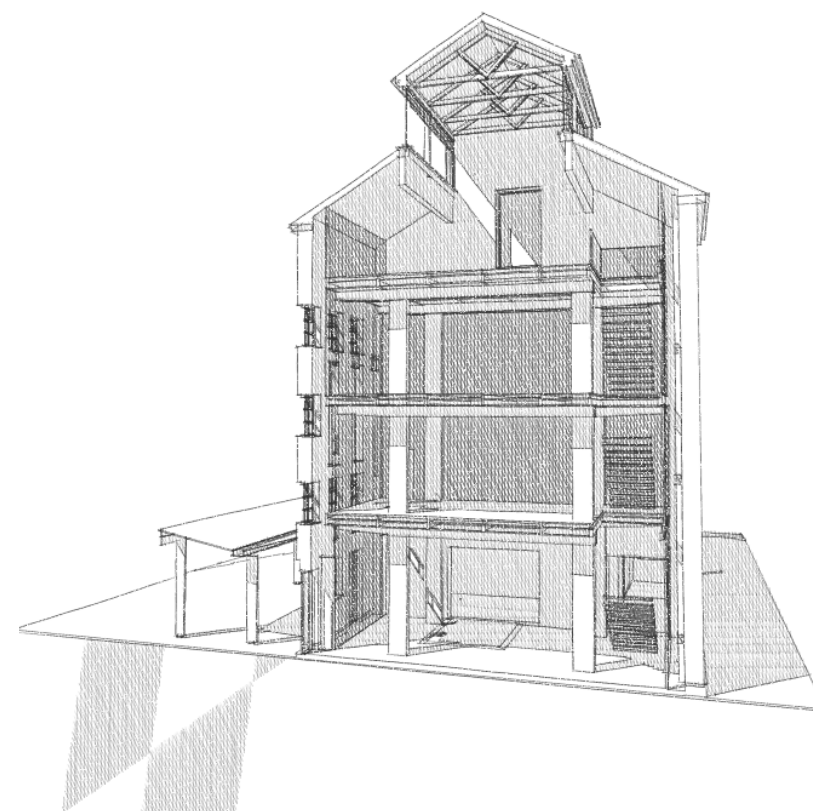
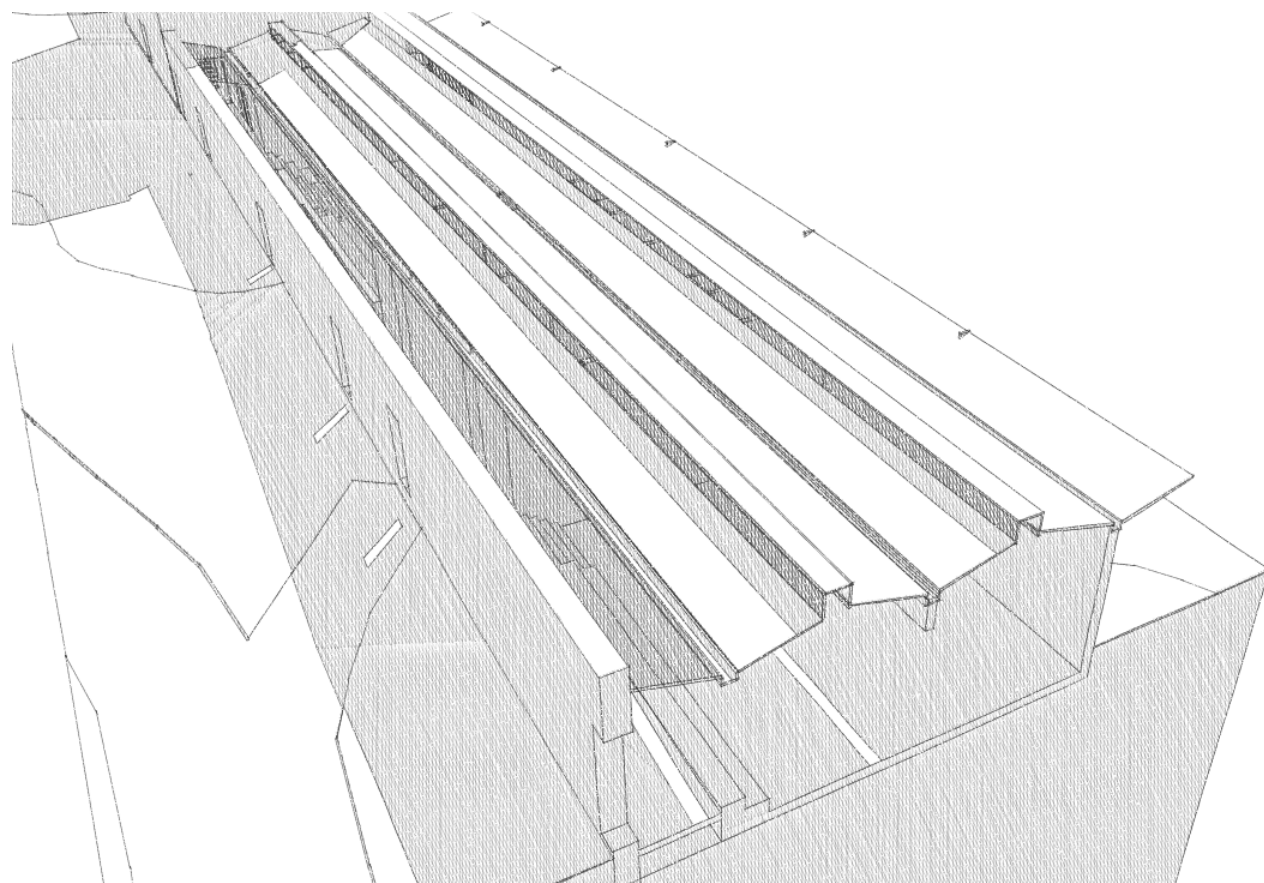
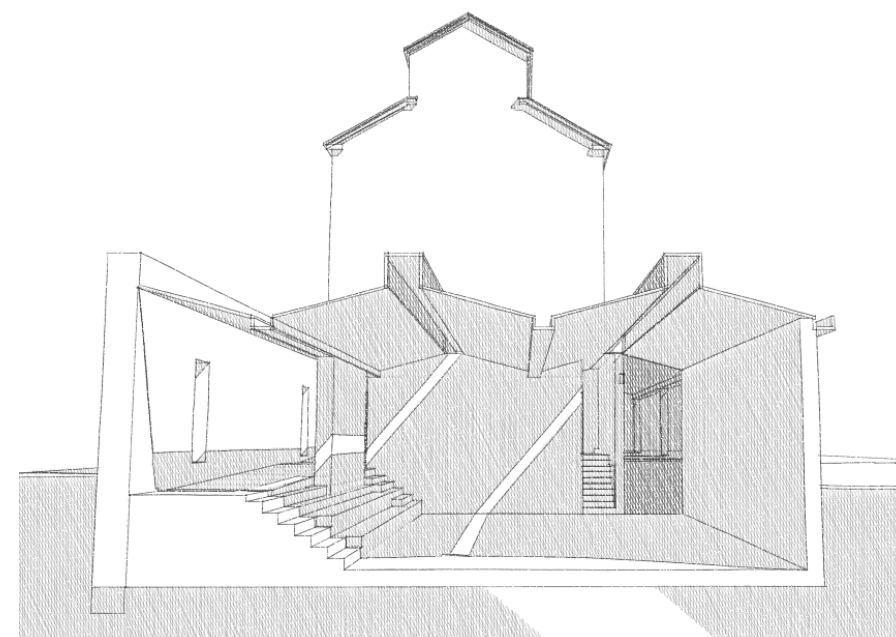
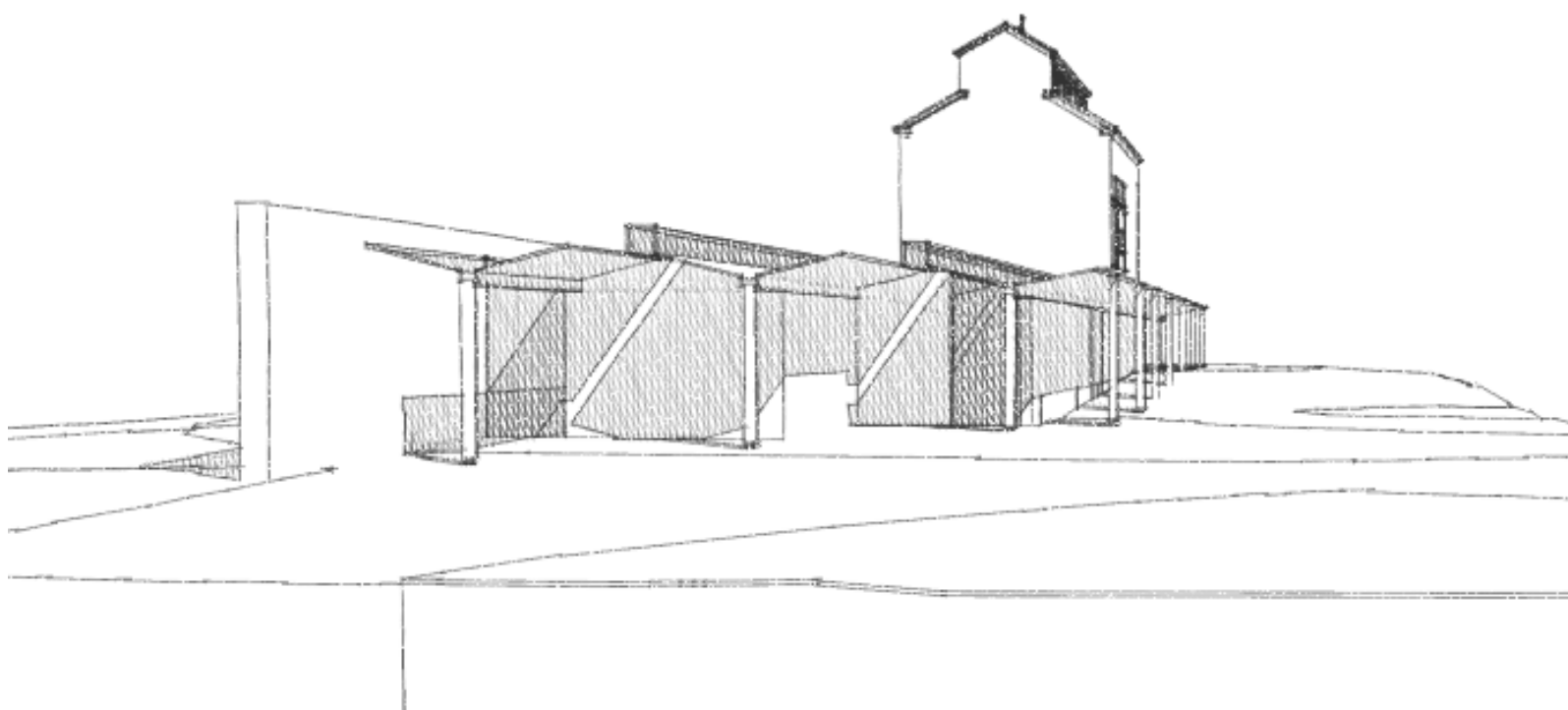

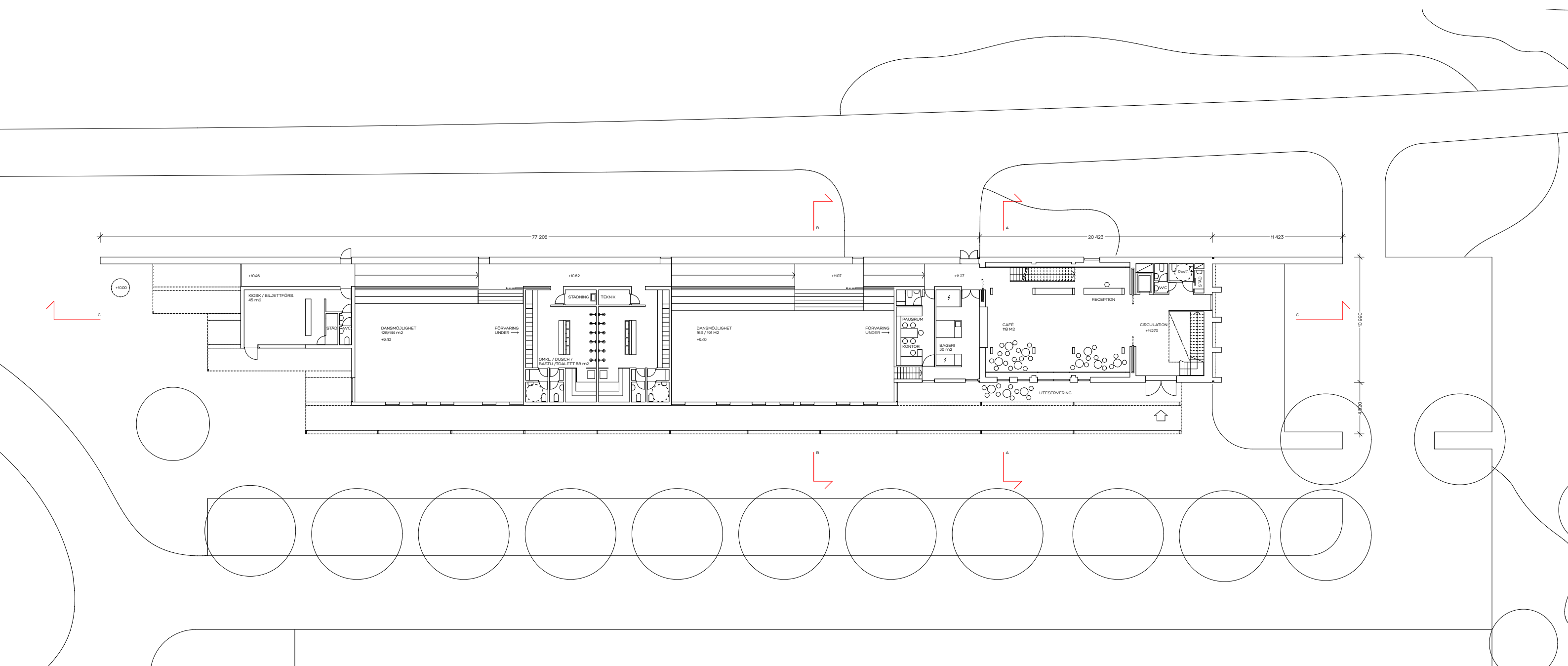
Daylight Analysis
Daylight Factor
Value Range: 0.00 - 5.00 %
(c) ECOTECT v5

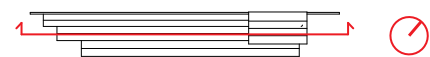
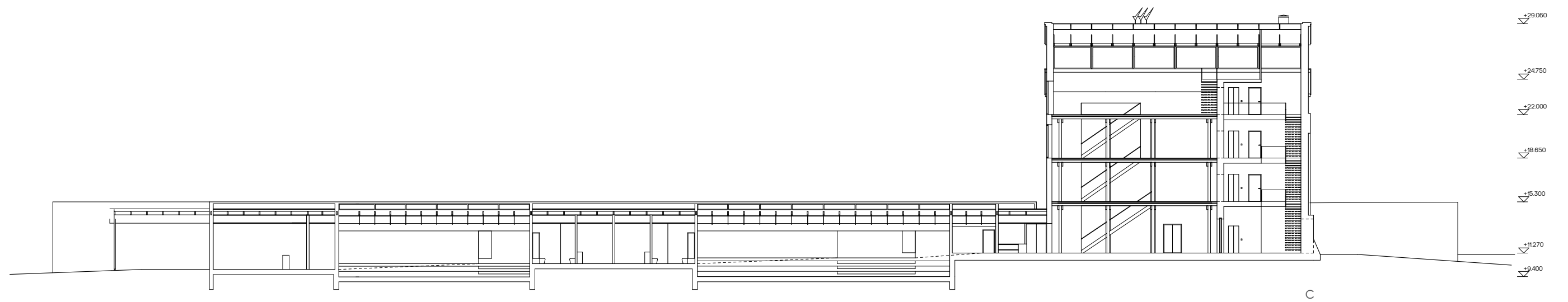
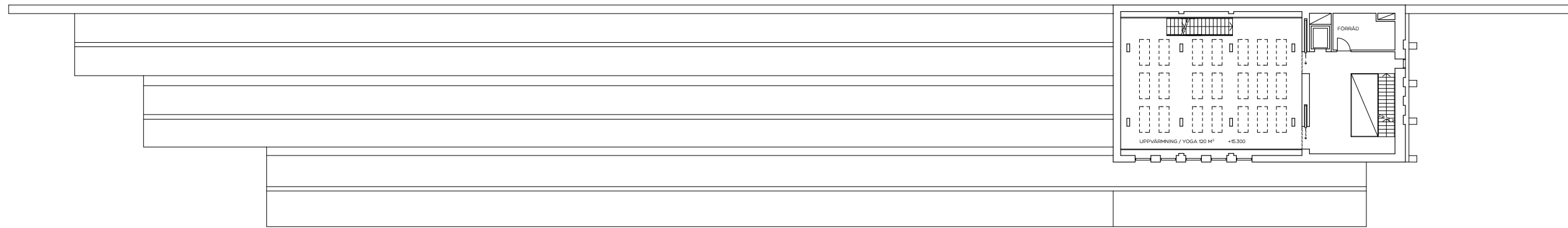

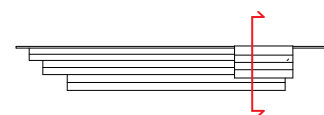
De rödsträckade linjerna markerar de nya öppningarna som föreslås i den södra fasaden, baserat på dagsljusanalysen till vänster.

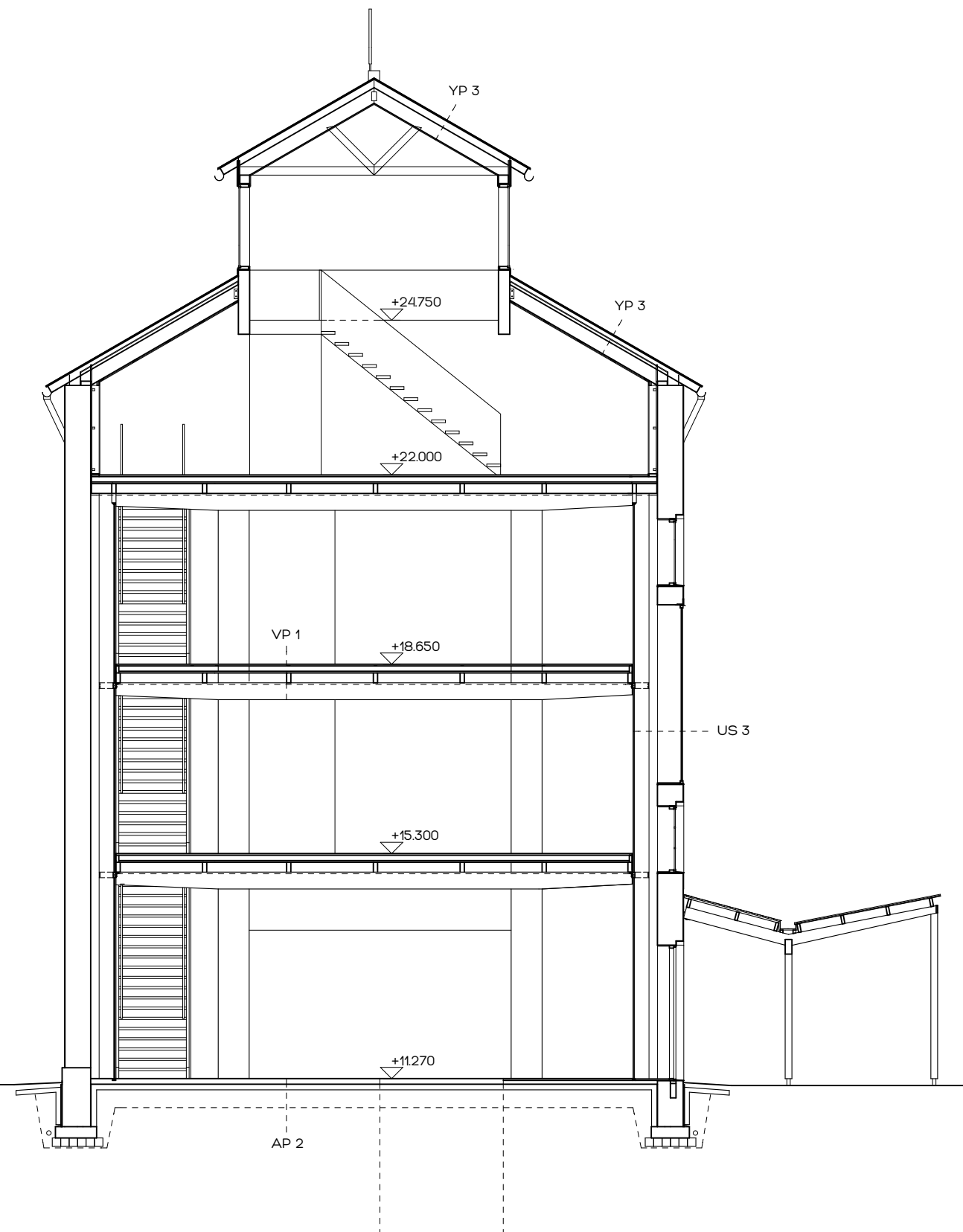
A-A

YP 3
Ståndfälsad galvaniserad stålplåt 0.5 mm
Underlagsfilt
Råspånt 22 mm
Sekundär takstol, vilande på primären, 122 x 48 mm, luftning
Primär takstol 248 x 48 mm, c/c 900 mm, värmeisolering samt påliggande vindskiva 240 + 30 mm
Spikunderlag 22 x 98 mm c/c 600 mm
Byggnadsskiva vit (brandklassad) 13 mm

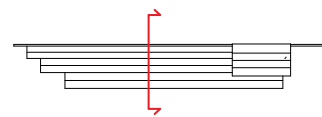
US 3
Putsad yta
Existerande yttervägg, kalksandstegelmur 1 1/2 sten
Inre vägg av värmeglas (säkerhetsglas) stödd med stålprofiler

VP 1
Spåntade golvräder 28 x 135 mm
Spikunderlag 48 x 48, c/c 400 mm, integrerade golvvärmslingor
Fanerskiva 13 mm
Skålning 175 x 48 mm, c/c 900 mm
Byggnadsskiva 13 mm
Bärande balk, 300 x 70 mm

AP 2
Slipad ytbehandlad betong 80 mm
Polystyrenisolering 100 mm
Grusbädd ca 300 mm

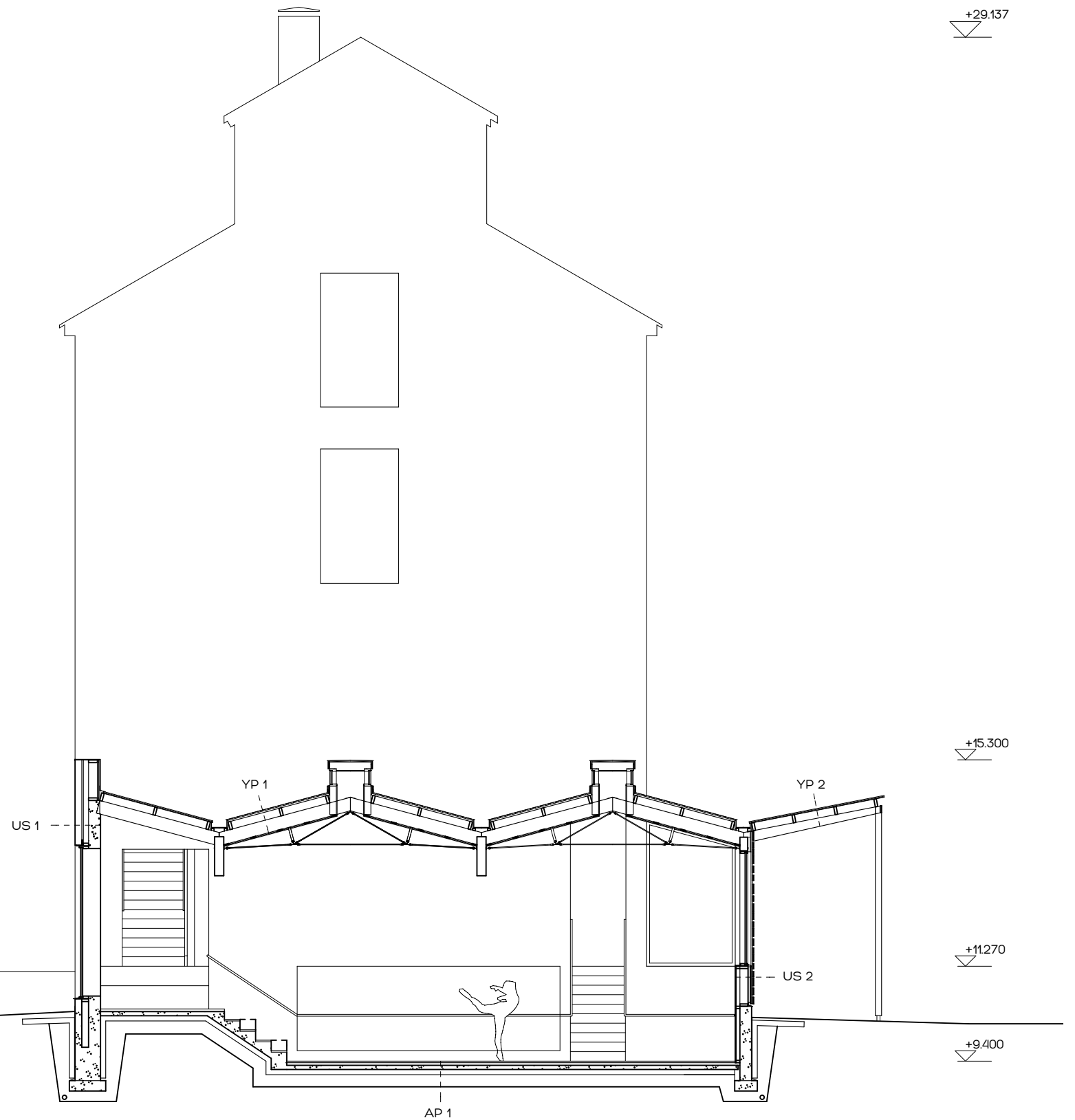

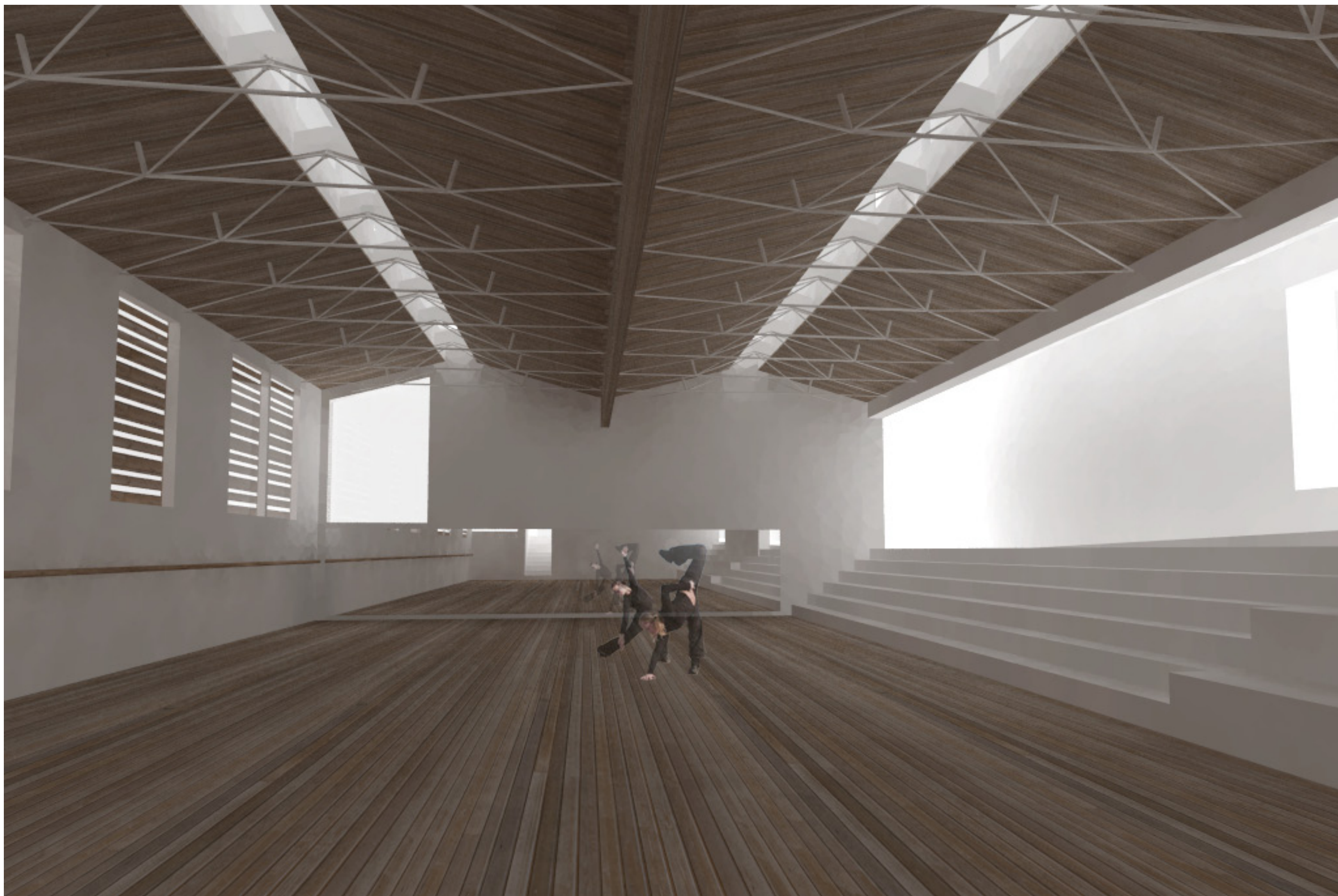

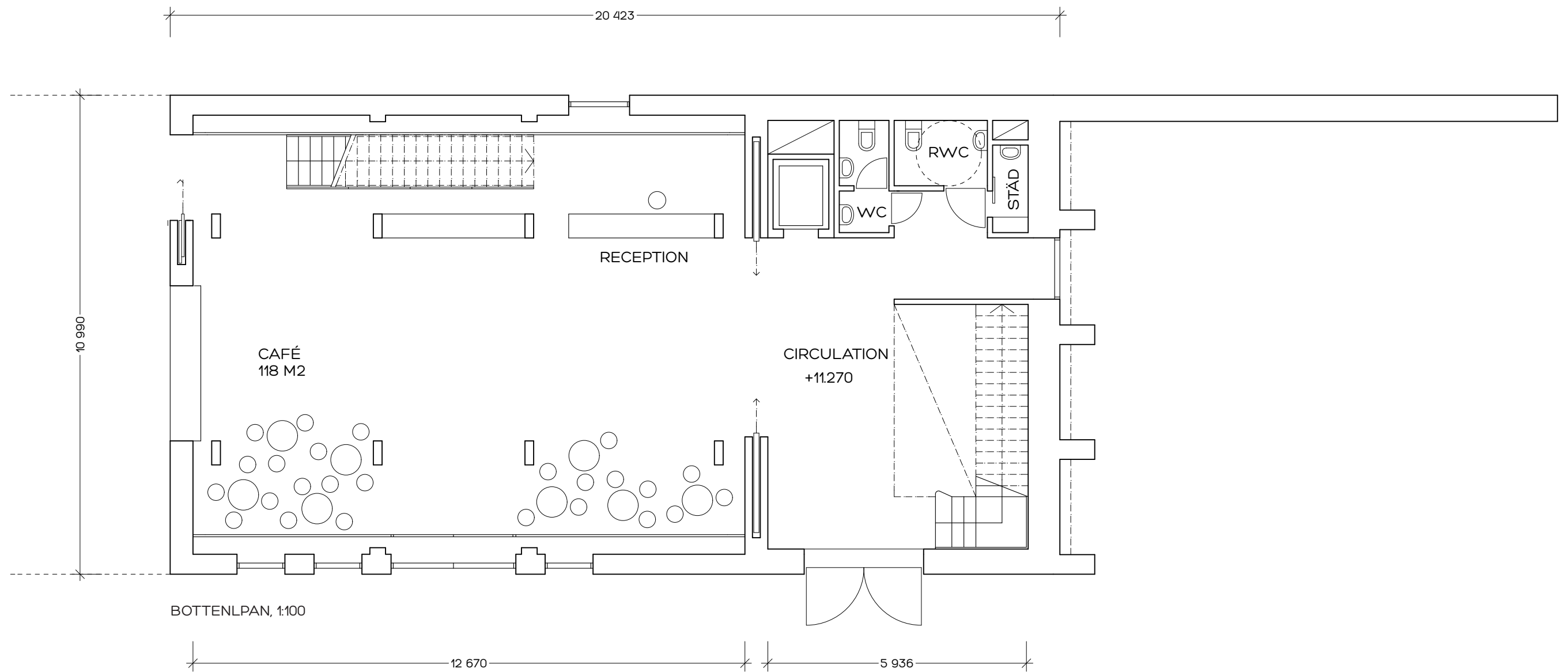

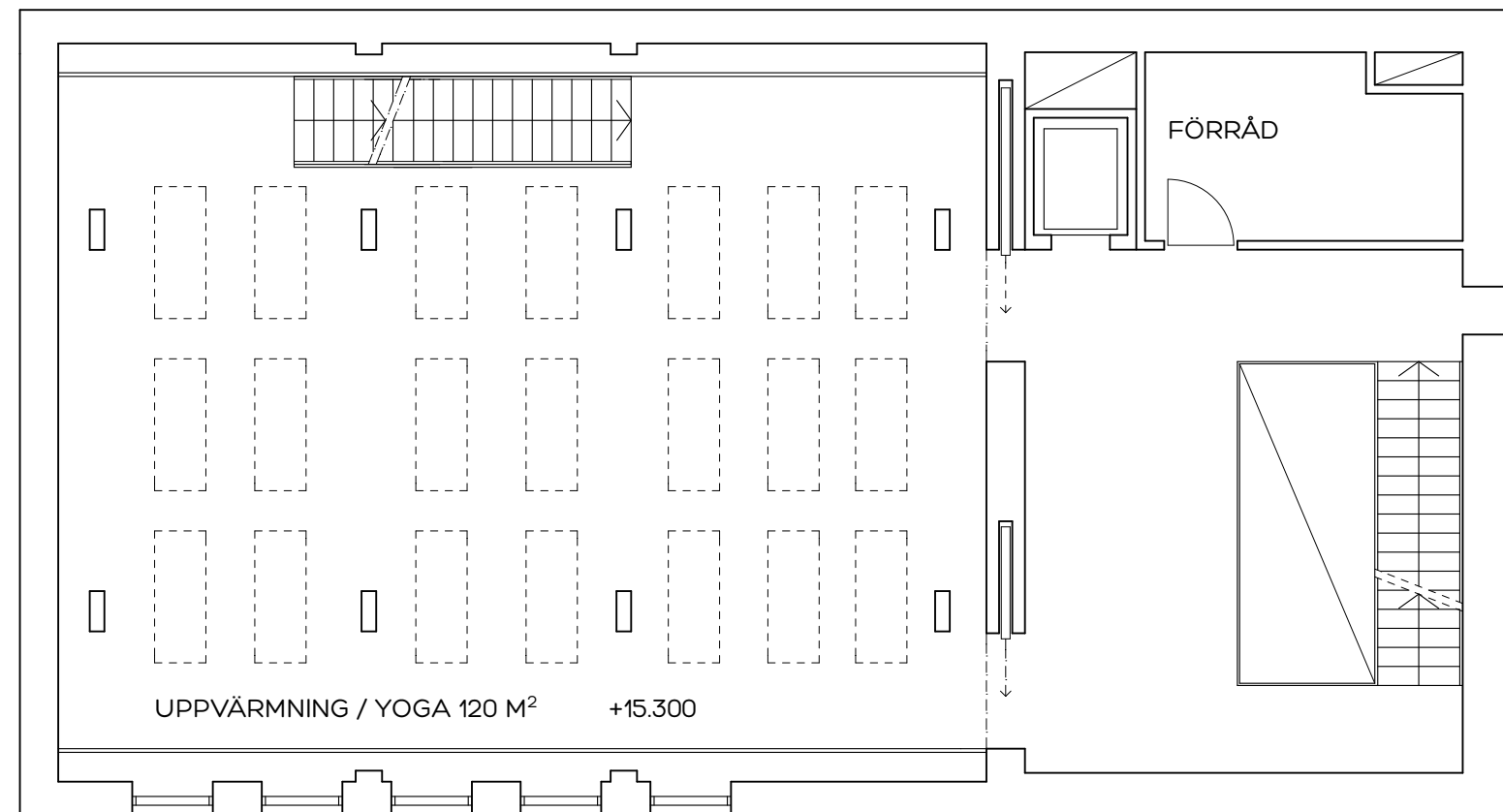
B-B

- YP 1
Ståndfalsad galvaniserad stålplåt 0.5 mm
Underlagsfilt
Råspånt 22 mm
Sekundärer och luftning 32 mm
Längsgående vasor 148 x 48 mm, c/c 900 mm
Takstolar, limträ 248 x 48 mm c/c 1200 mm,
värmeisolering: 30 mm hård + 220 mm cellull
Spikunderlag 22 x 98 mm c/c 600 mm
Byggnadsskiva vit (brandklassad) 13 mm
Dragstänger av stål
- YP 2
Glastäckning laminerat 5 + 5 mm
Stödande t-formad metallprofil
Längsgående sekundärer 148 x 48, mm c/c 900 mm
Takstolar, 200-130 mm x 48 mm, c/c 1200
- US 1
Kalkcementputs 15-20 mm
Kalksandtegel, halvsten, löpande förband
Vådringsspalt ca 20 mm
Värmeisolering 100 mm
Platsgjuten armerad 2 % vitfärgad betong 180 mm
- US 2
Horisontella återanvända bräder 25 mm x varierande höjd
Stående skruvfäste 32 x 70 mm, c/c 900 mm
Våderbeständig byggnadsskiva, grå, 8-12 mm
Stående skålning, vådringsspalt 35 mm
Vindskiva 13 mm
Träregelvägg 72 + 148 mm c/c 600 mm, värmeisolering
Byggnadsskiva 13 mm
- AP 1
Spåntade träbräder 28 x 135 mm, oljad och blekt yta
Lumpfiltsmembran
Spikunderlag 48 x 48 mm, integrerade golvvärmeledningar
Platsgjuten betongplatta, utjämnad, 80 mm
Värmeisolering, polystyren, 100 mm
Grusbädd ca 300 mm

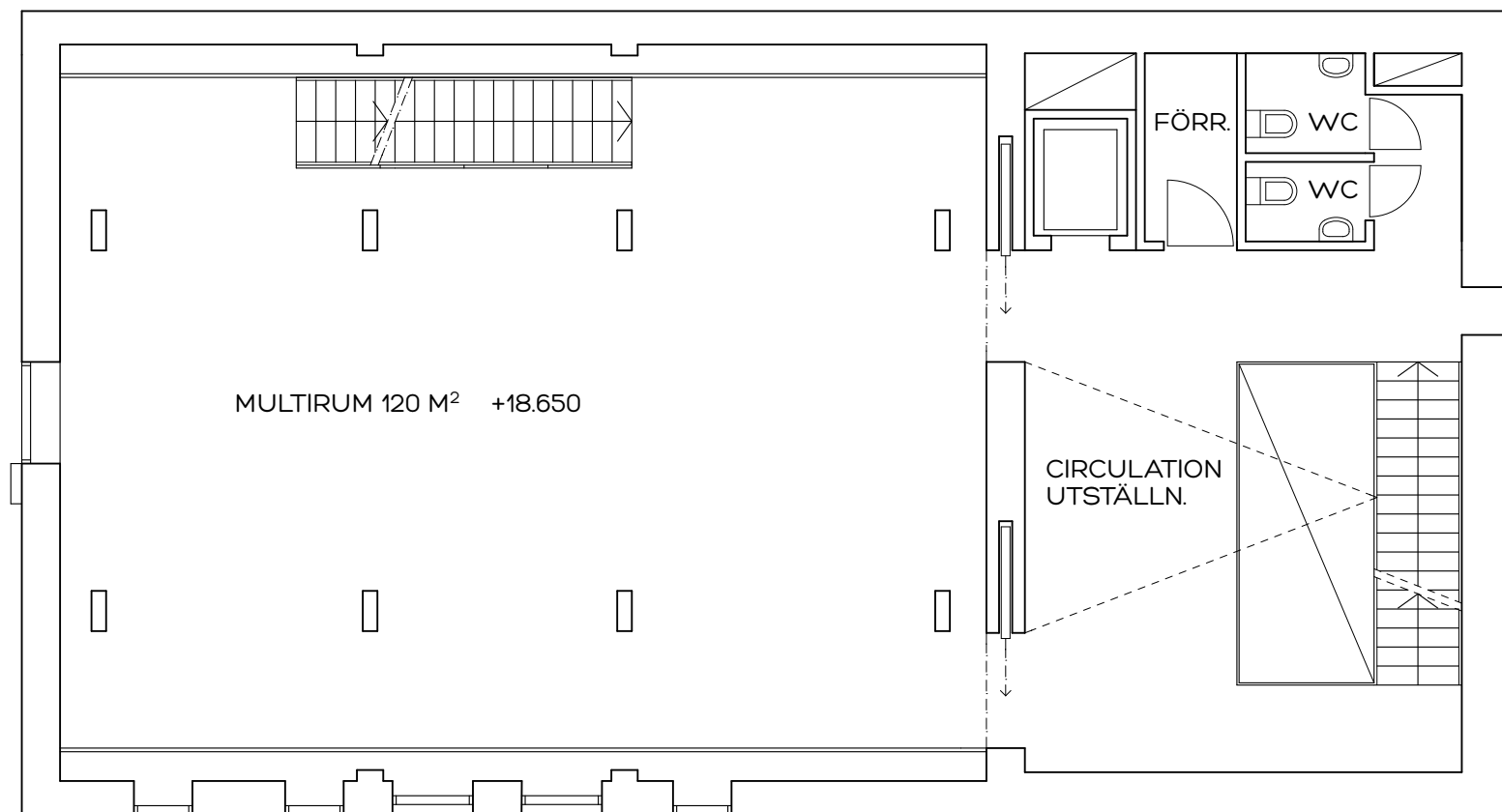

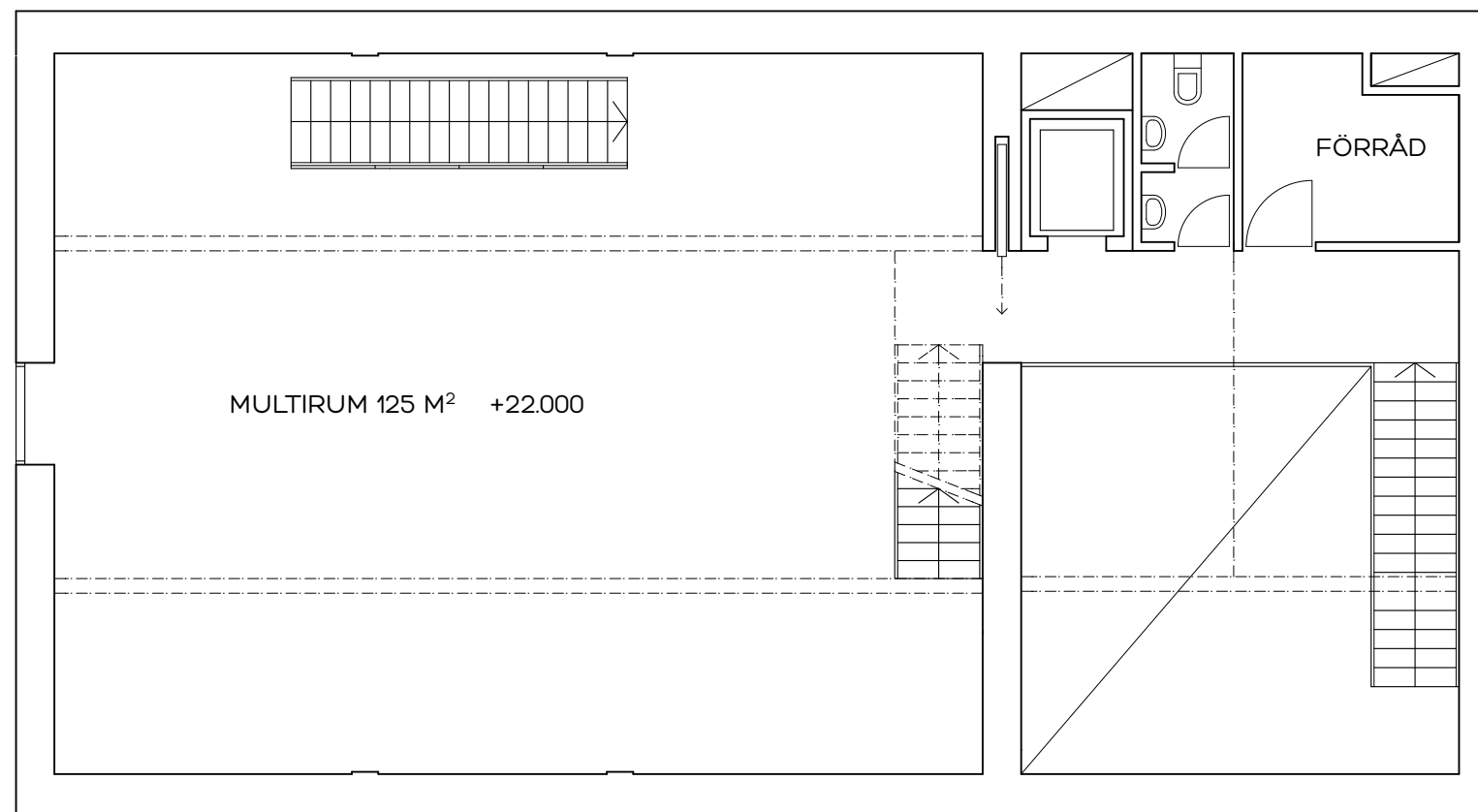

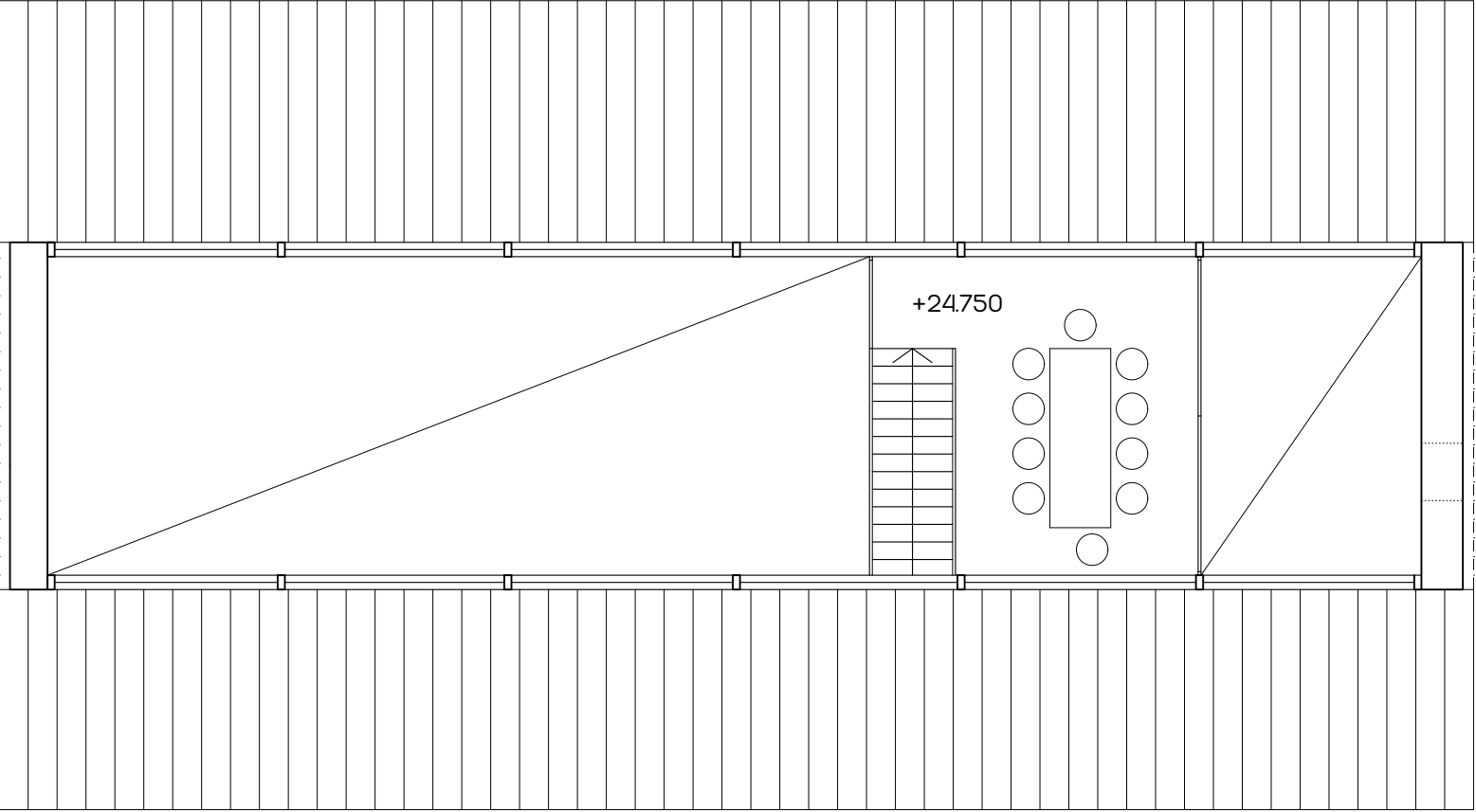
PLAN 2

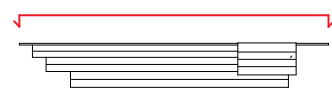
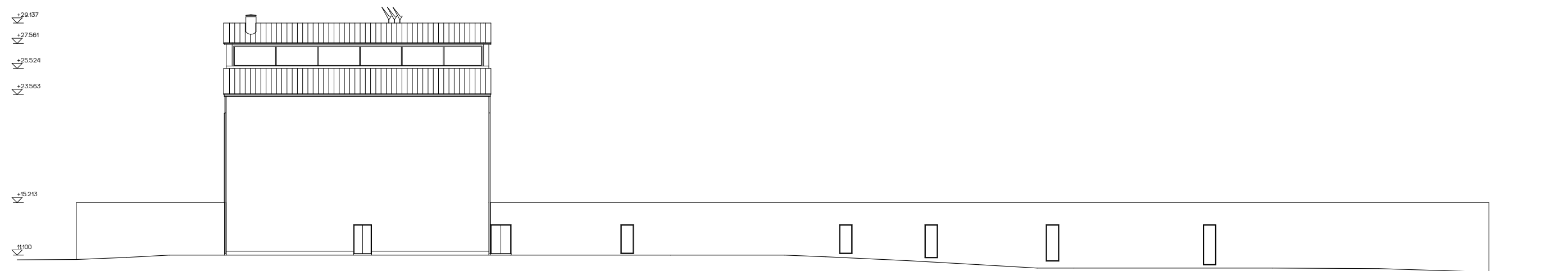
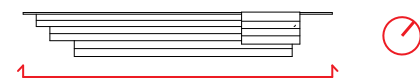
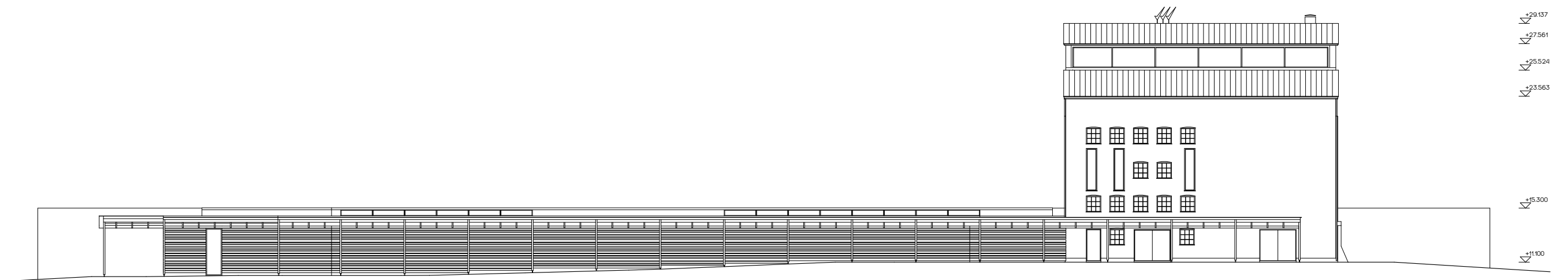
PLAN 3

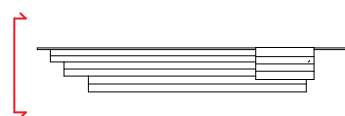
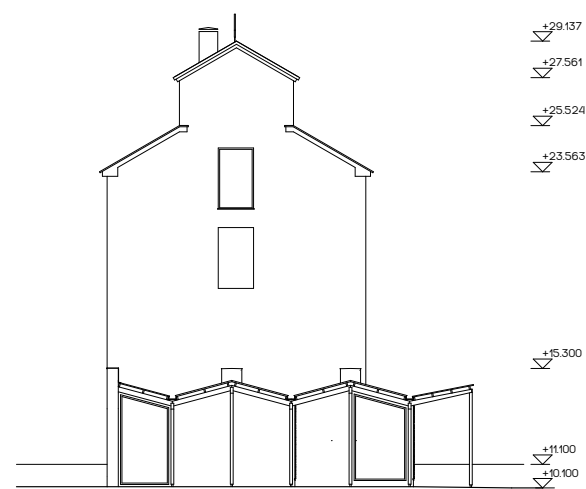
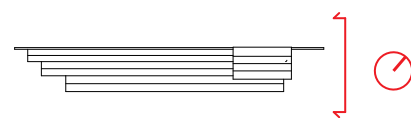
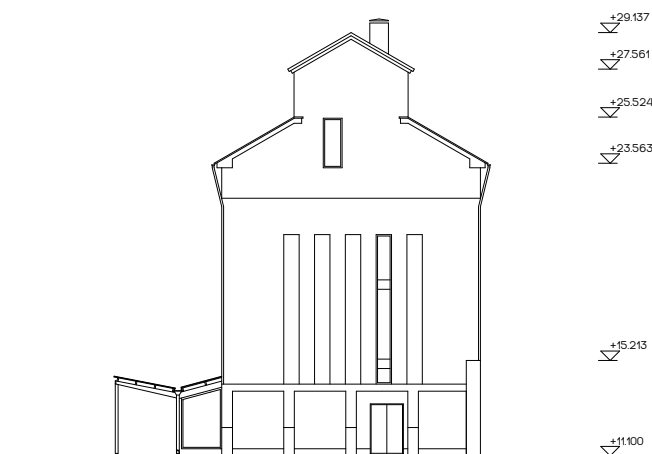

PLAN 4

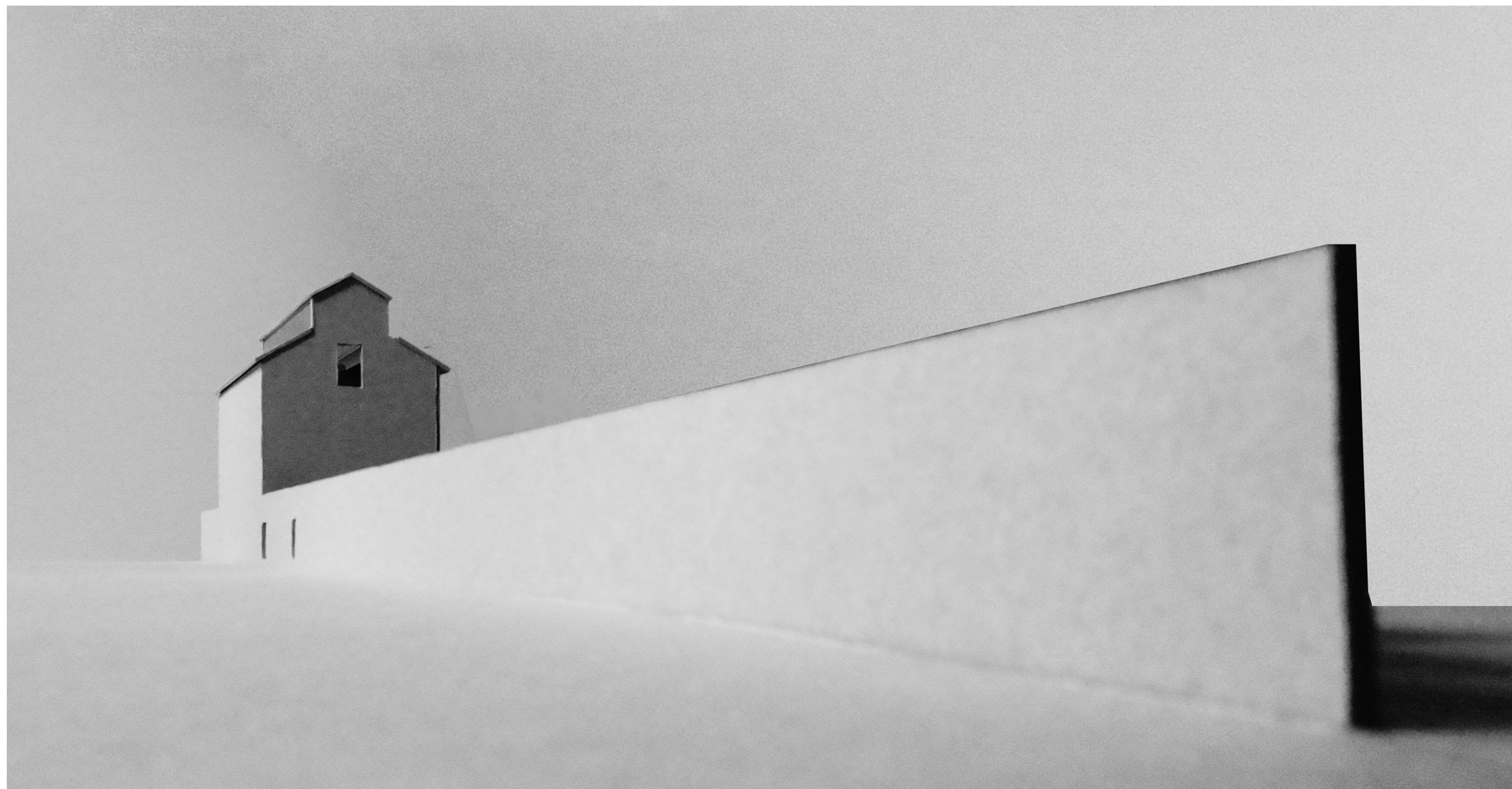

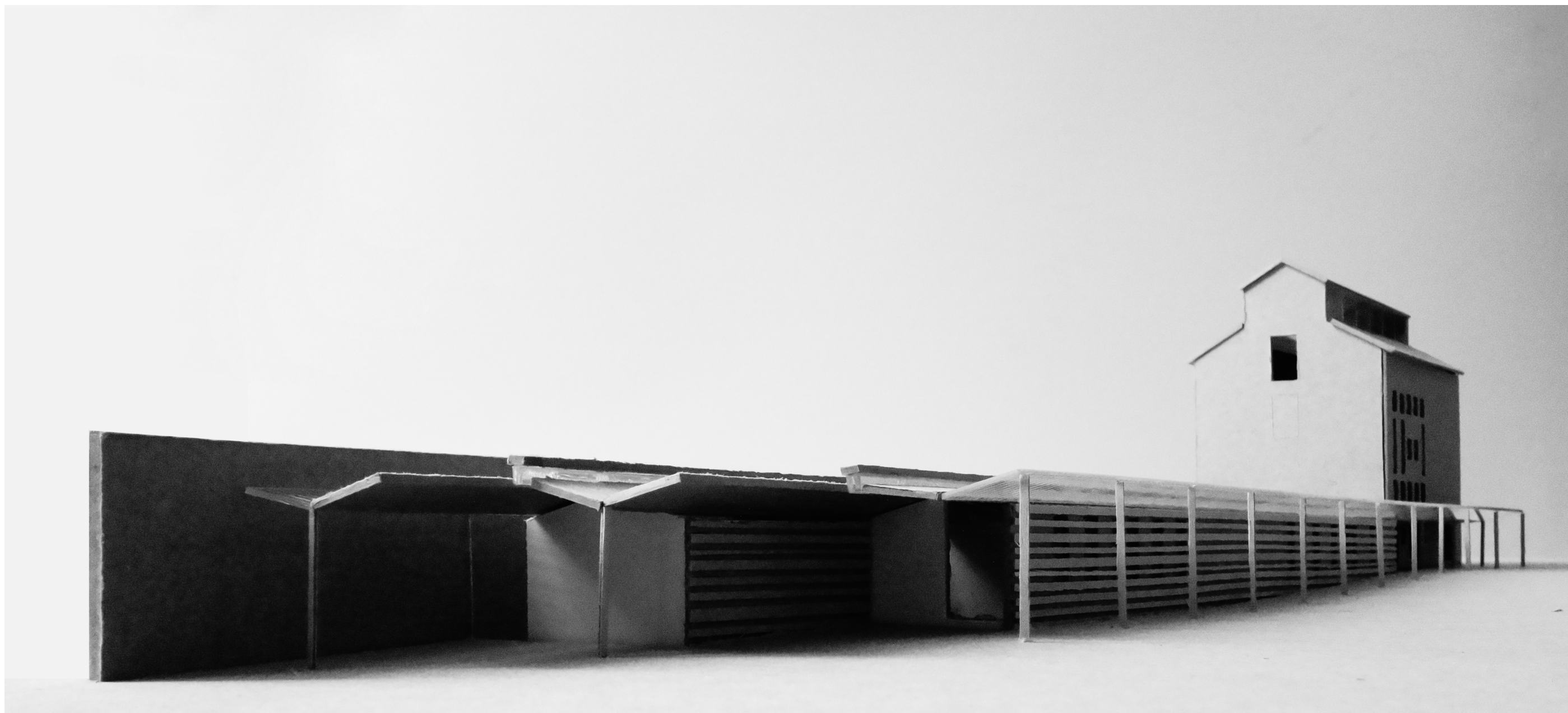
PLAN 5

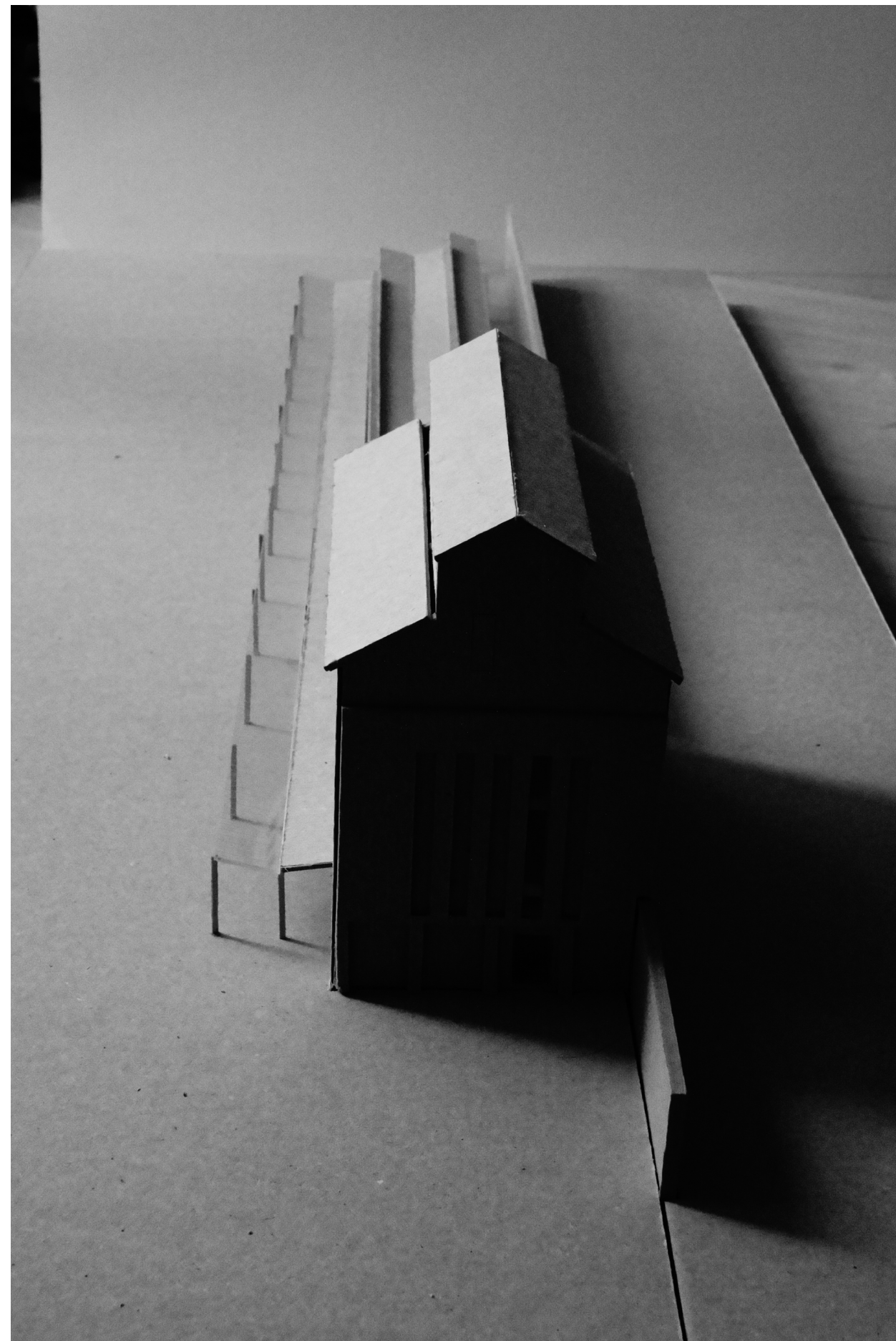
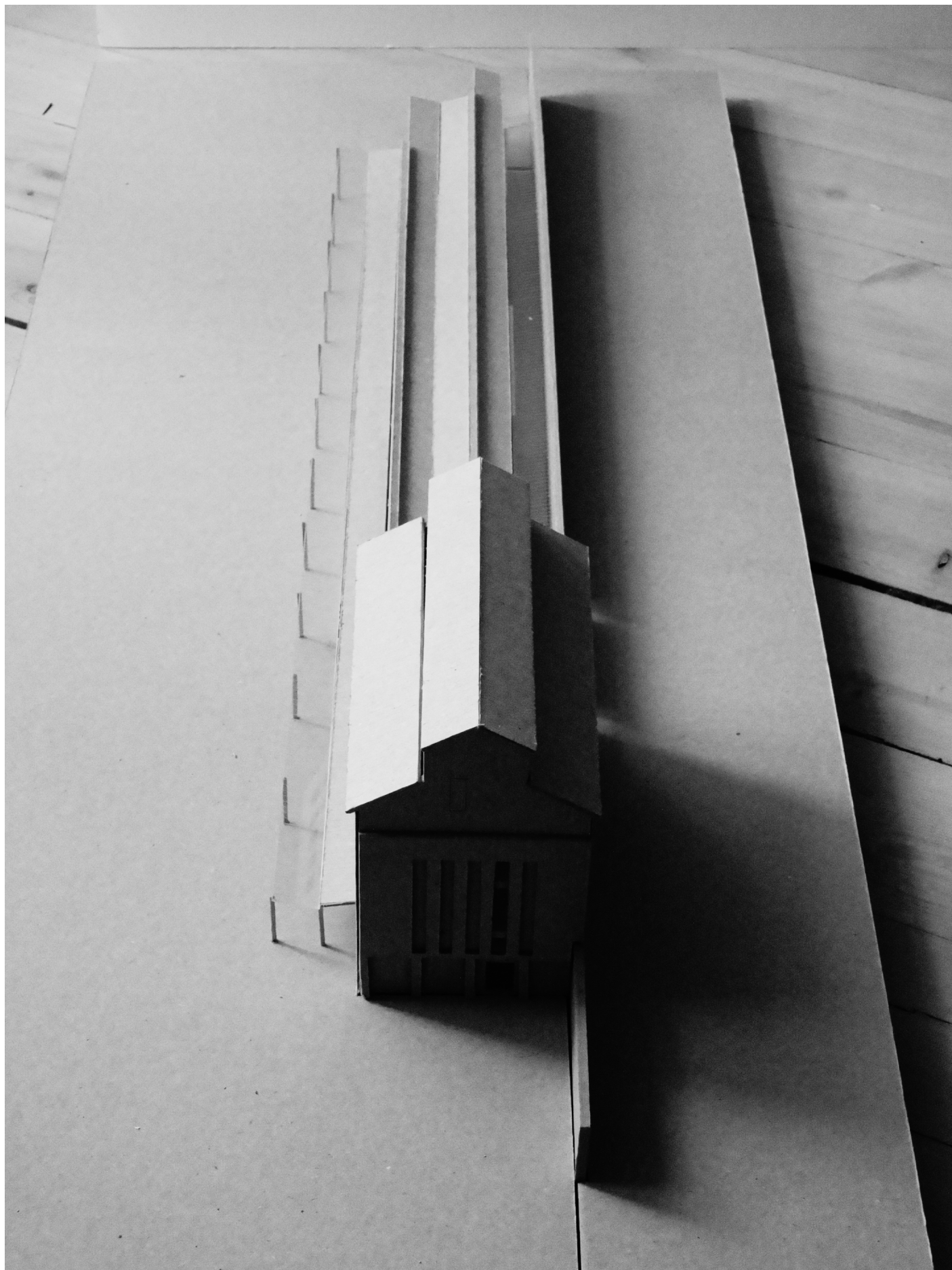

12. MODELLBILDER

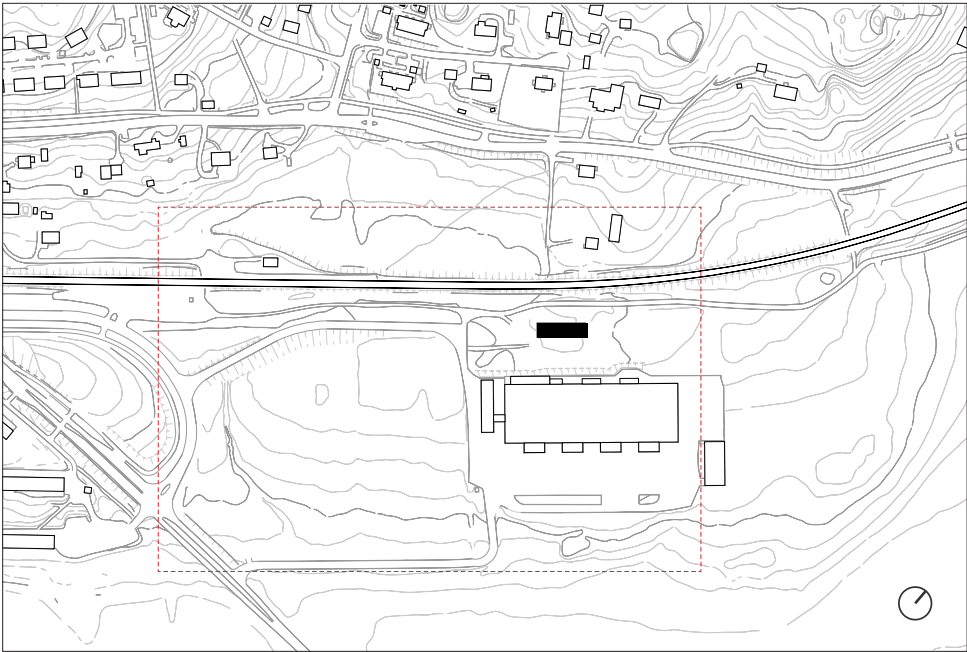

SITUATIONSPLAN 1:2000

JORVAS KVARN -
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD

Area kvarnen + tillbyggnad 662+719 = 1380 m² (netto)
Användning Dans, idrott och lokal service.
Läge Jorvas, ca 25 km väster om Helsingfors.

Jorvas kvarn är ett ensamt och bortglömt landmärke som står i centrum för en expanderande förort. Kvarnen representerar en samhällsstruktur från en tidigare tid, där en näringsform sysselsatte och försåg en hel bygd med boende och service. Kvarnens användning har varierat under åren och själva byggnaden har också anpassats till de nya funktionerna. I flera olika etapper. Därmed ligger det anpassningsförmåga i kvarnens historia och natur. Något som kanske är en förutsättning för byggnadens fortlevnad.

Området omkring byggnaden planeras på bl.a. markägarens initiativ och förslagen påvisar en kraftig expansion. Kyrkslättis kommuns omfattande planarbete utgör diplomarbetets ramverk, stor skala. Då mer detaljerade planer tillvägare skapas för området i fråga och i synnerhet för kvarnen ligger arbetets fokus på att framställa en mer lokal lösning med den storskaliga deplanen som stöd. Min ambition är att inkludera kvarnen i ortens framtid och återge den ett syfte i ett samhälle som växer upp på mycket avvikande premisser än för hundra år sedan då kvarnen byggdes. Själva förslaget är genomfört i två olika skolor i en större skala föreslås grova riktlinjer för hela området, medan tyngdpunkten är lagd på kvarnen och dess omedelbara näromgivning, som behandlas mer ingående och detaljerat.

Jorvas ligger ca 25 km väster om Helsingfors. Byn utvecklades under 1900-talet i och med att Jorvas kvarn byggdes invid järnvägsstråket. Byggnaden har stått tom sedan 1980-talet och medan nälden växer kraftigt förfaller kvarnen, oanvänd och bortglömd. Därmed finns det risk att ortens historiska förankring och symbolen för ortens tillblivelse sakta försvinner.

De aktuella planerna över Jorvas stationsområde påvisar en kraftig befolkningssökning och därmed också en växande efterfrågan på lokala tjänster såsom idrott, handel och kultur. Byns moderna historia baserar sig på kvarnens existens och det känns naturligt att inkludera den i den nya samhällsstrukturen. De nuvarande planerna tar inte kvarnen i beaktande och markägaren har ringa intresse att bevara kvarnen i synnerhet utan ekonomiska fördelar. Att förbisa värdet av olika tidskikt i planeringen av området verkar omotiverat och kvarnens roll som obestritt landmärke borde rimligen försvaras för göra Jorvas till en mera enad bygd, bättre förankrad i sin egen historia.

Utan ekonomiska incitament riskerar kvarnen att sakta förfalla. I synnerhet om man har för omfattande krav på skyddet eller om planerna inte är ekonomiskt lönsamma. Den står för bygdens historia, men tjänar mer nytta som en aktiv, fungerande del av samhället än som ett museum eller en ruin. Enligt min analys är gestalten byggnadens huvudsakliga fysiska mervärde, funktionerna och de behov den fyller utgör det övriga. Strategin blir därmed att bibehålla eller förstärka konturerna, använda kubikmetrarna möjligast kreativt, med enbart rationellt program som inte tar kål på dess karaktär, samt att skapa en helhet med tillbyggnader där de övriga behövda funktionerna får adekvat rum. Förhoppningsvis växer också ett fungerande centrum för orten fram.

I rådande planer innehåller Kvarnområdet varierande program. Min avsikt är att i det här första steget av utvecklingen skapa en plats som fungerar ensam. Det skall tillfredsställa en del av bygdens behov också på längre sikt och lätt kunna inkorporeras med de växande centrumfunktionerna. Utgångspunkten är att en blandning mellan kultur och idrott har bättre förutsättningar att lyckas än en monofunktionell enhet.

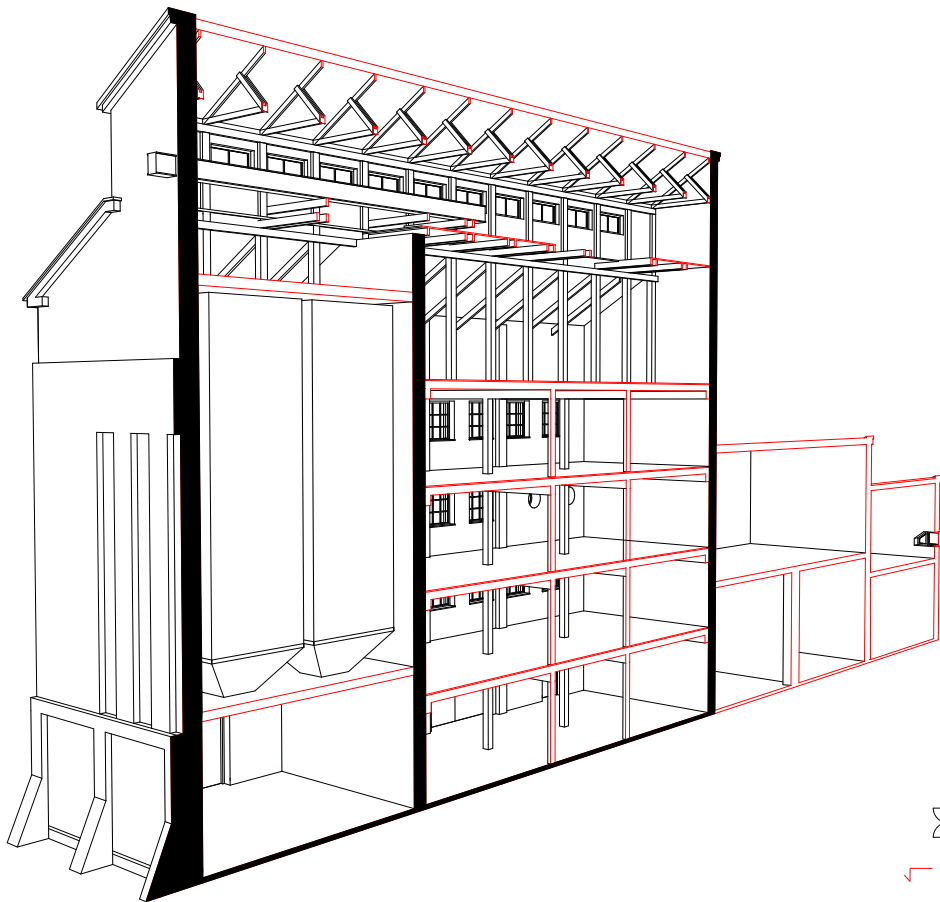
Kvarnen under byggnadsskedet, antagligen år 1918. Till kvarnen hörde förutom själva kvarnen ett stort sadelmagasin, elektricitetsverk, mekanisk verkstad och en smedja. Vid kvarnen maldes främst gryn, mjöl och foderblandning. Hjaldis Nyman

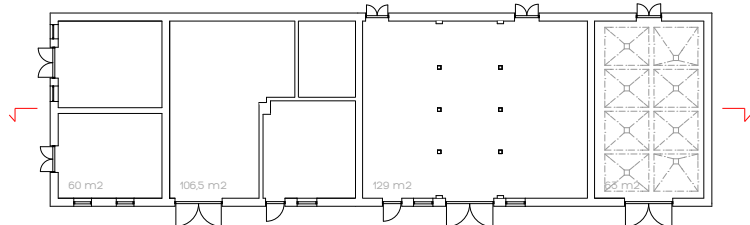
Jorvas kvarn med närområde. Söder om ligger en stor fabrik, norr om löper stambanan och norr om spåren kan man se de två bevarade sk kvarnvlarna som byggdes i samband med kvarnen.

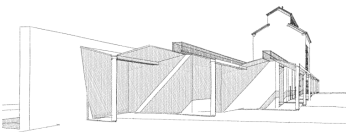
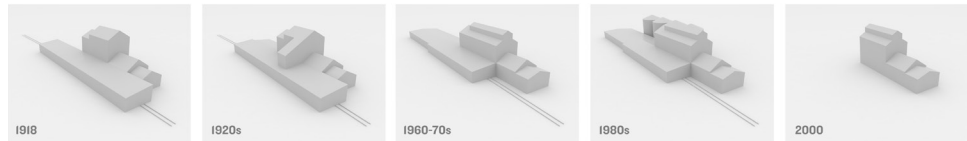
Kvarnen är fortfarande prominent i landskapet, vy från öster.

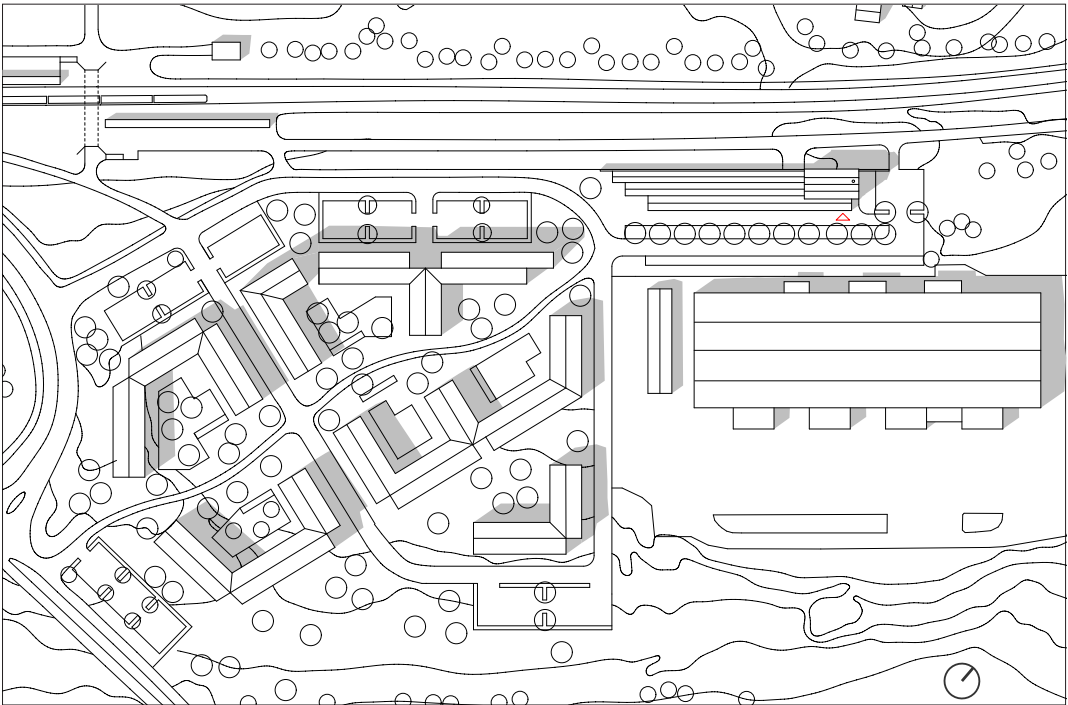
KONSTRUKTIONER SOM RIVS

BEFINTLIG BOTTENPLAN, 1:500

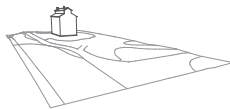
DIPLOMARBETE
JORVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD
DATUM 18.08.2014
ÖVERHUVUDSMAN: CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

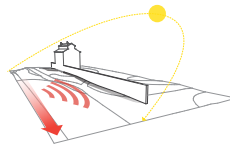
SITUATIONSPLAN 1:1000

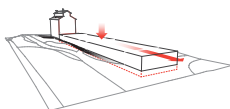
Ekonomibyggnaderna som vandaliserats och saknar förutsättningar för återbruk rivs.

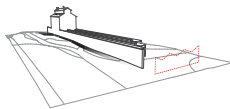
Kvarnen kvarstår aningen isolerad och rätt långt från järnvägsstationen - den viktigaste noden i området.

För att skydda verksamheten mot buller och smuts från den intilliggande järnvägen skapas en mur som en fortsättning på den norra långfasaden. Samtidigt riktar sig kvarnen tydligt mot söder och järnvägsstationen.

Funktionerna placeras lineärt och tillbyggnaden sträcker sig nästan 100 m närmare stationsområdet. Tillbyggnadsvolymen hålls låg och trycks ner i marken, för att ytterligare framhäva kvarnbyggnadens siluett.

Volymen bryts upp och delas i en serie långsgående åstak för att möjliggöra dagsljusinsläpp och användning av sovceller. Det starka horisontella motivet på tillbyggnaden stärker kvarnens karaktär samtidigt som profilen är en återkoppling till det tidigare byggnader som funnits runt kvarnen. Byggnaden har ett dynamiskt uttryck i linje med sin placering intill järnvägen.

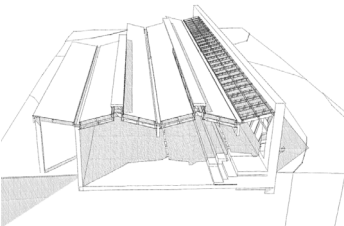
För att bibehålla bygdens historiska förankring och därmed stärka dess identitet måste också kvarnens karaktär som landsmärke i bygden kunna bevaras. Jag valt att arbeta utifrån att frigöra vissa siktlinjer som samtidigt formar stråk för lätttrafik. Det nya bostadsområdet drar nytta av existerande vägnätet, men förlänger det en aning. Kvarnen förblir oförändrat synlig i stambanans riktning och en sydväst-nordöst riktad öppning i nybyggnationen öppnar ytterligare en viktig siktlinje. Området blir bättre navigerbart, vilket i sin tur kan ge invånarna bättre möjlighet att identifiera sig med miljön.

I förslaget fungerar kvarnens östra del, som är utan fönsteröppningar, som arkulätorisutrymme med plats för toaletter, förråd och teknik. Tre plan. Den solida tegelväggen tillaggsisoleras invändigt. I det här partiet. Huvudtrappan löper längs den östra kortsidan med en generös hålltagning genom alla plan så att hela volymen kan upplevas.

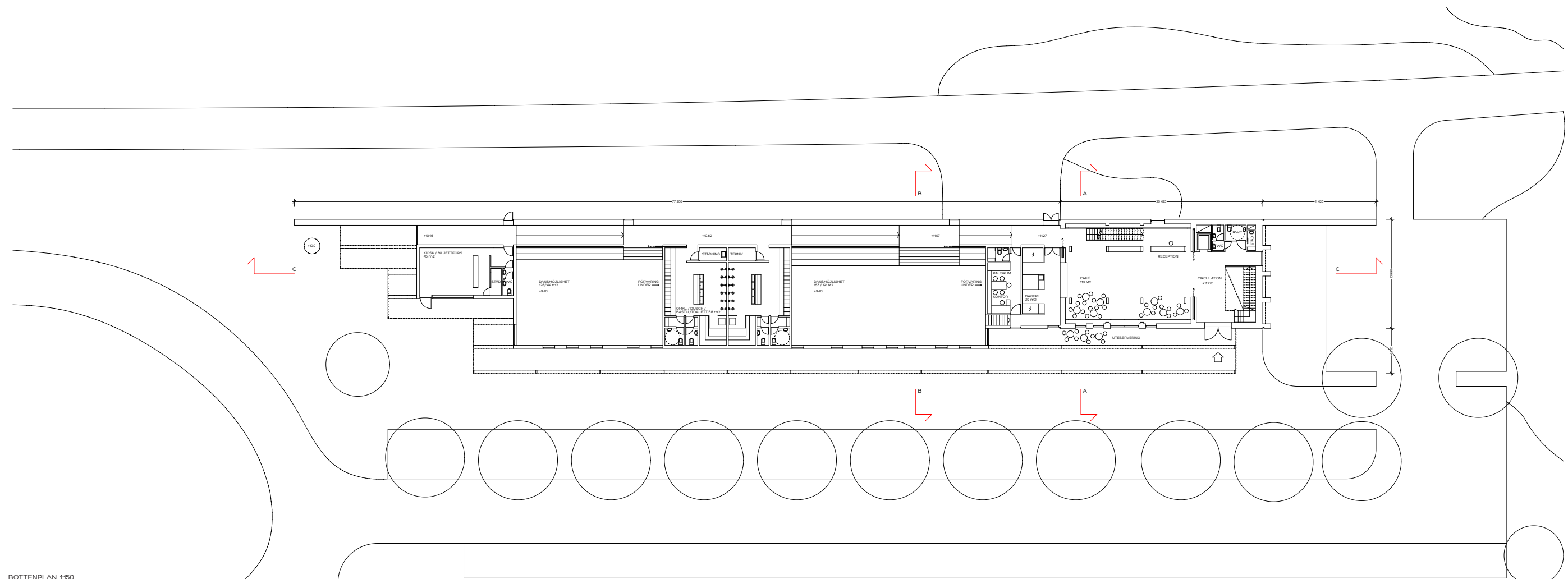
Kvarnens andra del, dvs. huvudutrymmet renas på sina befintliga inre konstruktioner. En ny inglasad massivtraktkonstruktion ger ett våningsplan mindre, men en luftigare interiör och en mer användningsbar våningshöjd. Glasvolymen ligger indragen från nord- och sydväggen medan västfasaden tillaggsisoleras invändigt. Genom glasat är den ursprungliga tegelväggen fortfarande synlig. Bottenvåningen består av en öppen lobby med café, reception och eventuell utställningsverksamhet. Högre upp fungerar våning 2-4 som motionsutrymmen (yoga, och dylikt) samt som stadutrymmen för dansskolorna. Överst finns ett bakingsbart mötesrum med utsikt över bygden.

En långsmal tillbyggnad inhyser de huvudsakliga dansutrymmena samt omklädningskiosk, bageri, café samt personalrum. Den interna logistiken löper i en bred passage längs muren, ett litet utrymme med glasat tak och utsikt mot stationen i väst. Det är också ett informellt uppvärmningsområde som möjliggör möten. Besökare emellan. Danssalarna är avslutningsbara mot passagen. Här nedmonteringsbara läktare och hela golvytan fri från hinder. De har ingen direkt insyn, men får dagsljus från de höga fönstren mot söder samt de långsgående taklyktorna. Tillbyggnaden är ca 780 m² brutto, där de stora danssalarna är ca 150 m² respektive 200 m². Personalrum och bageri ligger vägg i vägg närmast kvarnen, varumottagning sker från norra sidan.

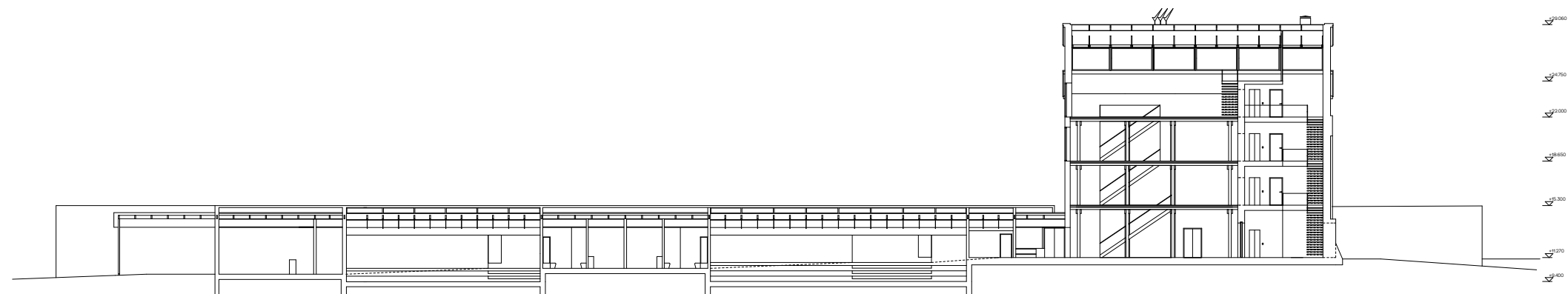
Tillbyggnadens fasad söderut strävar efter att matcha det dynamiska uttrycket i byggnadsvolymen. Bräder av varierande dimension löper i ett horisontellt motiv och skuggar delvis de fönsteröppningar som finns i fasaden. Delar av de konstruktioner som rivs inifrån kvarnen kunde sägas upp för att återanvändas som fasadbeklädnad i tillbyggnaden. Den långa muren som ger byggnaden sin karaktär är till det yttre samma material som kvarnen, men den har skurits av från huvudvolymen genom att låta infallda stuprör markera fogen mellan det ursprungliga och det adderade. En passage med glasat löper längs hela sydfasaden och leder besökare till kvarnens entré i mitten av den gamla delen. Takmotivet fortsätter i segment från till tågstationen.

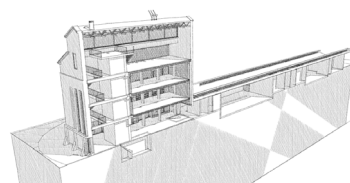
DIPLOMARBETE
JORVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD.
DATUM 18.08.2014
UPPHOVSMAN: CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

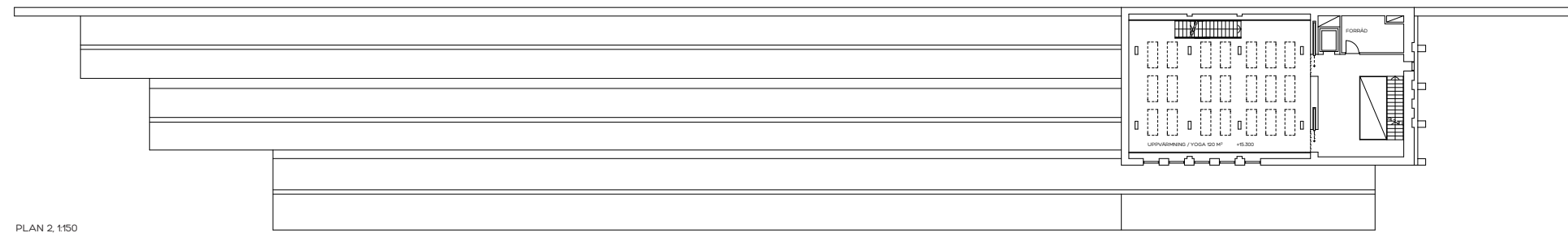
BOTTENPLAN, 1:150

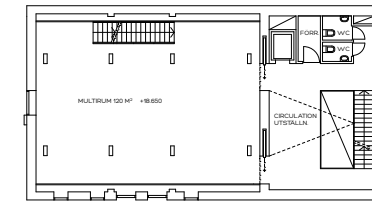
SEKTION C-C, 1:150

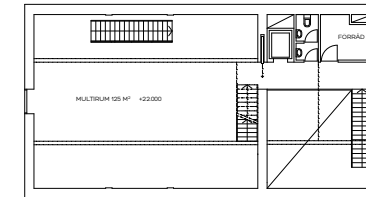
DIPLOMARBEETE
JÖRNAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD
DATUM 19.08.2014
UPPHOVSMAN: CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

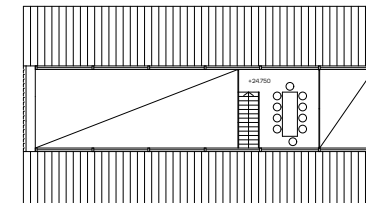
PLAN 2, 1:150

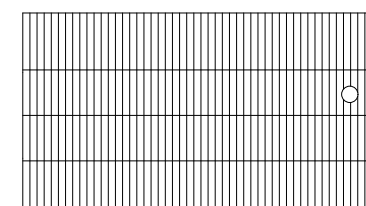
PLAN 3

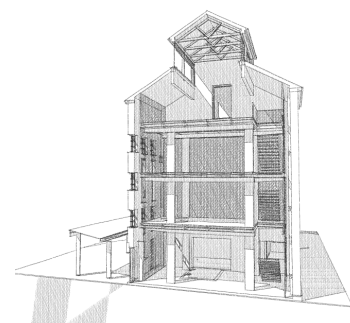
PLAN 4

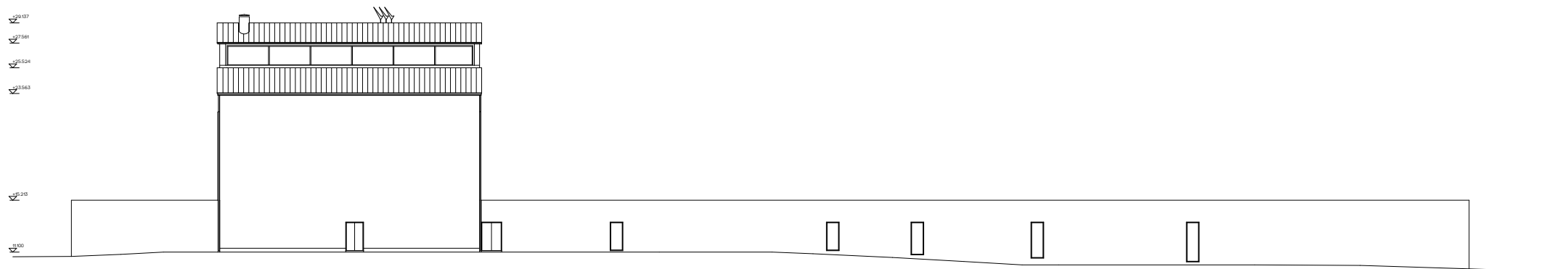
PLAN 5

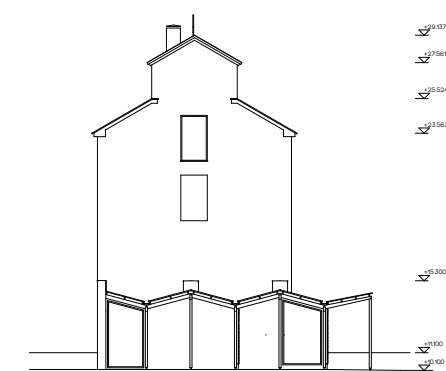
TAKPLAN

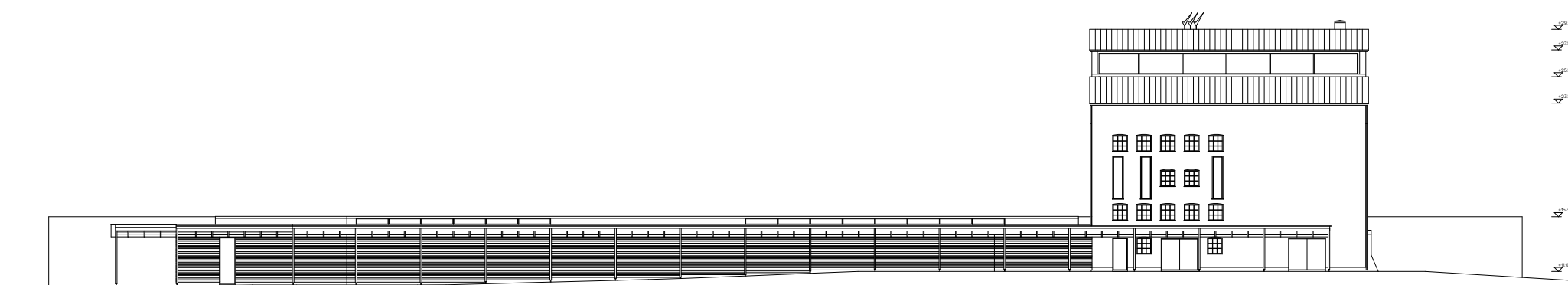
DIPLOMARBETE
JÖRVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD.
DATUM 19.09.2014
UPPHOVSMAN: CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

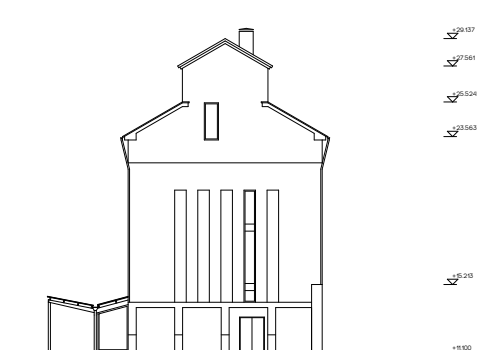
 FASAD NORR, 1:150

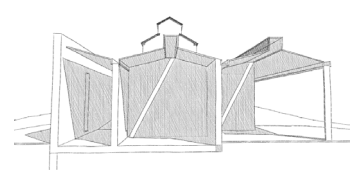
 FASAD VÄST, 1:150

 FASAD SÖDER, 1:150

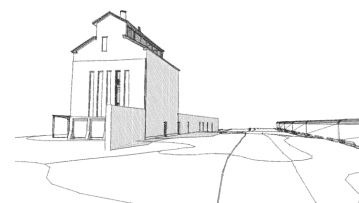
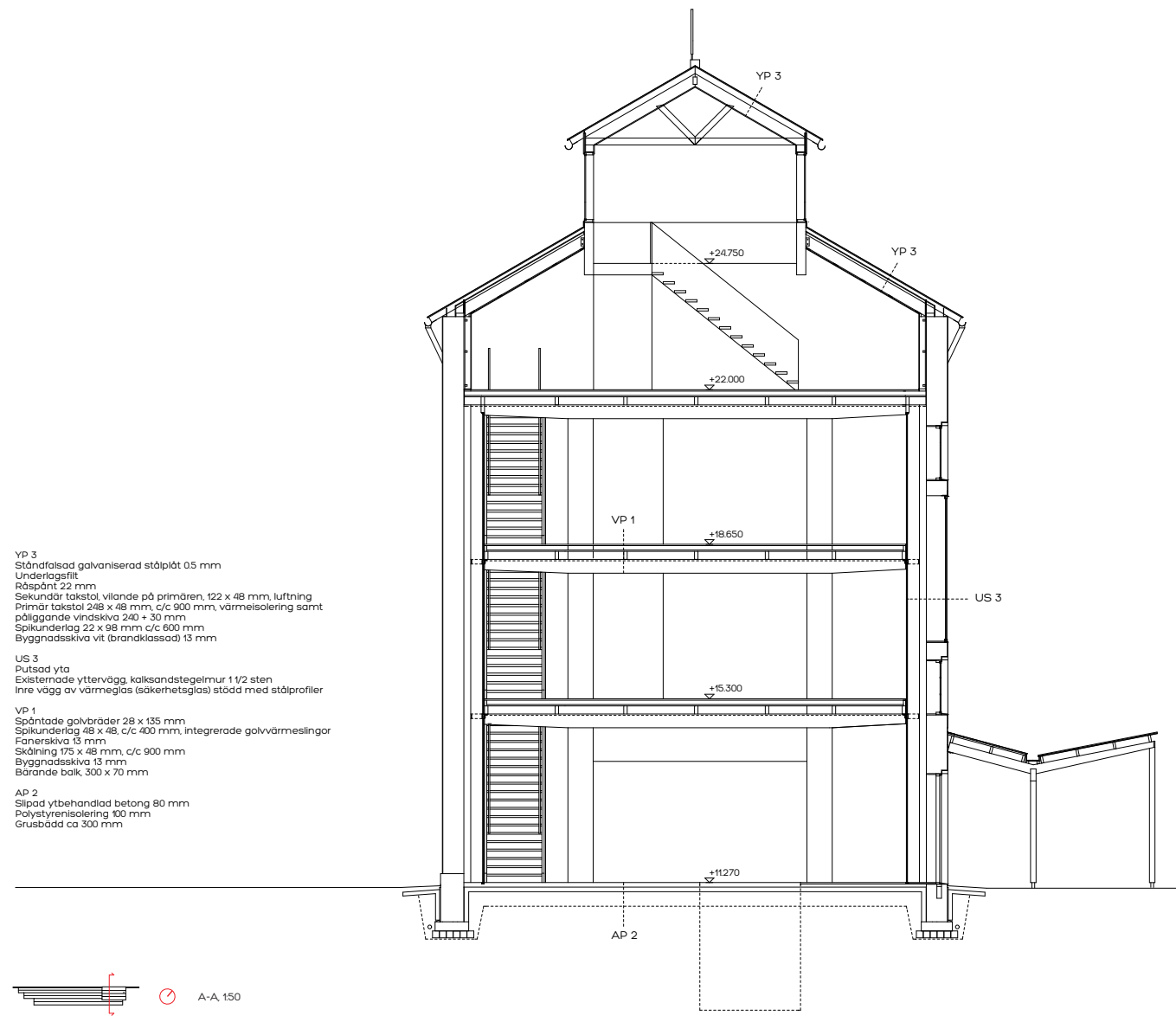
 FASAD ÖST, 1:150

DIPLOMARBEETE
JÖRVIKAS KVADEN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD.

DATUM 18.08.2014
UPPHOVSMAN: CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN

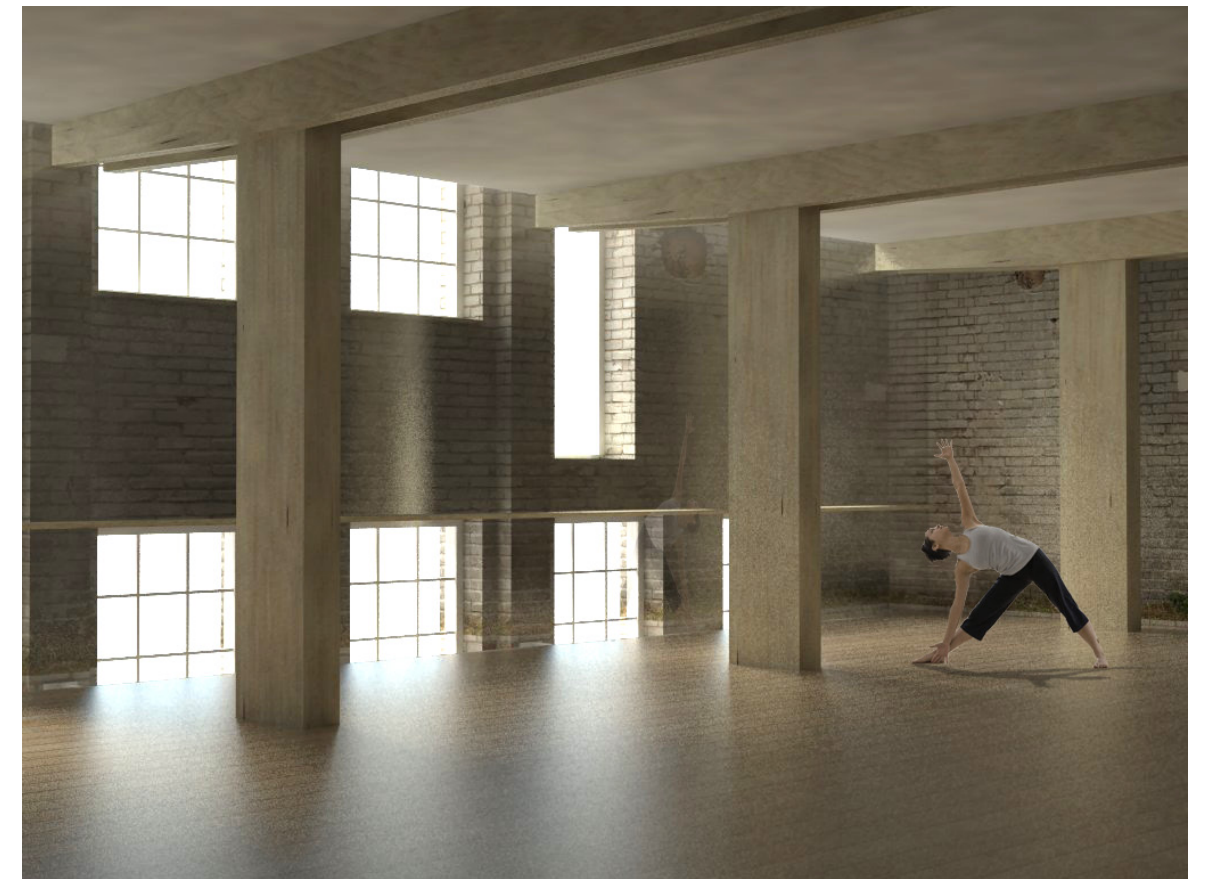
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

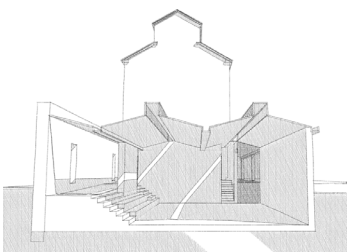
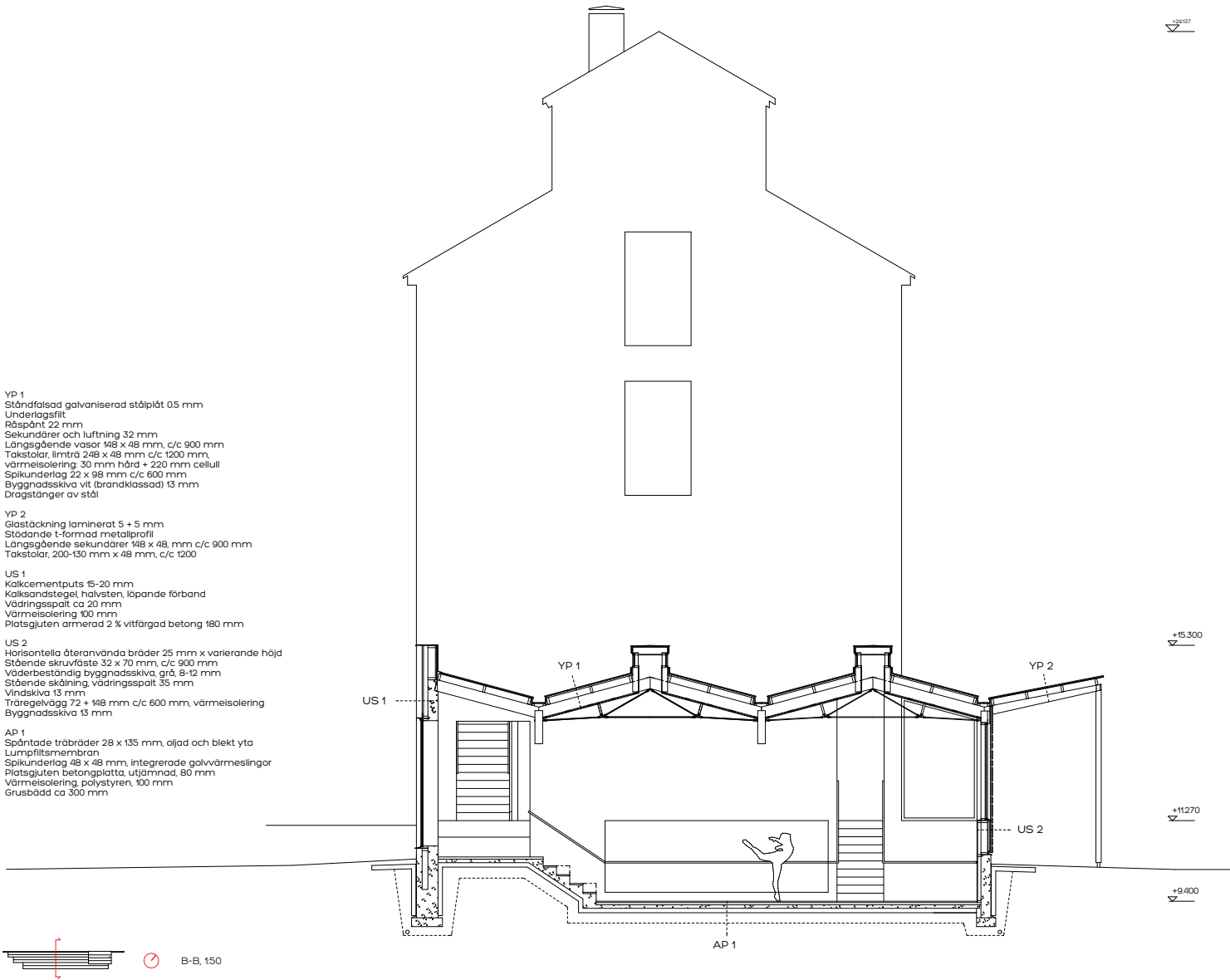
DIPLOMARBEETE
JÖRVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD.

DATUM: 18.09.2014
UPPHOVSMAN: CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN

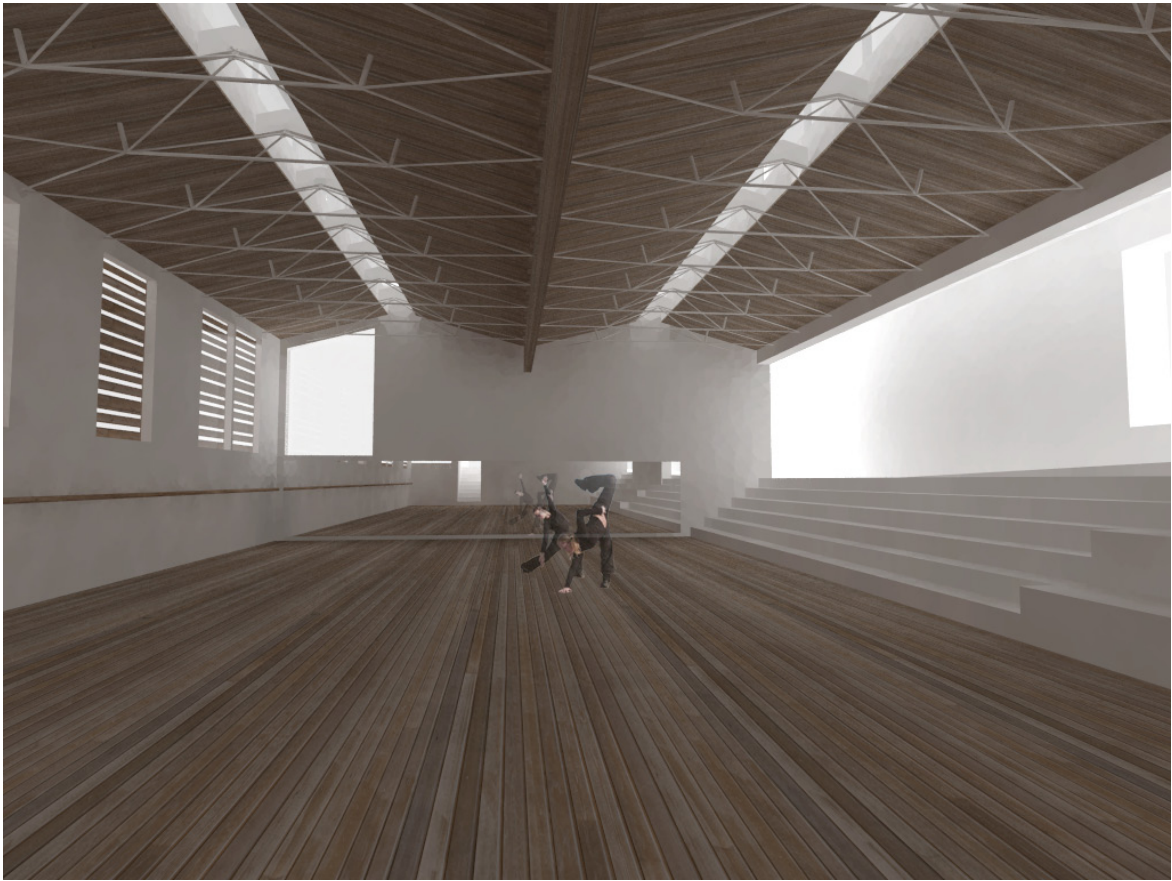
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

Vy från salen på plan 2

DIPLOMARBETE
JÖRVAS KVARN
NYANVÄNDNING AV EN HISTORISK MÄRKESBYGGNAD.
DATUM 18.08.2014
USPHOVSMAN CARL HÄGERSTRÖM
ÖVERVAKARE: ANTTI-MATTI SIKALA
HANDLEDARE: SARA GRAHN
PLANSCH NR: 01 02 03 04 05 06 07

Den större av danssalarna i tillbyggnaden.

14. KÄLLFÖRTECKNING

TRYCKTA KÄLLOR

Arkkitehti 6/2011.

Eisinger, Seifert: *Urban Reset, how to activate immanent potential of urban spaces*. Birkhauser. Basel 2012.

Architecture in existing fabrics, planningdesign, building)

El croquis N.163/164, *feathers of metal*, Glenn Murcutt 1980-2012.

Fromont, Françoise: *Glenn Murcutt, buildings and projects 1962-2003*, Thames & Hudson 2003

Design manual for existing buildings, Birkhauser 2010 Basel Frank Peter Jäger

Arkitekturens tidsdjup; Eric Adlercreutz

Backman Brenner, Nyman : *Jorvas - En kyrkslätt-bygd genom tiderna*. Kyrksläotts hembygdsförening, Ekenäs Tryckeri, Ekenäs 2009.

Sigbritt Backman; *Byggnadskultur och kulturlandskap i Kyrkslätt*. Kyrkslätt kommun.

Museovirasto, Rakennustieto, Helsinki (Putkonen) Asiasta toiseen - Kirjoituksia restauroinnista ja rakennussuojelusta. Tammerprint, Tammerfors 2011.

Bodin, Hidemark m.fl. *Arkitektens Handbok*, Addera Förlag 2011, Stockholm.

Gehl, Gemzøe, Kirknæs & Søndergaard; *New city life*, The Danish Architectural Press, Copenhagen 2006.

Kevin Lynch; *Image of the city*, The M.I.T. Press 1971, USA.

Broszies; *Old Buildings, New Designs*. Princeton architectural press, New York 2012

Arkitektens Forlag, *Transformation - 22 new Danish projects*. 2011.

El Croquis. Herzog & de Meuron 1981-2000. Madrid 2000.

Birkhauser/ Eisinger, Seifert: *Urban Reset - hoe to activate immanent potential of urban spaces*. Basel, 2012.

Kyrkslätt kommun och Favorin Martti (2006). *Kirkkonummi. Kasvun ja muutoksen vuodet*. Jyväskylä 2006.

Santasalo, Tuomas (2007). *Jorvaksen ja Inkilän työpaikka-alueen kehityskuva, kaupalliset palvelut*.

Kyrkslätt kommun och WSP Finland, Jorvaksen ja Inkilän työpaikka-alueen kehityskuva. 2007.

Kyrkslätt kommun och WSP Finland: *Utkast (2954) till delgeneralplan för Jorvas och Ingvalsby*, 2008.

Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus, *Selvitys tanssitaiteilijoiden työ- ja esiintymistiloista*, Lasipalatsi 2008

Detail, English Edition Vol. 2008 / 1

Arkitektur DK 4 / 11

Arkkitehti 5-6, 1997

Arkitektur DK 3 / 11

Arkitektur DK 1 / 10

Arkitektur DK Juli 2006

Päivi Väisänen, Teknillinen Korkeakoulu 2002: *Rakennusten Käyttötarkoituksen muutos; Viisi korjaushanketta arkkitehdin näkökulmasta*

Mikko Härö; Ekenäs tryckeri Ab, Ekenäs. *Läntisen Uudenmaan rakennusten ja maiseman kulttuuri-historiallinen inventointi*

Backman, Ihrcke-Åberg; *Kyrksläotts hembygdsförening r.f.; Det gamla Kyrkslätt* Ekenäs tryckeri ab, Ekenäs 2003.

OTRYCKTA KÄLLOR

Sustainablecitiescollective.com, Kaid Benfield; *The environmental building blocks of urban happiness* 2012.

BILDKÄLLOR

Sid 07, Kyrksläotts Kommun

Sid 10, Kyrksläotts kommun

Sidor 12-15, Kyrksläotts Kommun och WSP Finland

SID 17. JH

Sid 18, Inger Jakobsén, Hjördis Nyman

Sid 19, Richard Elgert

Sid 31. *Ecocitizenaustralia.com*

Sid 32, Marko Leppänen

Sid 36, Adam Mørk, Uffe Johansen

Sid 37, ark-lpr.fi

Sid 38-39, el croquis Herzog & de Meuron, 2000.

Sid 50, Richard Bryant / Dennis Gilbert, Iwan Baan

Övriga bilder är ur eget arkiv.

TACK TILL

Kyrksläotts kommun (Simon Store, Tero Luomajärvi, Maaret Eloranta)

Prof. Antti-Matti Siikala

Prof. Sara Grahm

TanssiDans Ry / Harri Antikainen

Tanssin Ilo Ry / Iiris Pääsky-Monola.

Jukka Luotonen

Sigbritt Backman / Kyrksläotts Hembygdsförening Rf.

Annika Groop

Gunilla & Hasse Hägerstöm

Michelle Ek

